EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU AASTARAAMAT 2016

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU

AASTARAAMAT 2016

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU

AASTARAAMAT 2016

28

Tallinn 2017

Toimetuskolleegium: Gerda Koidla (koostaja), Tuuliki Tõiste, Katre Riisalu, Reet Olevsoo
Keeletoimetaja: Kristel Klesmann
Resümeed tõlkinud Siivi Frey
Kaane kujundanud Katri Kiik

ISSN 1406-0876
©Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
Tõnismägi 2, 10122 Tallinn
tel 630 7427, e-posti aadress: ela@nlib.ee

Trükk: Bookmill Trükikoda, Tartu

SISUKORD * CONTENTS

Saateks		5
Preface		6
Katre Riisalu	21. sajandi raamatukogu – Eesti raamatukoguhoidjate tulevikuvisioon	7
Mare-Nelli Ilus, Riin Olonen		14
	20 aastat Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi	
Aiki Tibar, Kristina Pai		25
	LibQUALi lugejauuring raamatukoguteenuste parandamiseks Tartu Ülikoolis ja TallinnaTehnikaülikoolis	
Kate-Riin Kont	Õpirände võimalused ülikooliraamatukogude töötajatele	48
ERÜ TUNNUSTAB		
Kersti Brant	ERÜ teenetepreemia 2016 – Ilme Sepp	55
Kolleegid Tapa Linnaraamatukogust		57
	Aasta lasteraamatukoguhoidja 2016 – Reet Tomband – raamatukoguhoidja, kes ei taha suureks kasvada	
Luule Puusepp	Aasta kooliraamtukoguhoidja 2016 – Kristel Kons	59
Imbi Härson	Aasta maaraamatukoguhoidja 2016 – Kairit Alver	61
Piret Jõesaar, Jaana Tõnisson		62
	Aasta tegu teadusraamatukogus 2016 – Öösaal Tallinna Ülikooli akadeemilises raamatukogus	
Heli Priimets	Aasta tegu erialaraamatukogus 2016	64
Ene Sööt	Aasta tegu linnaraamatukogus 2016 – Mustvee Linnaraamatukogu kui teenuse- ja kultuurikeskus	66
Margus Veri	Parim noor raamatukoguhoidja 2016 – Kadri Haavandi	68
ÕNNITLEME		
Marje Aasmets 70		69
ERÜ TEGEVUSEST		
	Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevus 2016. aastal	70
	ERÜ kroonika 2016	89
	ERÜ trükisõnas ja meedias 2016	93
TEISED ERIALAÜHENDUSED		
Mare-Nelli Ilus, Riin Olonen		
	Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi tegevusest 2016. aastal	100
Kaie Viigipuu-Kreintaal		105
	Eesti Muusikakogude Ühenduse tegevusest 2016. aastal	
DOKUMENTE		
	Visioonidokument „21. sajandi raamatukogu“	108
SUMMARIES		117

Saateks

Hea lugeja, hoiad käes Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 2016. aasta aastaraamatut.

2016. aasta läheb ERÜ ajalukku kui aktiivse koostöö ja suhtlemise aasta. Pöördumised ja kohtumised Euroopa Parlamendi Eesti liikmetega teadvustasid Eesti raamatukogude head taset, osalemised Balti- ja Põhjamaade raamatukoguhoidjate konverentsil Leedus ja IFLA kongressil USAs andsid meie ühingu esindajatele võrdlusvõimelise pildi erinevate riikide ühingute tegevusest.

Kogukondlikest projektidest liiguti edasi visioonidokumendiga „21. sajandi raamatukogu". See 2015. aasta lõpul ERÜ eestvedamisel ja suure ühistöö tulemusel valminud raamatukogutüüpide ülene dokument analüüsib Eesti raamatukogunduse hetkeseisu ja valdkonda mõjutavaid tulevikutrende ning näitab ära peamised strateegilised arengusuunad. 2016. aastal sai see dokument lähtealuseks rahvaraamatukogudes pakutava teenuse täpsemaks ja mitmetasandilisemaks kirjeldamiseks. Eesti raamatukogundusele tähtsa dokumendi valmimise protsessist annab ülevaate ERÜ juhatuse esimees Katre Riisalu.

2016. aasta aprillis möödus Eesti raamatukogude ühe olulise ühisettevõtmise Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi (ELNET) loomisest 20 aastat. Aastapäeva tähistati rahvusvahelise konverentsiga „ELNET 20", kus esinesid valdkonna tuntud visionäärid nii Eestist kui ka välismaalt. Põhjalikku ülevaadet ELNETi 20 aasta pikkusest tegevusest saab lugeda Mare-Nelli Ilusa ja Riin Oloneni artiklist.

Kuidas raamatukogutöötajad suudavad oma lugejate ootusi rahuldada, kui tulemuslikud on nad info vahendamisel ja oma teenuste arendamisel, sellest sõltub raamatukogunduse tulevik. 2016. aastal viisid Euroopa Teadusraamatukogude Ühenduse LIBER raamatukogud läbi rahvusvahelise lugejauuringu, milles Eestist osalesid Tartu Ülikooli raamatukogu ja Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu. Uuring viidi läbi LibQUAL+ metoodika alusel, kus uuriti kasutaja rahulolu raamatukogutöötajate, info kättesaadavuse ja raamatukogu ruumiga. Uuringust, tulemustest ja võrdlusvõimalusest teiste Euroopa teadusraamatukogudega võib täpsemalt lugeda Kristina Pai ja Aiki Tibari kirjutisest.

Aastaid on Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid osalenud erinevates Erasmus Munduse üleilmse õpirände ja rahvusvahelise mobiilsuse programmides. Ka raamatukogude töötajad on neis programmides osalenud, aga võiksid pakutavaid stipendiumiprogramme julgemalt kasutada. Erinevate projektide kasutamisvõimalusi jagab Kate-Riin Kont.

Tavapäraselt esitletakse aastaraamatus aasta tublimaid raamatukoguhoidjaid ja raamatukogude tegusid ning kajastatakse ERÜ, ELNET Konsortsiumi ja Eesti Muusikakogude Ühenduse tegevust.

Täname kõiki, kes aitasid aastaraamatut kokku panna ja tuumakate artiklitega täita.

Toimetuskolleegium

Preface

Dear reader,

You are holding the 2016 Yearbook of the Estonian Librarians Association (ELA).

The year 2016 will go down in the history of ELA as the year of active cooperation and communication. Through the meetings with the Estonian members of the European Parliament and the forwarded appeals, the good level of the Estonian libraries was acknowledged. Participation in the discussions at the Baltic and Nordic Library Associations conference in Lithuania and at the IFLA congress in the United States enabled the representatives of our association to compare the activities of the associations in different countries.

The vision document "The 21st Century Library" was one of the community projects that was further developed. Completed at the end of 2015 as a result of great cooperation project led by ELA, this cross-library type document analyses the current state of Estonian librarianship and the future trends influencing the area while pointing out the main strategic directions of development. In 2016, this document formed the basis for describing the service provided in public libraries in a more detailed and multi-layered way. An overview of the completion process of the document essential to Estonian librarianship will be given by Katre Riisalu, the president of the ELA.

In April 2016, twenty years passed since the formation of one of the important joint projects of Estonian libraries, Consortium of Estonian Libraries Network (ELNET). The anniversary was celebrated with the conference "ELNET 20" which showcased visionaries in the field from Estonia and abroad. A comprehensive overview about the activities of ELNET during the 20 years can be read from the article by Mare-Nelli Ilus and Riin Olonen.

The future of the librarianship depends on the library employees' abilities to satisfy the needs of the readers as well as how successful they are in mediating information and developing the services. In 2016, 15 libraries from the Association of European Research Libraries LIBER, including University of Tartu Library and Tallinn University of Technology Library, conducted an international reader survey. The survey was based on LibQUAL+ methodology and studied user satisfaction with the library staff, the availability of information, and the physical space of the library. Kristina Pai and Aiki Tibar provide further information about the survey, its results, and possible comparisons with other European scientific libraries in their article.

Estonian public universities have participated in different Erasmus Mundus global learning and international mobility programmes for years. Although library employees have also taken part in these programmes, they could participate in the scholarship programmes more frequently. Kate-Riin Kont shares her experience of how different projects can be used.

The Yearbook traditionally introduces the best librarians and library deeds of the year, and

covers the activities of the ELA, ELNET Consortium and the Estonian Music Library Association.

We would like to thank everyone who contributed to the compilation of the Yearbook and provided their comprehensive articles.

Editorial board

21. sajandi raamatukogu – Eesti raamatukoguhoidjate tulevikuvisioon

Katre Riisalu
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse esimees

Eestimaa pea 1000 raamatukogu annavad kõik oma panuse eesti keele, rahva ja kultuuri säilimisse ning moodustavad koos arhiivide ja muuseumidega ühiskonna jaoks olulise kultuurimälu. Globaliseeruv ühiskond, avardunud kultuuriruum ning kiired muutused meid ümbritsevas maailmas, on loonud uued tegutsemisvõimalused ka raamatukogudele. Raamatukogud ei tohi jääda eemale olulistest arengutest, kuid selleks tuleb teada kuhu ja kuidas liikuda.

Raamatukogude tuleviku peale on ikka ja jälle mõeldud, Eestis esimest korda laiemalt koos Eesti riigi sünniga 20. sajandi algul. Ajakirja Raamatukogu varasemad numbrid annavad tolle aja tulevikuaruteludest väga hea pildi ja ülevaate. Tulevikuvisiooni loomisel on hea teada, kuidas raamatukoguhoidjad varem on raamatukogude ja iseenda rolli ja ülesandeid näinud.

Eestis kerkis rahvaraamatukogude võrgu küsimus päevakorrale juba 1919. aastal. Sellest kirjutas ajakirja Raamatukogu esimeses numbris 1923. aastal Tartu Ülikooli raamatukogu toonane juhataja Friedrich Puksoo. Juba siis leiti, et rahvaraamatukogude võrgu teostajad on riik ja omavalitsus koos kohaliku kogukonnaga. Eestis oli tol hetkel 400 raamatukogu ja nende arvu kavatseti tõsta 700-le. Küsimus, et kui palju raamatukogusid Eestis oleks vaja, tõstatus ka siis.

Samas 1923. aasta ajakirja Raamatukogu artiklis rõhutab Puksoo raamatukoguhoidja rolli olulisust. Ta kirjutas: „Raamatukoguhoidja ülesanne on - lugejat raamatu juure meelitada, talle iga küsimuse peale vastust anda, igat raamatut talle lugeda anda, mida soovib. Kui lugeja nõuab Jeenoveevat, siis peab ta seda saama. Järgmine kord võib ka Prints Valdemari lubada, kuid selle järele soovitame temale raamatu, mis tema hinge ja mõistust harida võivad. Lugeja usaldab raamatukoguhoidjat. Võib kindel olla, et edaspidi uute raamatute valikul pärib ta ikka raamatukoguhoidja arvamist. See moment on raamatutelaenamisel nii tähtis, et ükski raamatukoguhoidja ei tohi seda kunagi unustada.“ Usaldusväärsus ja kasutajakesksus on tänaselgi päeval meie ametis olulisimad väärtused.

Viimase veerandsaja aasta jooksul on mitmelgi korral püütud raamatukogudele kokku panna terviklikku ja sidusat tulevikuvaadet. Taasiseseisvunud Eestis jõuti kiiresti arengukavade koostamise juurde. 1990. aastal valmis ERÜ eestvedamisel ning dotsent Kaljo Veskimäe juhtimisel „Eesti raamatukogude arengukontseptsioon“, mille koostamisel lähtuti

isemajandavast Eestist ning aluseks võeti peamine: raamatukogu peab lähtuma inimesest. Põhjalik ja ulatuslik materjal andis aluse edasisteks mõttevahetusteks. Tallinna Pedagoogilise Instituudi õppejõud koostasid samal ajal ka alternatiivvariandi. Need kaks dokumenti liideti lõpuks kokku „Eesti raamatukogunduse üldpõhimõteteks".

1998. aastal kinnitati „Eesti kultuuripoliitika põhialused", kus rõhutati, et raamatukogupoliitikat ei piiritleta Kultuuriministeeriumi haldusalaga. Dokumendis toodi välja olulisimad tegevused, nagu vajalik seadusandlus, riiklik finantseerimine, puuetega inimeste teenindus, raamatukogutöötajate erialane ettevalmistus ning raamatukogude ümberpaigutamine tagastatavatest hoonetest. Need põhialused jäid pikkadeks aastateks kultuuripoliitika alusdokumendiks.

Kultuuriminister Signe Kivi ajal pandi kokku palju emotsioone tekitanud projekt „Raamatukogude arengukava 2000–2002". Arengukava koostamise vajaduse tõstatas ERÜ juhatus, Kultuuriministeerium võttis selle koostamise enda hooleks. Valminud dokumendile heitis kogukond toona ette, et ei ole sõnastatud arenguteid ega ette nähtud vahendeid nõuetekohase raamatukoguteeninduse tagamiseks. Kavandatavad muudatused raamatukogude võrgus olid läbimõtlemata, ebaprofessionaalsed ning liiga lühiajalised. Mõned näited toonastest ettepanekutest – Eesti Akadeemiline Raamatukogu liita Tallinna Keskraamatukogu või Tehnikaülikooli raamatukoguga, Eesti Meditsiiniraamatukogu likvideerida ja ülesanded anda Tallinna haiglatele. Sundeksemplari osas arvati, et kogu Eestile piisaks ühest eksemplarist. Raamatukogud ütlesid lausa, et Kultuuriministeeriumi koostatud dokument on oma olemuselt kultuurivaenulik. Seejärel, aastal 2000, valmis Kultuuriministeeriumi tellimusena PW Partnersi „Eesti teadusraamatukogude arengukava", kus sõnastati visioon järgnevaks kümneks aastaks ehk vaadati aastasse 2010, mil teadusraamatukogudest on saanud teadlasele arvestatav partner, ELNET Konsortsium on Eesti elektroonilise raamatukogunduse süda, kõik kaartkataloogid on sisestatud ühisesse elektronkataloogi ning tegutseb riiklikult finantseeritud digitaalraamatukogu.

2008. aastal moodustati Kultuuriministeeriumi juurde töörühm, et asuda koostama raamatukogude arengukava. Valmisid põhjalikud valdkondlikud analüüsid ning sisendid raamatukogutüübiti, raamatukogud ise hindasid olukorda ja nägid arenguvõimalusi. Tulemusena valmis aasta lõpuks Exceli tabel konkreetsete tegevuste ja tähtaegadega lähitulevikuks. Vahepeal saabunud nn masu pani aga arengukava koostamise kalevi alla. 2011. aastal alustas Kultuuriministeerium „Kultuuripoliitika põhialuste koostamist". Järjekordselt oodati sisendeid valdkondadelt. ERÜ juurde kokkukutsutud töörühm valmistas ette raamatukogudepoolse sisendi vastavalt etteantud vormile ja mahule. Esialgses versioonis ei peetud oluliseks raamatukogusid eraldi välja tuua, kuid lõppdokumendis „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020", mille valitsus kiitis heaks 1. novembril 2013.a ja mis kinnitati Riigikogus, olid raamatukogude olulisemad arenguprioriteedid siiski määratletud.

Seejärel tekkis ootus, et kohe-kohe asutakse täpsemaid riiklikke valdkondlikke arengukavu või konkreetseid tegevuskavu koostama. Paraku puhusid juba uued tuuled ning aasta tagasi sai selgeks, et Kultuuriministeerium Eesti raamatukogunduse arengukava koostama ei

hakka; tulevikunägemuse peab kogukond ise kirja panema ja kokku leppima.

ERÜ jaoks oli 2015. aastal üheks suuremaks ettevõtmiseks ja väljakutseks visioonidokumendi „21. sajandi raamatukogu“ koostamine. Just nimelt visioonidokumendi, mitte arengukava koostamine, sest MTÜ ja vabatahtliku organisatsioonina ei saa ühing kokku panna riiklikku strateegiat. Arengudokumendi koostamise protsessi modereeris ja koostamist nõustas Ragnar Siil, kultuuripoliitika ja loomemajanduse mõttekoja ja konsultatsioonigrupi Creativity Lab juhtivpartner. Rahaliselt toetas dokumendi koostamist Kultuuriministeerium.

Sügisel 2015 moodustati ERÜ juurde raamatukogude tuleviku üle arutlev töörühm, kuhu kuulus 36 raamatukoguhoidjat eri tüüpi raamatukogudest, eri kogemuse ja vanusega, nii kogenud juhte kui oma tee alguses olevaid noori raamatukoguhoidjaid. Visioonidokument valmis töörühma arutelude tulemusena. Kirja sai see, mida raamatukoguhoidjad ise aruteludes ja rühmatöödes välja olid öelnud. Ragnar Siil suunas ja jälgis arutelusid kõrvalt, esitas intrigeerivaid küsimusi, kuulas põhjendusi ning pani visioonidokumendi kokku üheks tervikuks. Ühisloomes valminud dokument saadeti tagasiside saamiseks ERÜ meililisti, st see jõudis ühingu pea 800 liikme postkasti. Nii oli kõigil ühinguliikmetel võimalik kaasa rääkida ja arvamust avaldada. Tagasiside riiklikul tasandil nii KMst kui ka HTMst oli positiivne. Visioonidokument „21. sajandi raamatukogu“ kiideti heaks ERÜ aastakoosolekul 2016. aasta märtsis.

Visioonidokumendi koostamise eesmärk oli analüüsida Eesti raamatukogunduse hetkeseisu ja valdkonda mõjutavaid tulevikutrende ning leppida kokku peamistes strateegilistes arengusuundades. Protsessi käigus toimunud aruteludes selgus, et defineerida, milline on raamatukogu 21. sajandil, pole sugugi nii lihtne. Traditsioonilises tähenduses on raamatukogu raamatute kogu ja selle hoidmise koht. Aga kas ainult?! Raamatukogusõnastik annab, et „raamatukogu on trükiste korrastatud kogu“. Raamatukogu mõistet avavaid definitsioone on seletatud erinevates allikates pikemalt ja lühemalt, kui hoonet, kui organisatsiooni, kui kogu, kui teenust.

Arutelude tulemusena sõnastasime meie raamatukogude vajalikkuse ehk missiooni – Eesti raamatukogude missiooniks on kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile. Teeme seda selleks, et Eesti riigis oleks kultuurne, intelligentne ja elus hästi hakkama saav kodanik.

Protsessi käigus oli oluline ühiselt teadvustada ja sõnastada raamatukogusid ootavad väljakutsed ja probleemkohad. Tõsi, need ei ole midagi uut ja enneolematut, vaid on meile kõigile hästi teada, nüüd aga siis lühidalt ja konkreetselt välja toodud.

Visioonidokumendis sõnastati:

- raamatukogud on sisemiselt killustatud,
- koostöö otsustajate ja raamatukogude vahel on tagasihoidlik,
- õigusaktid on ajast maha jäänud,
- turundus ja suhtlus avalikkusega on ebapiisav,

- füüsiline keskkond pole atraktiivne,
- meie endi teadmised uutest tehnoloogiatest ja valimisolek nende kasutamiseks pole piisavad,
- vähene uuenduslikkus ja liigne konservatiivsus.

Mida suurem ja positiivsem on inimeste isiklik raamatukogukogemus, seda kiiremini kaovad eelarvamused. Toon siinkohal võrdluseks mõned arvud, et raamatukogusid paremini positsioneerida meie kultuuriruumis.

Statistikaameti andmetel külastati 2014. aastal teatrit üle miljoni korra, kino 2,6 miljonit, muuseume 3,8 miljonit, raamatukogusid aga 9,3 miljonit korda. Kuidas olla veelgi vajalikum, kasulikum ja inimestele lähemal? Kui muuseumid on viimase kümne aasta lõikes oma külastajate arvu märgatavalt kasvatanud, siis raamatukogude füüsiline külastatavus ja ka lugejate arv on vähenenud. Seetõttu oligi vajalik arengusuundade ja ühiste tegevuste osas kokku leppida, sest igaüks meist kujutab arengut ja tulevikku ette isemoodi. Koos tegutsedes on võimalik jõuda ühisele arusaamisele sellest, millised on ühised probleemid, huvid ja vajadused. See teadmine võimaldab seada ühised eesmärgid ning valida teid nende saavutamiseks. Oluline oligi visioonidokumendi koostamise käigus kokku leppida ühiste arengusuundade osas aastani 2020.

Visioonidokumendis sõnastati kuus peamist tegevusvaldkonda, millest järgnevatel aastatel lähtutakse. Tegevused on omavahel seotud ja moodustavad tervikliku ahela, nad on iseloomulikud kõikidele raamatukogutüüpidele. Järgnevate aastate Eesti raamatukogunduse prioriteetidena toodi välja järgmised mõtted.

1. Raamatukogu baasteenuse kirjeldamine koos täiendavate teenustega. Arutelu selle üle, mis teeb raamatukogust raamatukogu jätkub. Missugused on need teenused, mis igas raamatukogus peavad olema tagatud? Kokkuleppele jõudes sõnastada ka ühised nõuded teenuste kvaliteedile, et sõltumata raamatukogu tüübist pakutakse sarnast teenust hea ja ühtlase tasemega.
2. Raamatukoguvõrgu korrastamine – see eeldab teenuste analüüsi ja raamatukogude optimaalse arvu määratlemist ja nende paiknemise. Haldusreform tuleb ja selleks tuleb oma mõtetes ja tegudes valmis olla. Hästitoimiva süsteemi eelduseks on optimaalne struktuur, piisav ja motiveeritud personal ning vajalikud ressursid, mida kasutatakse efektiivselt ja säästlikult.
3. Raamatukoguteenuse arendamisel tuleks kaaluda raamatukogunduse arenduskeskuse väljaarendamist, suurendades seeläbi võimalust algatada, koostada ja läbi viia suuremahulisi projekte ja täienduskoolituse programme. Maakonnaraamatukogudel on selles protsessis täita oluline ja keskne roll.
4. Raamatukoguspetsialistide ettevalmistamisel on esmatähtis kaasaegne haridus ning mitmekesised täiendõppevõimalused. Erialase raamatukogundusliku hariduse moodustavad omavahel kombineerituna IT-alased baasteadmised, humanitaarained ja eriala põhiained. Eesmärgiks on praktiliste oskuste ja kogemuste omandamine raamatukogu- ja infotöö erinevates valdkondades.

5. Raamatukogude füüsilise keskkonna arendamisel tuleb kujundada raamatukogudest multifunktsionaalsed keskused, mis oleksid atraktiivsed, inspireerivad ja ühistegevust soodustavad kohad lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks. Raamatukogud on suure potentsiaaliga elukestva õppe elluviijad, töötades väga erinevate sihtgruppidega.
6. Valdkondliku killustatuse vähendamiseks suurendada eri tüüpi raamatukogude omavahelist koostööd ning tõhustada KMi ja HTMi koordineeritut tegevust. Sõltumata omandivormist moodustavad raamatukogud mitteformaalse suhtlus- ja koostöövõrgustiku. Raamatukogude jaoks on eluliselt vajalik järjepidev koostöö ja infovahetus, mis kätkeb nii erialaseid ühistegevusi ja vastastikust abistamist kui ka pidevat dialoogi avalikkusega. Koostöö saab olla edukas vaid siis, kui see on kasulik kõigile osapooltele ning kõik tunnevad end võrdväärsete partneritena. Ei piisa ainult vastastikusest suhtlemisest ja infoedastamisest, sama olulised on selgelt määratletud eesmärgid ja kaasvastutus tegevustes.

2015. aasta lõpus, peale töörühma viimast kokkusaamist, lausus Ragnar Siil, et ta ei uskunud, et raamatukogude maailm nii keeruline on. Ühisjoonte leidmine ei olnud sugugi lihtne, sest igal raamatukogutüübil on kanda oma missioon: teadusraamatukogud on olulised Eesti majanduse, kultuuri ja teaduse arengu seisukohal, rahvusraamatukogu teenib rahvust kui tervikut, erialaraamatukogude esmaülesandeks on oma asutuse profiilile vastava infovajaduse rahuldamine, kooliraamatukogud toetavad õppeprotsessi, rahvaraamatukogud moodustavad valdava osa meie raamatukogudest, aidates säilitada ja arendada piirkonna ajalooliselt kujunenud subkultuure (setu, mulgi, saare, võru jt) kogudes ja säilitades, töödeldes ja vahendades kogukonnale olulist infot. Tänasel päeval on ülemaailmsest humanitaarkriisist tulenevalt olukord, kus peame olema valmis pagulaste vastuvõtmiseks oma lugemissaalides, töötades välja neile ka vastavaid teenuseid.

Aastal 2015 astuti esimesi samme rahvaraamatukogudele strateegilise arengudokumendi koostamisel. See oli protsess, mille käigus kõik õppisid ja arenesid. Ühiste kokkulepeteni ja tegevusplaanideni oli aga keeruline jõuda. Visioonidokument sai alguse rahvaraamatukogude endi initsiatiivist ja nad soovisid nii ka edasi minna. Raamatukogutüüpide ülene visioonidokument saigi lähtealuseks, et täpsemalt ja konkreetsemalt arutelusid jätkata ning olulisi kokkuleppeid sõnastada. 2016. aasta sügisel kogunes töörühm rahvaraamatukogude esindajatest selleks, et rahvaraamatukogudes pakutavat teenust täpsemalt ja mitmetasandiliselt ära kirjeldada. Sõnastada tuli, kuidas nähakse raamatukogude rolli ja raamatukoguteenust muutuvas halduskorralduses ning tunnetatakse raamatukogude sotsiaalse rolli kasvu. Alustuseks sõnastati, millised peavad olema 21. sajandi rahvaraamatukogud. Nad on usaldusväärsed, mitmekülgsed, võrdseid võimalusi pakkuvad ja kasutajate vajadustest lähtuvad inspireerivad keskused, mis käivad ajaga kaasas ja reageerivad paindlikult ühiskondlikele ja tehnoloogilistele muutustele.

Rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudel lähtus dokumendis „21. sajandi raamatukogu“ püstitatud missioonist, visioonist ja väärtustest. Kvaliteedihindamise eesmärk

laiemalt on toetada raamatukogusid, kohalikke omavalitsusi ja ministeeriume rahvaraamatukogude ning nende pakutavate teenuste arendamisel ja vastavate seadusandlike regulatsioonide kujundamisel. **Eesti raamatukogude missioon on aidata kaasa kultuursete, haritud ja elus hästi hakkama saavate inimeste kujunemisele.** Selleks arendavad rahvaraamatukogud inimeste lugemisharjumusi, toetavad elukestvat õpet ja tagavad ligipääsu informatsioonile, teadmistele ja kultuurilisele sisule.

Rahvaraamatukogudel on oma missiooni elluviimiseks kuus peamist ülesannet, mis on aluseks inimestele tasuta pakutavateks põhiteenusteks.

1. Vaba juurdepääsu võimaldamine informatsioonile, avalikele e-teenustele ja kultuurilisele sisule.
2. Mitmekülgsete ja pidevalt uuenevate kogude haldamine ja vahendamine sõltumata formaadist.
3. Lugemisharjumuse kujundamine ning kirjanduse tutvustamine.
4. Nõustamine ja koolitamine infokirjaoskuse arendamiseks.
5. Elukestva õppe võimaluste pakkumine, inimeste mitmekülgse arengu toetamine ja kodanikuaktiivsusele kaasaaitamine.
6. Kultuurilise, haridusliku ja sotsiaalse lõimumise toetamine.

Rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudel võimaldab hinnata raamatukogu strateegilist positsiooni konkreetses omavalitsuses (arengukava, teenuse ligipääsetavus, finantseerimine, kaasamine), pakutavate teenuste mitmekülgsust, kogude kujundamist vastavalt elanikkonna vajadustele, töötajate ettevalmistust ning raamatukogu füüsilise keskkonna sobilikkus põhiülesannete täitmisele.

Pilootprojekti käigus (2017 aprill) hinnati mudelit ja anti tagasisidet, kas see on reaalselt rakendatav. Dokumentide üleselt peame ühiskonnas väärtustama raamatukogude mitmetahulist olemust.

Viimastel aastatel on nii Ameerikas, Euroopas kui ka Eestis raamatukogud eksperimenteerinud väga erineval moel, katsetades uusi teenuseid õmblemisest 3D-printimiseni ja julgustades kodanikke raamatukogudes jagama oskusi, mida ei saa omandada iseseisvalt internetis. Mida oodata tulevikuraamatukogult, kas järgmisel sajandil on meid vaja?! Märgid näitavad, et liigume selles suunas, et maailmas ongi vaid üks raamatukogu kõigi jaoks Aasiast Ameerikani, sest kõik on digitaalne ja guugeldamine imelihtne. Pigem usun, et ka saja aasta pärast tegutsevad maailmas e-raamatukogude kõrval päris raamatukogud, päris raamatukoguhoidjate ja päris raamatutega. Aina enam on vajadus kohtade järele, kus kokku saada, suhelda, kus võtta aega süvenemiseks. Miks ei võiks see koht olla raamatukogu, kus on võimalik ka raamatuid lugeda. Inglise ajakirjanik Cailin Morani kirjeldab poeetiliselt raamatukogu kui kogukonnakeskust, mis ühendab endas elupäästvat varuväljapääsu, päästeparve kesk ulgumerd ning meeleolukat rahvapidu. Raamatukogud on mõttekatedraalid, hingehaiglad ja kujutlusvõime lõbustuspargid. Külmal ja vihmasel saarel on raamatukogud ainsad avalikud varjualused, kus inimene ei ole mitte tarbija, vaid lihtsalt kodanik.

Kasutatud kirjandus

Eesti raamatukogude arengukontseptsioon (ERAK): projekt/koost K. Veskimägi. – Tallinn, 1990.

Eesti raamatukogude arenguprobleemidest // ERÜ Aastaraamat 1989. – Tallinn, 1990. – Lk 8–19.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020. http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kultuur2020.pdf (24.08.2017)

Moran, Caitlin. Libraries: Cathedrals of Our Souls. http://www.huffingtonpost.com/caitlin-moran/libraries-cathedrals-of-o_b_2103362.html (24.08.2017)

Puksoo, F. Raamatukoguhoidja kutse ja kutseharidus // Raamatukogu. 1923. Nr 1. Lk 4–14.

20 aastat Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi

Mare-Nelli Ilus
ELNET Konsortsiumi tegevdirektor

Riin Olonen
ELNET Konsortsiumi arendusjuht

Üheksakümnendate alguseks oli nii mõneski Eesti suuremas teadusraamatukogus hangitud üksikuid personaalarvuteid ning loodud arvutiprogramme erinevate raamatukogunduslike protsesside andmetöötluseks. Kuid infotehnoloogilise arendustegevuse käigus tekkis vajadus raamatukogude vahel kooskõlastatud ühtsete standardite järgi.

1992. aasta mais loodigi teadusraamatukogude baasil ERÜ juurde raamatukogude automatiseerimise töörühm, mida asus juhtima Eesti Rahvusraamatukogu tehnoloogiadirektor Mihkel Reial. Töörühma ülesandeks oli välja töötada Eesti raamatukogude automatiseerimise projekt, leida raha selle elluviimiseks ja koordineerida seda. Alustuseks tehti raamatukogudes kasutatava riist- ja tarkvara uuring, töötati välja Eesti raamatukogude infosüsteemi esialgsed nõuded ja kinnitati projekti struktuur (Reial, M., Tamme, A. lk 73).

Töörühma kuulusid Eesti Rahvusraamatukogu, Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu, Eesti Teaduste Akadeemia raamatukogu, Tartu Ülikooli raamatukogu ja Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu.

1990. aastate keskpaigaks saadi aru, et Eesti teadusraamatukogud igaüks eraldi ei suuda aja nõuetele vastavaid teenuseid pakkuda, vajati nii Eesti-sisest koostööd kui ka rahvusvahelist kogemust.

Tekkis vajadus organisatsiooni järele, mis ühiste eesmärkide saavutamise nimel võimaldanuks efektiivsemalt suhelda ja tugevdanuks raamatukogudevahelist koostööd. Eelkõige oli vaja koopereeruda rahastuse taotlemiseks, riikliku toetuse saamiseks ning koostööks rahvusvaheliste fondide ja organisatsioonidega (Reial, M., Tamme, A. lk 76).

Konsortsiumi loomine, liikmed, partnerid

Koosoleku mittetulundusühingu Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium (ELNET Konsortsium, Estonian Libraries Network Consortium) loomiseks pidasid asutajaliikmed Eesti Rahvusraamatukogu, Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Põllumajandusülikool, Eesti Teaduste Akadeemia raamatukogu, Tallinna Pedagoogikaülikool ja Eesti Kirjandusmuuseum, 1995.

aasta lõpus. Konsortsiumi põhikirja ja juriidilise staatuse täpsustamine koostöös Justiitsministeeriumiga võttis aega ning ametlikuks asutamiskuupäevaks sai 4. aprill 1996. a. Konsortsiumi kui juriidiliste isikute mittetulundusliku ühenduse põhikiri kinnitati Eesti Vabariigi Valitsuse korraldusega sama aasta 18. juunil.

Konsortsiumi esimeseks ja kõige pikemaajaliseks juhatuse esimeheks sai Mihkel Reial Eesti Rahvusraamatukogust. Tegevdirektoriks sai 1996. aasta juulis Arne Kurjamaa, kellel oli lisaks administratiivsetele ülesannetele eestvedaja roll ka infosüsteemi loomisel. Veebruaris 1997 võttis tegevjuhi töö üle Asko Tamme ja 2001. aastal jätkas Riin Olonen. Konsortsiumi liikmeskonna kasvades ja ühistegevuse laienedes otsustati 2005. aastal tegevdirektori kohustuste hulgast välja arvata infosüsteemi arendamisega seotud ülesanded ning luua eraldi arendusjuhi ametikoht. Selles ametis on tänaseni Riin Olonen ja tegevdirektor on 2005. aastast Mare-Nelli Ilus.

Põhikirja järgi võivad konsortsiumi liikmeteks olla Eestis tegutsevad raamatukogud, ülikoolid, teadusasutused ja teised juriidilised isikud juhul, kui juriidilise isiku või selle struktuuriüksuse põhikirjaliseks tegevuseks on informatsiooni kogumine ja kättesaadavaks tegemine.

Seisuga 01. 01. 2017 on konsortsiumis 9 liiget:

- Eesti Kunstiakadeemia – liitus 1998. a;
- Eesti Muusika-ja Teatriakadeemia – liitus 1998. a;
- Eesti Maaülikool – asutaja, 1996. a;
- Eesti Rahvusraamatukogu – asutaja, 1996. a (koostöölepingu alusel ka Emakeele Seltsi raamatukogu);
- Tallinna linna volitusel Tallinna Keskraamatukogu – liitus 2000. a (on e-kataloogi kaasanud ka Tallinna Linnaarhiivi, Tallinna Linnamuuseumi ja Tallinna Loomaaia raamatukogud);
- Tallinna Ülikool – asutaja, 1996. a (2005. aastal liitusid Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu ja Eesti Akadeemiline raamatukogu ning 2007. aastal Eesti Meditsiiniraamatukogu).
- Tartu linna volitusel Tartu Linnaraamatukogu – liitus 2000. a (koostöölepingu alusel ka Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu raamatukogu);
- Tallinna Tehnikaülikool – asutaja, 1996. a;
- Tartu Ülikool – asutaja, 1996. a (koostöölepingu alusel ka Balti Kaitsekolledž, Riigikohus, Soome Instituut, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tartu Observatoorium ja Tartu Kunstimuuseum).

Alates 2013. aastast eristatakse konsortsiumis liikmete kõrval ka partnereid. Partneritena käsitletakse konsortsiumi põhikirjas lepingu alusel konsortsiumi töös osalevaid asutusi. Partneriteks võivad olla Eestis tegutsevad valitsusasutused, valitsusasutuste hallatavad

riigiasutused, kohalike omavalitsuste ametiasutused ja hallatavad asutused, kui nende asutuste või nende struktuuriüksuste põhimäärusest tulenevaks tegevuseks on informatsiooni kogumine ja kättesaadavaks tegemine.

Seisuga 01.01.2017. a osalevad konsortsiumi ühistöös partneritena:

-Eesti Hoiuraamatukogu – 2002. a;
- Eesti Kaitsevägi – 2013. a;
- Eesti Kirjandusmuuseum – asutaja, 1996. a;
- Eesti Kunstimuuseum – 2007. a;
- Eesti Pank – 2015. a;
- Eesti Rahva Muuseum – 2008. a;
- Eesti Rahvusarhiiv – 2016. a;
- Sisekaitseakadeemia – 2016. a;
- Tallinna Tehnikakõrgkool – 2012. a.

Nii on algselt teadusraamatukogusid koondanud konsortsiumist saanud erinevaid raamatukogutüüpe ühendav organisatsioon. Põhilisteks tegevusvaldkondadeks on konsortsiumis tänaseks päevaks kujunenud integreeritud raamatukogusüsteemi Sierra ning sellel põhinevate e-kataloogi ESTER ja Eesti artiklite andmebaasi ISE arendamine ja haldamine, Eesti märksõnastiku arendamine ja haldamine, liikmesraamatukogude nimel elektroonilise teadusinformatsiooni ühishangete korraldamine ning muude ühisprojektide algatamine ja koordineerimine.

E-kataloog ESTER

Konsortsiumi loomise kõrvalt jätkati raamatukogusüsteemi otsimist: viidi läbi rahvusvaheline tarkvarakonkurss, hinnati saabunud pakkumisi, kohtuti raamatukogusüsteemide müüjatega ja vaieldi põhimõtted selgeks. Avatud Eesti Fondi toetusel külastati valikusõelale jäänud süsteeme kasutavaid raamatukogusid Tšehhis, Ungaris, Soomes ja Suurbritannias.

1996. aasta mai lõpuks oli süsteem valitud ja septembri lõpuks saabus ka positiivne vastus Andrew W. Melloni Fondilt projekti rahastamiseks (finantseerimise tingimuseks seati nõue, et Eesti riik toetab projekti aastatel 1997–1999 samas mahus).

Integreeritud raamatukogusüsteemi Innopac kasutusõiguse ostu-müügileping ELNET Konsortsiumi ja firma Innovative Interfaces Inc. vahel sõlmiti 9. juunil 1997. aastal. Pärast poolteist aastat kestnud ettevalmistusi ja koolitusi kuulutati süsteem 22. oktoobril 1998. aastal Tartus, Eesti Raamatukoguhoidjate VII kongressil, ametlikult töövalmiks. Pidulikule avamisele olid lisaks kolleegidele Balti- ja Põhjamaadest palutud ka firma Innovative Interfaces ja Andrew W. Melloni Fondi esindajad.

Raamatukogusüsteemi tuuma moodustab e-kataloog koos kataloogimis- ja laenutusmooduliga, mida kasutavad kõik e-kataloogis osalevad raamatukogud. Mõned raamatukogud kasutavad ka komplekteerimise ning perioodika mooduleid.

Aastate jooksul on süsteemist olnud kasutusel erinevaid versioone – algsest tekstipõhisest

Innopacist sai 2000ndate algul Millennium ja nüüd, kakskümmend aastat hiljem kasutatakse süsteemi nimega Sierra. E-kataloogile oma nime otsimine päädis 2000. aastal nimega ESTER (www.ester.ee). Nimi tuleneb kahes antud süsteemis kasutatavast koodist – EST tähistab eesti keelt ja ER Eesti riiki. Kataloogi visuaalse identiteedi rõhutamiseks võeti konsortsiumi 10. juubeliaastal kasutusele ESTERi logo (kujundanud Andrus Igalaan), mis registreeriti ka kaubamärgina. ESTERi logo sümboliseerib tervikut, milles e-kataloog seob ühtseks paljud väikesed kataloogikastid. Ring kastide ümber samastub maakeraga.

Algselt võeti kasutusele kaks süsteemi, eraldi Tallinnas ja Tartus, seega tekkis ka e-kataloogist kaks andmebaasi, ESTER Tallinn ja ESTER Tartu. Kataloog käivitus edukalt, lugejad võtsid kataloogi omaks ning üha rohkem raamatukogusid soovis oma andmeid näha ESTERi keskkonnas. Nii on tänaseks algselt seitsmest raamatukogust saanud 18 liikmes- või partnerraamatukogu ning kui loendada kokku ka kõik instituutide, kolledžite, filiaalide jm raamatukogud, siis koondab e-kataloog ESTER andmeid *ca* 90 raamatukogust.

E-kataloogi koostamist alustati raamatukogude seniste andmebaaside – Eesti Rahvusraamatukogus koostatud rahvusbibliograafia ja välisraamatute koondkataloogi ning Tartu Ülikooli raamatukogu andmebaasi INGRID – konverteerimisega vajalikku vormingusse. E-kataloogi kanti kokku ligikaudu 100 000 nimetust ja pool miljonit eksemplarikirjet. Kiirendamaks e-kataloogile üleminekut tehti algust ulatuslike retrospektiivse konverteerimise projektidega ehk andmete viimisega kaartkataloogidest e-kataloogi.

1998. aasta lõpus sai konsortsium Eesti rahvusteavikute kirjete kartoteekidest ja trükikataloogist konverteerimise kaks stipendiumi: Andrew W. Melloni Fondilt ja Avatud Eesti Fondilt, lisaks toetuse Budapesti Avatud Ühiskonna Instituudi raamatukoguprogrammilt. Nende stipendiumitega kavatseti katta kõigi Teise maailmasõja järgse perioodi raamatute kirjete konverteerimise kulud. Eesti Kultuurkapital toetas 1999. aastal ajavahemiku 1918–1940 trükiste kirjete sisestamist e-kataloogi. Loomulikult toetasid projekte ka raamatukogud ise oma eelarvetest.

E-kataloogi alguseks olnud kokku ligikaudu 100 000 nimetusest ja 500 000 eksemplarikirjest on käesolevaks ajaks saanud 3 041 071 nimetust ja 9 527 716 eksemplarikirjet, 110 030 normikirjet ja 442 584 lugejakirjet. 2016. aastal vormistati ESTERis kokku üle kahe miljoni laenutuse ja ligi 1,7 miljonit laenutähtaja pikendamist.

Tööd alustanud infosüsteem vajas haldurit, kelle peaülesandeks oleks infosüsteemi igapäevase töö kindlustamine, kasutajatoe korraldamine ning suhtlemine tarkvarafirmaga igapäevase hoolduse ja edasiste arenduste küsimustes. Infosüsteemi esimeseks üldhalduriks sai 2000. aastal Ülo Treikelder. 2006. aastast jätkas tööd Anneli Sepp, 2010. aastast Peeter Kondratjev ja 2014. aastast tänaseni on ametis Piret Zettur.

Infosüsteemi juurutamise algusest peale on tehnilise nõuandja ja süsteemi arendajana ametis olnud Urmas Sinisalu. Tema on teinud mitmeid olulisi arendusi, sh lahenduse loomine e-kataloogis ESTER Eesti kroonides olevate andmete konverteerimiseks eurodesse. Selle teo tunnustamisest sai alguse konsortsiumi aastaauhinna ESTER! väljaandmine 2011.

aastal. ERÜ kuulutas ka eurokonversiooni infosüsteemis ESTER aasta teoks teadusraamatukogudes. Lisanduvad serverid vajasid samuti eraldi hoolt ning infosüsteemi tarkvara arendajad vajasid asjatundlikku partnerit konsortsiumi riistvara haldamisel, 2006. aastast tänaseni on selleks olnud riistvara haldur Kalju Kill Kask.

Ühises süsteemis töötamine ja ühise andmebaasi koostamine nõuab osalejatelt ka ühtsete põhimõtete kehtestamist ja järgimist. Oluline töö tehakse seejuures ära konsortsiumi juurde loodud töörühmades. Praeguseks töötab konsortsiumi juures kaheksa töörühma, neist kolm (haldurite kogu, kataloogimise ja nimenormandmete töörühm ning liigitamise ja märksõnastamise töörühm) on seotud e-kataloogi ESTER töö korraldamisega.

Alates 1998. aastast on konsortsium ka Innovative User Group (IUG) liige. Tegemist on rahvusvahelise organisatsiooniga, mis ühendab firma Innovative Interfaces tarkvara kasutajaid üle maailma. Selle eesmärk on liita tarkvara kasutajate hääled ja olla kanaliks edastamaks raamatukogude soove ja vajadusi tarkvarafirmale süsteemi arendamisel, samuti pakkuda nõu ja abi süsteemi kasutajaile. Konsortsium on regulaarselt osalenud ka IUG korraldatavatel aastakonverentsidel. Alates 2002. aastast on konverentsil kuuldu edasiandmiseks läbi viidud suveseminare Eestis, kõnepruugis Eesti IUG-d. Suveseminari esimeses osas tutvustatakse infosüsteemi uue versiooniga kaasnevaid rakendusi, uusi tooteid ja rahvusvahelise konverentsi muid teemasid. Seminari teises osas arutatakse kitsamas spetsialistide ringis uuendusi täpsemalt ning koostatakse tegevusplaan ja ajakava infosüsteemi uute toodete ja rakenduste testimiseks ja kasutusele võtmiseks.

Soodustamaks andmevahetust Põhjamaade raamatukogude kataloogide vahel sõlmiti 2006. aastal koostööleping organisatsiooniga SVUC (Scandinavian Virtual Union Catalogue). 2017. aastal vahetas selle organisatsiooni välja Nordic Networking Group (NNG).

Märgilise tähtsusega oli infosüsteemi Tallinna ja Tartu iseseisvate osade kokkuliitmine 2014. aastal. Ühise infosüsteemi jagunemine kahte keskusesse ja sellega raamatukogude poolt kasutajatele pakutava teenuse jagunemine kahe andmebaasi vahel hakkas takistama infosüsteemiga seotud teenuste edasist arendamist. Süsteemide liitmise puhul oli tegemist ressursimahuka ja logistiliselt keeruka ettevõtmisega, mida raamatukogud valmistasid pikalt ette. Süsteemide liitmisest mõnevõrra keerulisemgi oli andmete liitmine. Projekt „E-kataloogide ESTER Tallinn ja ESTER Tartu liitmine, uue disainiga ühise veebikataloogi loomine ja infosüsteemi tarkvaraline üleminek Sierrale“ sai ERÜ tunnustuse aasta tegu teadusraamatukogus ning projektijuht Riin Olonen pälvis sellega 2014. aastal nii ELNET Konsortsiumi aastaauhinna ESTER! kui ka ERÜ aastapreemia.

Nii nagu raamatukogude ühise infosüsteemi haldamist ja arendamist on toetatud Haridus- ja Teadusministeeriumi vahendusel iga-aastaselt riigieelarvelise eraldisega, saadi ka süsteemide liitmiseks ja üleminekuks Sierrale täiendavat rahastust Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvest.

Infosüsteemi baastarkvara võimalused on küll rikkalikud, kuid sellegipoolest leidub töölõike, mida Eesti raamatukogud on soovinud automatiseerida täiendavalt või rohkem Eesti vaja-

dusi arvestavalt. Näitena võib tuua raamatukogude külastuste registreerimiseks mitme raamatukogu koostöös ja konsortsiumi koordineerimisel loodud lugejavärava eritarkvara, avakogujuht hõlbustamaks kasutajal teaviku leidmist lugemisalas, kataloogi rikastamist kaanepiltide jm infoga. Eesti ID-kaardi kasutusega seotud lahendused on tulnud samuti kohapeal luua. 2016. aastal arendati aktiivselt kasutajate registreerimise ja autentimise süsteemi, mis võimaldab lugejal end ise veebipõhiselt raamatukogu kasutajaks registreerida ja hiljem Minu ESTERisse sisse logida ID-kaarti, Mobiil-ID-d, TAATi teenust või kasutajatunnust/salasõna kasutades.

Elektroonilise teadusinformatsiooni hankimine

Teine konsortsiumi mahukaim koostööprojekt on elektrooniliste teadusandmebaaside ühiskomplekteerimine. 1990ndate lõpus muutusid ülikooli õppejõududele ja teadlastele üha olulisemaks, mõnes valdkonnas lausa ainukeseks, infoallikaks elektroonilised teadusajakirjad ja andmebaasid. Teadusinformatsiooni ostmiseks otsiti nii rahalisi võimalusi kui ka koostöövormi hangete läbiviimiseks. Kuna toimiv ja kõiki teadusraamatukogusid siduv ühendus oli olemas, otsustati teadusandmebaaside hankimine anda konsortsiumi korraldada. 1998. aastal loodi konsortsiumi juurde töörühm, kus selgitatakse välja ja kooskõlastatakse ühishangetes osalevate raamatukogude ühishuvid.

Suurimaks probleemiks oli ülikoolide raamatukogude komplekteerimise eelarvete ebapiisav maht ja ka teadusraamatukogude võrgu mittevastavus juba mõned aastad tagasi toimunud teaduskorralduse reformile, mis liitis enamus uurimisinstituute ülikoolidega. Esimesi andmebaaside oste (EBSCO, Science Direct*)* rahastasid osalevad raamatukogud ise.

Alates 2000. aastast käivitus ka OSI (Open Society Insitute) üle 40 riigi konsortsiume ühendav rahvusvaheline projekt EIFl (Electronic Information for Libraries), milles aktiivne osalus andis paremad eeldused läbirääkimistel rahvusvaheliste kirjastustega. EIFL-i projekti koordinaatoriks Eestis sai Marika Meltsas. Tänu EIFL-i võrgustikus osalemisele on saadud hinnalisi kontakte, vahetatud kogemusi ja on hangitud soodustingimustel hulgaliselt andmebaase, mis on vajalikud Eesti teadlastele ning raamatukogudele.

EIFL-i projekti raames sündis koostöös infokompaniiga EBSCO nn riigilitsents, mis siiani pakub iga-aastase kokkulepitud aastamaksu eest piiramatut juurdepääsu EBSCO andmebaasidele kõigis soovi avaldanud Eesti teadus- ja rahvaraamatukogudes, ministeeriumides ja riigiasutustes.

2001. a tegi Kultuuriministeerium sihtotstarbelise 1 miljoni Eesti krooni suuruse ülekande haridusministeeriumile, kes sõlmis 2002. aastaks koostöölepingu sihtotstarbelise toetuse eraldamiseks konsortsiumile. Sellest ajast on teadusandmebaaside hankimine riigieelarvelisest eraldisest olnud pidev (aastatel 2009–2015 hangiti e-teadusandmebaase E-teadusinfo programmi raames Euroopa tõukefondide raha eest). 2017. aastal on eraldise summa 3 121 363 eurot, mis on 62% teadusraamatukogudele eraldatud teadusinformatsiooni hankimisele eraldatud summast.

Konsortsiumi nimel kirjastustega läbirääkimisi pidava ühishangete administraatorina võeti 2003. aastal tööle Marika Meltsas. Paralleelselt ministeeriumi rahastatud andmebaaside hangetega korraldatakse konsortsiumis ka raamatukogude rahastatud ühisoste. Kokku hangiti 2016. aastal konsortsiumi vahendusel 33 teadusandmebaasi.

Digiteerimine

Kui konsortsiumi strateegiline fookus oli aastatel 1997–1999 infosüsteemi juurutamisel, siis järgmise olulise ühistöö tegevussuunana loodeti käima lükata digitaalse raamatukogu loomine. 1999. aasta esimesel poolel võeti konsortsiumis vastu arengukava „Digitaalne Raamatukogu: Eesti raamatukogude lülitamine Eesti infoühiskonda. Digitaalse raamatukogu ja elektroonilise infokeskkonna loomine", mille peaidee oli universaalse elektroonilise infokeskkonna loomine. Arengukava vaatas elektroonilise informatsiooni kogumisele ja vahendamisele tervikuna ning sisaldas alamprojekte nii mikrofilmide, Eesti kultuuriväärtuslike materjalide, artiklite ja esmase koolituseks vajaliku info digiteerimise kui ka avaliku teabe, artiklite ja komplekteerimisinfo andmebaaside loomise ning olemasoleva kataloogiga ühitamise kohta.

Taotlusele, mis sisaldas kõigi konsortsiumi liikmete huve, riiklikku rahastust siiski ei saadud ning edasiliikumiseks keskendus iga raamatukogu enda prioriteetsetele valdkondadele ja püüdis oma jõududega digiteerimiseks finantse leida. Praeguseks on oma digitaalarhiivid või repositooriumid kõigil suurematel raamatukogudel.

Reaalsete tulemusteni jõuti ühistöös alamprojektiga MIDAS (Mikrofilmide Digiteerimise ja Arhiveerimise Süsteem), mille tulemusena pidasid kolm raamatukogu aastatel 2004–2015 ühist andmebaasi DEA (Digiteeritud Eesti Ajalehed, dea.nlib.ee). Projekt baseerus aastatel 1821–1944 ilmunud ajalehtedest valminud mikrofilmidel. Tookordse projekti raames koguti erinevate asutuste vahel kokku parim võimalik komplekt ajalehtedest, mis koostöös Soome Rahvusraamatukoguga mikrofilmiti. Projekti MIDAS raames hangiti mikrofilmide digiteerimiseks ning kasutajatele kättesaadavaks tegemiseks vajalik riist- ja tarkvara, kehtestati tööpõhimõtted ja kvaliteedinormid. 2003. aastal võidi kinnitada, et projekti raames loodud digiteerimiskeskuse riist-ja tarkvara haldamise ja arendamise eest jääb vastutama konsortsium ning digiteerimine ja saadud pildifailide indekseerimine jääb ühistöös osalevate raamatukogude (Eesti Rahvusraamatukogu, Tallinna Ülikooli akadeemiline raamatukogu, Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogu) kanda.

21. aprillil 2004. a sõlmiti neljapoolne koostööleping ja samal päeval avati andmebaas DEA lugejatele. Andmebaas leidis kiirelt oma kasutajad, aastas oli DEAs unikaalseid külastajaid üle 3 000 ja allalaaditud lehti üle 65,5 miljoni. Kuid tegemist oli siiski ainult väheste kirjeldavate andmetega pildiandmebaasiga, mis seoses tehnoloogiliste jm võimaluste avardumisega hakkas edasist arengut pärssima. Seetõttu on viimastel aastatel andmebaasi täiendamine seiskunud. Selle sisu (*ca* 500 nimetust ja ligi 1,5 miljonit lehekülge) läbib automaatse tärktuvastuse ja viiakse üle Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiivi DIGAR Eesti artiklite portaali (dea.digar.ee).

Konsortsium algatas ka ühisprojekti Eesti trükise punase raamatu nominentide digiteerimiseks. Eesti trükise punane raamat on loetelu eesti kultuurimälu jaoks olulistest rahvustrükistest. Projekt oli tihedalt seotud ka Kirjandusmuuseumi laiaulatusliku digiteerimisprojektiga, mille raames digiteeriti *ca* 100 000 lehekülge Eesti trükise punasesse raamatusse kantud trükistest.

Digiteerimisega on raamatukogud tegelenud ka alamprojektidena: näiteks kultuurilooliselt oluliste teavikute digiteerimine (HERMES), digitaalsete väljaannete arhiveerimine (DIANA), elektrooniliste väljaannete koordineeritud ühistellimine (RHEA) jms.

2006. aastal alustas konsortsiumi juures tööd digiteerimise töörühm, kus arutatakse ühiseid küsimusi, kooskõlastatakse tegevusi ja vahendatakse teavet.

Ühisotsinguportaal

Raamatukogud pakuvad kasutajaile erinevaid infokogusid (e-kataloog, kodulooandmebaasid, teadusartiklite andmebaasid jms), millel on erinevad kasutajakeskkonnad, erinevad kasutusreeglid. Parema teenuse pakkumiseks peavad raamatukogud pakkuma lugejatele ühisotsingu võimalust erinevatest andmebaasidest, sealjuures juurdepääs litsentsiandmebaasidele peab vastama konkreetse kasutaja õigustele, peab olema võimalus erinevaid veebiressursse kontekstiliselt omavahel siduda jne.

2005. aastal moodustati töörühm, et selgitada välja raamatukogude integreeritud, kontekstipõhist otsingut võimaldavale tarkvarale esitatavad nõuded ning luua ühisotsingut võimaldav portaal. Projekti meeskond koostas dokumentatsiooni portaali tarkvara valikuks ja juurutamiseks ning pakkus rahastamisskeemid. Arutelude käigus valiti tarkvara pakkujate hulgast parim, kuid kõiki osapooli rahuldavat finantseerimiskäiku ei leitud ja ettevõtmine jäi seisma.

Nagu ühise digitaalraamatukogu loomise puhul, nii näitas ka portaali loomise katsetus, et ilma lisarahastuseta ei ole raamatukogudel võimalik nii mahukaid ühisettevõtmisi ellu viia. Seetõttu hankis Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu endale MetaLib/SFX tarkvara ja 2005. aastast alustas oma infoportaali loomist, mis võimaldaks teha metaotsingut ja e-ressursse dünaamiliselt linkida. Sama tarkvara hankis oma otsinguportaali jaoks ka Eesti Rahvusraamatukogu 2008. aastal.

Ühisotsingu portaali ideega aga jätkati ning 2010. aastal osales konsortsium ühistaotluses „Eesti teaduse infrastruktuuri teekaart". Taotlus hõlmas nii trükiste neutraliseerimiskeskuse loomist Tartu Ülikooli raamatukogu juurde, digiteerimisvõimekuse tõstmist Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogus, rahvusraamatukogus ja Tallinna Ülikooli akadeemilises raamatukogus ning ühtse e-keskkonna (Eesti e-varamu) loomist, mis tagaks internetis läbi ühe värava juurdepääsu eesti mäluasutustes olevale teaduskirjandusele, rahvusteavikutele, eesti kesksetele kultuuriloo ja rahvaluule kollektsioonidele, haruldastele vanaraamatutele jm vaimuvarale. Taotlus sai ekspertidelt positiivse hinnangu. ELNET Konsortsiumi osaks projektis „Eesti e-varamu ja kogude säilitamine (esimene etapp)" oli Eesti e-varamu portaali loomine ja tööle rakendamine.

Eesti e-varamu portaal (www.e-varamu.ee) avati kasutajatele konsortsiumi 20. aastapäevale pühendatud visioonikonverentsil 2016. aasta aprillis. Aasta lõpuks hõlmas portaal 13 andmekogu 14 846 552 objektiga. Otsinguid oli kokku 134 659, külastajaid 68 409, seega päevas tehti portaalis keskmiselt 500 külastust ja 700 otsingut.

Töö jätkub andmeallikate korrastamise ja lisamisega. Nagu konsortsiumis tavaks, on ka e-varamu portaali haldamiseks ja arendamiseks moodustatud töörühm, mida juhib portaali haldur Peeter Kondratjev.

Eesti artiklite andmebaas ISE (Index Scriptorum Estoniae)

Juba 1990. aastate lõpust alates otsisid raamatukogud tarkvara, mida saaks kasutada artiklite andmebaaside koostamiseks. Artiklite andmebaase koostati varemgi, kuid lokaalsete andmebaasidena, kasutades erinevaid tarkvaralahendusi (nt 1990. aastatel koostati Eesti artiklite andmebaasi ka osana e-kataloogist ESTER). Otsus hakata andmebaasi konsortsiumi raamatukogudes ühiselt koostama ja hankida selleks ühine tarkvaralahendus firmalt Innovative Interfaces Inc. langetati juba 2007. aasta lõpul. Tarkvara juurutamise ja kohapealse seadistusega ning vajalike põhimõtete, reeglite jm juhiste kehtestamisega alustati 2008. aasta suvel. Kasutajatele avati andmebaas 2. jaanuaril 2009.aastal.

Andmebaasi koostatakse Eestis ilmuvate ja väliseesti kogumike, jätkväljaannete, ajakirjade ja ajalehtede põhjal (bibliografeeritavate väljaannete nimekirja peab ELNET Konsortsiumi artiklite andmebaasi töörühm). Välisteavikutest bibliografeeritakse ainult Estonicat sisaldavad artiklid. Lisaks jooksvalt 2009. aastast raamatukogudesse laekuvate perioodiliste väljaannete sisu avamisele on andmebaasi kokku koondatud ka raamatukogude varasemad artiklibaasid, sh ka viie raamatukogu eraldiseisvad bibliograafilised baasid, nt „Eesti õigusbibliograafia“ ja andmebaas „Reprod“ (Eesti Rahvusraamatukogult), Tallinna Ülikooli ja väliseesti artiklite alambaasid (Tallinna Ülikooli akadeemiliselt raamatukogult), „Tartu koduloobibliograafia“ (Tartu Linnaraamatukogult), „Siseturvalisuse bibliograafia“ (Sisekaitseakadeemia raamatukogult), „Eesti sõjanduse bibliograafia“ (Kaitseväe raamatukogudelt) jt. Selliseid täiendavaid alambaase on ISE keskkonnas kokku 17. Otsingut saab teha nii üle kogu andmebaasi kui ka valitud teemabaasis. Projektis osales konsortsiumi 18 liikmest/partnerist kokku 15, kõigist raamatukogudest on esindaja(d) ka andmebaasi töörühmas. Andmebaasi haldurina on tänaseni ametis Külli Solo.

Suuremad muudatused andmebaasi koostamisel on olnud seotud töökorralduse muudatustega raamatukogudes ning digiainese mahu kasvu ja sellest tulenevate uute võimalustega väljaannete sisu avamiseks. Nt lõpetas Eesti Rahvusraamatukogu aastal 2014 ajalehtede bibliografeerimise andmebaasis ISE, jätkates nende avamist tollases digitaalarhiivi DIGAR Eesti ajalehtede portaalis, aastast 2017 suunatakse samasse töövoogu ka ajakirjad ja jätkväljaanded. Samast aastast lõpetasid andmebaasis ISE bibliografeerimise ka teised raamatukogud. Nii võibki nentida, et andmebaasi ISE täiendamine senistel alustel ja senises mahus lõppes 2017. aasta alguses. Eraldiseisvate teemabaaside täiendamist jätkavad siiski kõik raamatukogud.

Seisuga 31.12.2016 oli andmebaasis 1 817 221 biblio- ja 61 158 normikirjet. Google Analyticsi andmetel pöörduti 2016. aasta jooksul andmebaasi ISE 105 467 korral.

Eesti märksõnastik EMS

Eesti märksõnastik (ems.elnet.ee) avati kasutajatele 2009. aasta aprillis-mais. Märksõnastiku valmimist ja kasutuselevõttu tutvustati ka IFLA (Rahvusvaheline Raamatukoguühingute ja -institutsioonide Liit) raames. Eesti märksõnastiku loomine pälvis aastal 2009 Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu auhinna „Aasta tegu teadusraamatukogus".

Koondmärksõnastik loodi RRi hallatava Eesti üldise märksõnastiku ja TÜRi märksõnastiku liitmise baasil. Konsortsiumi poolt on olnud andmebaasi pidamiseks vajalik riist- ja tarkvara, sisulist tööd märksõnastiku haldamisel ja täiendamisel katsid pikka aega ainult Eesti Rahvusraamatukogu ja Tartu Ülikooli raamatukogu, hiljem liitusid nendega ka Kaitseväe raamatukogud. Nimetatud raamatukogude esindajatest on moodustatud märksõnastiku toimetus, iga toimetaja vastutab kindlate valdkondade eest. Andmebaasi haldurina on tänaseni ametis Sirje Nilbe.

EMS on kõiki ainevaldkondi hõlmav tesauruse struktuuriga märksõnastik erilaadiliste teavikute eestikeelseks märksõnastamiseks ja infootsinguks. Märksõnastiku täiendamisel on suur osa e-kataloogi ESTER laekuval materjalil, kuid vaadatakse ka teisi Eesti raamatukogudes kasutatavaid infosüsteeme ja tehakse koostööd nende arendajatega. 2016. aasta lõpu seisuga oli andmebaasis 59 528 kirjet.

ELNET 20 ja edasi

2016. aastal möödus konsortsiumi loomisest 20 aastat. Selle olulise raamatukogude ühisettevõtmise tähistamiseks korraldati 21. aprillil rahvusvaheline visioonikonverents, kus ühistegevuse võimalikke tulevikuperspektiive vaagisid nii välisesinejad Islandilt, Soomest, Leedust ning Ameerika Ühendriikidest kui ka Eesti teadus- ja rahvaraamatukogude juhid ja spetsialistid.

Rääkides raamatukogutarkvara arengutrendidest ja raamatukogude teenuste tulevikust laiemalt, rõhutas ELNET Konsortsiumi raamatukogudes kasutatava tarkvara Innovative Interfaces Inc. esindaja proaktiivsete teenuste olulisust ja vajadust viia teenused sellesse keskkonda, mida eelistab kasutaja. Järjest olulisemaks muutuvad mobiilsed lahendused (nii lugejatele kui töötajatele), personaalsed teenused, info pakkumine ja pakendamine, sh kasutaja otsikäitumise analüüsimine, mis võimaldaks lugejatele täpsemaid soovitusi anda. Põhimärksõnaks teenuste arendamisel peab olema positiivne kasutajakogemus.

Tulevikumärksõnadeks ELNETi tegevuses on: väikese riigi võimalused ühtse infosüsteemi kasutamiseks erinevat tüüpi raamatukogudes, avaandmete avaldamine, koostöö vajadus ning raamatukogunduse kogukonna kui terviku tugevdamine, et valdkond jääks kestma ümbritsevas info ja võimaluste tulvas. Selle poole püüdlevad Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi liikmed ja partnerid ka edaspidi.

Kasutatud kirjandus

Reial, M., Tamme, A.. Raamatukogud infoühiskonna kommunikatsioonisüsteemis // Raamatukogud ja raamatukogundus taasiseseisvunud Eestis: 1991–2001 : artiklite kogumik. Tallinn, 2002. Lk 72–81.

Olonen, R. Infotehnoloogia kasutusest Eesti raamatukogudes aastatel 2002–2012 // Raamatukogud ja raamatukogundus Eestis 2002–2012 : artiklite kogumik. Tallinn, 2014. Lk 67–92.

Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi majandusaastaaruanded 1996–2016 http://www.elnet.ee/index.php/elnet/dokumendid

Ilus, M.-N., Olonen, R. ELNET20 vaatas tulevikku // Raamatukogu. – 2016. – Nr 6. – Lk 27–29.

LibQUALi lugejauuring raamatukoguteenuste parandamiseks Tartu Ülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikoolis

Kristina Pai
TÜ raamatukogu kogude direktor

Aiki Tibar
TTÜ raamatukogu teadus- ja arendustegevuse spetsialist

Sissejuhatus

2015. aastal otsustati Euroopa Teadusraamatukogude Ühenduse LIBER töörühmas *Working group on Research and Education* (mille liikmeks on ka käesoleva artikli kaasautor Kristina Pai), korraldada Euroopa teadusraamatukogude ühine lugejauuring. Iga teenindava institutsiooni jaoks on oluline saada kasutajatelt tagasisidet. Veelgi huvitavam on end selles kontekstis teiste sama teenuse pakkujatega võrrelda.

Uuringu läbiviimiseks valiti Ameerika Ühendriikides kaubamärgina registreeritud LibQUAL+™ metoodika, mida on mitmed raamatukogud aastaid kasutanud. LibQUAL on välja töötatud teadusraamatukogude teenuste kvaliteedi mõõtmiseks ja analüüsimiseks ning Ameerika Teadusraamatukogude Ühing (ARL) vastutab selle teenuse arendamise ja kasutamise eest. Sealhulgas vahendab ARL litsentse uuringu läbiviimiseks ja analüüsib tulemusi, nii et iga osalev raamatukogu saab uuringu lõppedes kätte tulemuste täispaketi.

LIBERi konsortsium

Maksimaalselt kasuliku tulemuse saavutamiseks moodustati 2016. aastal uuringus osalevatest LIBERi raamatukogudest konsortsium, sest konsortsiumi puhul lubas ARL anda uuringu lõppedes lisaks iga raamatukogu tulemustele ka kõigi osalejate koondkokkuvõtte. LIBERi LibQUALi konsortsiumi kuuluvad Soomest Turu ja Tampere Ülikooli, Åbo Akademi ja Tampere Tehnikaülikooli raamatukogud; Taanist Århusi, Kopenhaageni, Roskilde ja Lõuna-Taani Ülikooli raamatukogud ning Taani Tehnikaülikooli ja Kopenhaageni Ärikooli raamatukogud; Hispaaniast *Universitat Oberta de Cataluynya* raamatukogu ning Eestist Tartu Ülikooli raamatukogu (TÜR) ja Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu (TTÜR). 2016. a lõpus liitusid uuringuga ka Helsingi Ülikooli ja Sloveeniast Maribori Ülikooli raamatukogud. Seega osales LibQUALi uuringus 2016. a kokku 15 LIBERi raamatukogu.

Saime kolleegidega ARList kokkuleppele, et võime kasutada võrdlusmaterjalina ka 2015. a

Euroopas LibQUALi uuringu läbi viinud raamatukogude andmeid. See tähendas veel kaheksa raamatukogu – Dublini Linna Ülikooli, Durhami Ülikooli, Tallaghti Tehnoloogiainstituudi, Lancasteri Ülikooli, Louvaini Katoliikliku Ülikooli, Bathi Ülikooli, Edinburghi Ülikooli ja Groningeni Ülikooli – andmete lisandumist. Seega oli võimalik võrrelda 23 Euroopa raamatukogu andmeid.

LibQUAL+ metoodika

Milline on usaldusväärne ja töökindel metoodika oma tegevuse hindamiseks ning kuidas saadud andmeid praktikas rakendada? Kas teenuseid on võimalik standardida ja kuidas seda raamatukogude puhul teha? Need on igihaljad küsimused, millele lihtsaid vastuseid kahjuks ei ole. Kriitikat on olnud kõigi uurimismetoodikate osas, ka LibQUALi on peetud liialt raskepäraseks. Samas on see üks enim kasutatavaid: LibQUALi uuringut on läbi viidud rohkem kui 1300 maailma raamatukogus, seejuures mitmed raamatukogud korraldavad uuringut regulaarselt kas igal aastal või mõne aasta järel.

LibQUALi küsitlus põhineb SERVQUALi uuringumetoodikal ja lahknevuste analüüsil ehk lõhede teoorial (*gap-analysis*). Uuritakse kasutajate rahulolu info kättesaadavuse, raamatukogu kui ruumi ja raamatukogutöötajate kohta. Näiteks küsitakse, kas töötajad on alati vastutulelikud ja sisendavad kasutajatesse enesekindlust; kas ollakse rahul e-ressursside kättesaadavusega kodus või ülikoolis; kas raamatukogu koduleht kajastab vajalikku infot; kas tööks vajalikud trükitud materjalid on kättesaadavad; kas keskkond innustab õppima jne.

Uuring koosnes 22 põhiküsimusest ja 5 nn kohalikust (LIBERi konsortsiumi väljapakutud) küsimusest. Küsimusi sai hinnata järgmise skaala abil.

Madalaim vastuvõetav tase		Soovitud tase		Hetkel tajutud tase		
Madal	Kõrge	Madal	Kõrge	Madal	Kõrge	Ei kehti
1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2 3 4 5 6 7 8 9		☐

LibQUAL+ metoodika võimaldab välja selgitada lahknevused ehk erinevused kasutajate antud hinnangutes, arvestades teenuste soovitud või madalaimat vastuvõetavat ja hetkel tajutud taset. Minimaalsete ootuste ja olemasoleva taseme vahel esinev lahknevus arvutatakse järgmiselt: hetkel tajutud tasemele antud punktidest lahutatakse madalaima vastuvõetava taseme punktid iga küsimuse ja iga vastaja kohta – tulemus näitab, millisel määral rahuldame kasutajate minimaalseid ootusi (nt +1,2 on parem kui +1,0; kui lahknevus on negatiivne, siis jääb teenuse kvaliteet allapoole kasutajate minimaalseid ootusi). Olemasoleva taseme ja soovitu vahel esinev lahknevus arvutatakse järgmiselt: hetkel tajutud tasemele antud punktidest lahutatakse soovitud tasemele antud punktid iga küsimuse ja iga vastaja kohta – tulemus näitab, millisel määral ületame kasutajate ootusi (nt -0,5 on parem kui -1,0; kui lahknevus on positiivne, siis ületab teenuse kvaliteet kasutajate ootusi).

Kuna ARL annab uuringus osalevale raamatukogule ka võimaluse omalt poolt küsimusi lisa-

da, otsustas LIBERi töörühm küsida ka viis LIBERi strateegiaga haakuvat päevakajalist küsimust: kas raamatukogu pakub kasutaja vajadustele vastavaid kaasaegseid koolitusi; kas teadustöö hindamist toetatakse näiteks bibliomeetria, altmeetria või mõne muu hindamisviisi abil; kas raamatukogu propageerib avatud juurdepääsuga väljaandeid; kas raamatukogu aitab kaasa teadusandmete haldamisele ja kas nõustab kasutajaid autoriõiguste, litsentseerimis- ja digiteerimisküsimustes. Need küsimused jäävad vaba valikuna LIBQUALi küsimuste hulka ja tulevikus saavad neid soovi korral oma küsimustikku liita ka teised raamatukogud.

Lisaks paluti vastajatel anda hinnanguid 9-pallise skaala abil järgmistele küsimustele.

- Raamatukogu aitab mul huvipakkuvate teemadega kursis olla.
- Raamatukogu aitab mul oma teadusalal või töös edasi jõuda.
- Raamatukogu aitab mul teadusuuringuid või tööd tõhusamalt teha.
- Raamatukogu aitab mul eristada usaldusväärset infot ebausaldusväärsest.
- Raamatukogu õpetab mulle tööks või õpinguteks vajalikke infootsioskusi.
- Üldiselt olen sellega rahul, kuidas mind raamatukogus koheldakse.
- Üldiselt olen sellega rahul, kuidas raamatukogu toetab mind õpingutes, uurimistöös ja/või õpetamisel.
- Kuidas hindate raamatukoguteenuste üldist kvaliteeti?

Uuringu läbiviimine Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogudes

Eesti raamatukogudest olid LibQUALi uuringus osalemisest huvitatud TÜ ja TTÜ raamatukogud. Lisaks lugejate arvamuse teadasaamisele leidsime, et kui teha seda koos teiste Euroopa raamatukogudega, saame võimaluse end teiste maadega võrrelda ja end teadusraamatukogude hulgas paremini positsioneerida.

Esmalt pidime otsustama, kas viime uuringu läbi inglise keeles või tõlgime selle ka eesti keelde. Otsustasime kahe keele kasuks – põhigrupp on eestikeelsed kasutajad, kuid inglise keel on oluline, et ka välisüliõpilased ja -õppejõud saaksid osaleda. Tõlkimisele ja ARLilt tõlkele heakskiidu saamisele kulus umbes kuu. Aega võttis lugejagruppide sobitamine meie oludele. Nii TÜRi kui ka TTÜRi jaoks oli küsimus, kuidas käsitleda ülikooliväliseid lugejaid, sest vastav grupp LibQUALi ankeedis algselt puudus. Saime omavahel kokkuleppele ja kohandasime tõlget nii, et saaksime kaasata kõik lugejagrupid.

Eestis viidi uuring läbi 2016. aasta kevadel, 21. märtsist 21. aprillini. TÜ raamatukogu kasutajatest vastas küsitlusele 626 lugejat, neist 4% ingliskeelsele versioonile. TTÜ raamatukogu uuringus osales 858 raamatukoguteenuste kasutajat, neist 14,5% vastas ingliskeelsele küsimustikule. Vastajatele olid välja pakutud ka kingitused (ülikooli meened, pusad, e-lugerid, Apollo raamatupoe kinkekaardid jm), et motiveerida neid tänase kiire elurütmi juures vastamiseks aega leidma. Tartu puhul oli uuringu läbiviimise aeg äärmiselt ebasobiv, sest langes kokku raamatukogu remondi alguse ja kogude pakkimise ning kolimisega. Siiski, arvestades seda, et reklaami uuringule praktiliselt ei tehtud, oli tulemus hea.

Tartus oli 71% vastanuist kas bakalaureuse-, magistri- või doktoriõppurid, mis oli ootuspärane, sest ka ülikooli struktuurist moodustavad õppijad 72%. Täpsemalt jagunesid uuringus osalejad järgmiselt: 43% bakalaureuseõpe, 21% magistriõpe, 7% doktoriõpe, 13% õppejõud ja töötajad ning 16% lugejad väljastpoolt ülikooli.

TTÜs jagunesid vastanud järgmiselt: 44,4% olid bakalaureuseõppe/diplomiõppe ja 34,5% magistriõppe/doktoriõppe üliõpilased; 8,6% õppejõud ja teadustöötajad; 3% tugistruktuuride töötajad; 9,4% lugejad väljastpoolt ülikooli.

Vanuse ja soo põhjal oli TÜs jaotus järgmine: 65% vastanuist olid 18–30-aastased, 23% 31–45-aastased ja 12% 46-aastased ja vanemad; 75% vastanutest olid naised. Ka viimane ei ole üllatav, sest üliõpilastest suurem osa on naistudengid ja paljud neist jätkavad hiljem ka ülikooli töötajatena. Erialadest olid kõige rohkem esindatud raamatukogu põhikülastajad – humanitaar- ja sotsiaalteadlased ning nende erialade õppijad (68%). Täpsemalt vaadates: 29% humanitaarteadus, 18% sotsiaal- ja majandusteadus, 17% meditsiin, 11% õigusteadus, 10% haridusteadus, 9% bioloogia, 6% matemaatika ja IT.

TTÜs esindas 51% vastajatest inseneri- ja tehnikateadusi, 25% sotsiaal- ja majandusteadusi, 13% reaalteadusi ja 11% muid teadusi.

Kuna Tartu Ülikoolis on ka palju erialaraamatukogusid, küsisime ka seda, kas eelistatakse kasutada TÜ raamatukogu peamaja Struve tänaval või mõnda erialakogu. Vastanuist 89% kasutas peamaja, 11% erialakogusid. Positiivselt tõsteti erialakogudest esile Pärnu Kolledži, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Tartus paiknevat sotsiaalteaduste raamatukogu.

Küsimusele, kus ja kui sageli kasutatakse raamatukogu vahendatavat ja muud e-informatsiooni, olid vastused ootuspärased. Kõige populaarsemad on Google, Yahoo ja teised otsimootorid, mis aitavad igapäevatoimingute ja lihtsamate otsingute puhul. Samas suurem osa vastanuid kasutab raamatukogu inforessursse vähemalt korra nädalas ja käib raamatukogus kohal vähemalt korra kuus. Neid, kes käivad iga päeva, on u 5%, sama palju on ka neid, kes ei käi kunagi (vt tabel 1).

Tabel 1. Raamatukogude inforessursside jm e-informatsiooni kasutamise sagedus (% vastanutest).

	Iga päev (%)		Kord nädalas (%)		Kord kuus (%)		Kord kvartalis (%)		Mitte kunagi (%)	
	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR
Kui tihti kasutate inforessursse raamatukogus kohapeal?	4,88	5,19	19,19	26,18	32,36	34,79	39,02	29,48	4,55	4,36
Kui tihti kasutate raamatukogu pakutavaid inforessursse veebi kaudu?	12,20	7,43	33,98	27,00	28,62	32,67	18,54	25,00	6,67	7,90
Kui tihti kasutate info otsimiseks Yahoo™, Google™, või teisi raamatukoguga mitte seotud võrguväravaid?	74,31	79,95	12,20	10,26	5,85	3,54	4,07	3,42	3,58	2,83

TÜ ja TTÜ raamatukogu uuringu tulemusi

Uuringus osalenute hinnangud 22 põhiküsimusele kolmes kategoorias – madalaim vastuvõetav tase, soovitud tase ja hetkel tajutud tase – näitasid nii TÜRi kui ka TTÜRi tulemustes, et lahknevused soovitud ja hetkel tajutud taseme vahel olid väiksemad küsimuste puhul, mis käsitlesid raamatukogutöötajate vastutulelikkust, pädevust jms ning raamatukogu füüsilist keskkonda; suuremad aga näitajate puhul, mis käsitlesid informatsiooni kättesaadavust. Niisiis suurem on rahulolu raamatukogutöötajate ja raamatukogu füüsilise keskkonnaga (seda ka remonti ootava TÜRi puhul), samas vähem vastab ootustele info kättesaadavus. Vastanute üldine rahulolu raamatukoguteenustega on kõrge – keskmine hinnang hetkeseisule TÜs 7,29 ja TTÜs 7,49, mis ületab oluliselt kasutajate minimaalseid ootusi. Tabelis 2 on toodud vastanute hinnangud 22 põhiküsimusele kolme teema kaupa ja tabelis 3 lahknevused minimaalsete ootuste, hetkeseisu ja soovitu vahel. Lisaks TÜRi ja TTÜRi tulemustele on tabelites näha ka LIBERi konsortsiumi 15 raamatukogu koondtulemused. Tabelis 4 on toodud TÜRi ja TTÜRi uuringus osalenute hinnangud kõigile 22 põhiküsimusele soovitud ja hetkel tajutud taseme järgi, millest tulenesid lahknevused hetkeseisu ja soovitu vahel.

Raamatukogutöötajate oskusi hinnates oli nii TÜRi kui ka TTÜRi kasutajate jaoks kõige olulisem raamatukogutöötajate valmisolek ja pädevus küsimustele vastamisel – nii soovitud kui ka hetkel tajutud tasemele antud punktid olid siin kõige kõrgemad. Lisaks olid vastanute ootused ja samas ka rahulolu kõrged, kui hinnati raamatukogutöötajate abivalmidust ja usaldusväärsust teeninduspробleemide lahendamisel. Vähem tähtsustati hinnangute põhjal näiteks seda, et raamatukogutöötajad sisendavad kasutajatesse enesekindlust ja kasutajatele pööratakse individuaalset tähelepanu.

Informatsiooni kättesaadavust hinnates olid vastanutel kõige suuremad ootused seotud elektrooniliste inforessursside kättesaadavusega. TTÜRi uuringu põhjal olid vastanute kõige kõrgemad ootused seotud e-ressursside kättesaadavusega kodus või ülikoolis. TÜRis hindasid vastanud kõige olulisemaks vajalike elektrooniliste infoallikate kättesaadavust. TÜRi uuringu järgi oli rahulolematus kõige suurem trükimaterjalide kättesaadavusega. TTÜRis hindasid vastanud trükimaterjalide kättesaadavust paremaks ja nende ootused olid väiksemad kui TÜRis. Hetkel tajutud tasemele antud punktide järgi hindasid TTÜRi vastanud (tehnikaülikoolile kohaselt!) kõige kõrgemalt kaasaegset tehnikat, mis kergendab juurdepääsu vajalikule infole ja TÜR vastanud e-info enda kättesaadavust.

Raamatukogu füüsilisele keskkonnale (raamatukogu kui ruum) antud hinnangute järgi soovisid uuringus osalenud kõige enam, et raamatukogu pakuks vaikset ala omaette töötamiseks ning parimat paika õppimiseks või uurimistööks. TTÜ raamatukogu kasutajad hindasid kõrgelt raamatukogu kui mugavat ja kutsuvat asukohta. 2009. aastal valminud TTÜRi uue hoone sobiv asukoht, esteetiline sisekujundus, lugejate vajadustele vastavad erinevad töökohad ja tehnilised vahendid – neid tegureid kommenteerisid positiivselt paljud küsitlusele vastanud. TÜRi puhul, kus maja on ammu vajanud remonti ja küsitluse ajal selleks ka valmistuti, olid vastajad tingimuste osas üllatavalt positiivsed.

Vastajagruppide lõikes võib hinnangutes täheldada mitmeid erinevusi. Bakalaureuseõppe üliõpilased andsid raamatukogutöötajate abivalmidust ja pädevust, informatsiooni kättesaadavust ning raamatukogu füüsilist keskkonda hinnates keskmisest vähem punkte madalaimale vastuvõetavale tasemele. Soovitud ja hetkel tajutud tasemele antud punktid on jäänud keskmise lähedale, seepärast võib bakalaureuseõppe üliõpilaste rahulolu teenustega hinnata keskmisest kõrgemaks. Magistri- ja doktoriõppe üliõpilased on teenuste suhtes nõudlikumad – nende hinnangud on kõigi vastajate keskmisest mõnevõrra kõrgemad nii madalaima vastuvõetava kui ka soovitud taseme järgi. Vähem on magistri- ja doktoriõppe üliõpilased rahul neile tööks vajalike trükitud ja elektrooniliste infoallikate kättesaadavusega.

Informatsiooni kättesaadavuse suhtes olid kriitilisemad TÜ õppejõud ja teadustöötajad ja nende hinnangud e-info ja trükimaterjalide kättesaadavuse hetkeseisule olid kõigi vastanute keskmisest madalamad. Sellest tulenesid ka õppejõudude suuremad ootused vastava info kättesaadavuse suhtes. TTÜ õppejõudude ja teadustöötajate hinnangud e-info ja trükimaterjalide kättesaadavuse hetkeseisule olid kõigi vastanute keskmisest mõnevõrra kõrgemad. Kui e-info kättesaadavuse osas olid TTÜ õppejõudude ootused keskmisest veidi kõrgemad, siis trükimaterjalide osas olid ootused hoopis madalamad. Mõlema ülikooli õppejõud hindasid väga kõrgelt raamatukogutöötajate vastutulelikkust ja valmidust küsimustele vastamisel. TTÜRi uuringu põhjal olid õppejõudude hetkeseisu hinnangud töötajate eelnimetatud oskuste kohta kõrgemad hinnangutest, mis anti soovitud taseme järgi ning lahknevused hetkeseisu ja soovitu vahel olid positiivsed. Ka TÜRis oli õppejõudude hinnang töötajate valmiduse kohta küsimustele vastamisel väga lähedal soovitud tasemele. TTÜ õppejõud ja teadustöötajad hindasid kõrgelt veel raamatukogu mugavat ja kutsuvat asukohta, mille puhul hinnang hetkeseisule ületas nende ootusi. Kas õppejõudude nii kõrget hinnangut saab tõsiselt võtta, sest paljud neist on väitnud, et nad raamatukogus ei käi, vaid kasutavad e-väljaandeid? Uuringu tulemused näitavad, et 60% TTÜ ja 46% TÜ õppejõududest ja teadustöötajatest kasutas vähemalt korra kuus inforessursse raamatukogus kohapeal, mis annab neile kogemuse ka kohapealseid võimalusi hinnata.

Tabel 2. LibQUAL+ uuringus osalenute keskmised hinnangud 22 põhiküsimusele kokkuvõtvalt (maksimumpunktid: 9).

	Madalaim vastuvõetav tase			**Soovitud tase**			**Hetkel tajutud tase**		
	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*
Raamatukogu-töötajate oskused	5,99	5,99	6,13	8,05	7,95	7,73	7,41	7,47	7,37
Informatsiooni kättesaadavus	6,29	6,29	6,33	8,35	8,28	8,00	7,16	7,37	6,99
Raamatukogu kui ruum	5,94	6,16	5,86	8,21	8,25	7,75	7,30	7,71	6,94
Üldhinnang	**6,09**	**6,14**	**6,15**	**8,20**	**8,14**	**7,85**	**7,29**	**7,49**	**7,13**

Tabel 3. Lahknevused minimaalsete ootuste, hetkeseisu ja soovitu vahel, mis tulenevad hinnangutest tabelis 2.

	Lahknevus minimaalsete ootuste ja hetkeseisu vahel**			**Lahknevus hetkeseisu ja soovitu vahel*****		
	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*
Raamatukogutöötajate oskused	1,42	1,48	1,24	-0,64	-0,48	-0,36
Informatsiooni kättesaadavus	0,88	1,08	0,65	-1,19	-0,91	-1,02
Raamatukogu kui ruum	1,36	1,55	1,08	-0,91	-0,54	-0,81
Üldine keskmine	**1,20**	**1,35**	**0,97**	**-0,91**	**-0,65**	**-0,72**

*LIBERi konsortsiumi 15 raamatukogu, sh TÜR ja TTÜR.
** Nt +1,2 on parem kui +1,0; kui lahknevus on negatiivne, siis jääb teenuse kvaliteet allapoole kasutajate minimaalseid ootusi.
*** Nt -0,5 on parem kui -1,0; kui lahknevus on positiivne, siis ületab teenuse kvaliteet kasutajate ootusi.

Tabel 4. LibQUAL+ uuringus osalenute hinnangud 22 põhiküsimusele soovitud ja hetkel tajutud taseme järgi.

	Soovitud tase*		**Hetkel tajutud tase***		**Lahknevus hetkeseisu ja soovitu vahel****	
	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR	TÜR	TTÜR
Raamatukogutöötajate oskused						
Raamatukogutöötajad sisendavad kasutajatesse enesekindlust	7,62	7,54	6,56	6,75	-1,06	-0,80
Kasutajatele pööratakse individuaalset tähelepanu	7,08	6,95	6,33	6,44	-0,75	-0,50
Raamatukogutöötajad on alati vastutulelikud	8,33	8,20	7,67	7,72	-0,66	-0,47
Raamatukogutöötajad on valmis küsimustele vastama	8,34	8,27	7,90	7,98	-0,45	-0,30
Raamatukogutöötajad on pädevad küsimustele vastama	8,37	8,22	7,86	7,79	-0,51	-0,43
Raamatukogutöötajad suhtuvad kasutajatesse hoolivalt	8,15	8,03	7,64	7,62	-0,51	-0,41
Raamatukogutöötajad mõistavad kasutajate vajadusi	8,10	8,02	7,38	7,46	-0,71	-0,56
Raamatukogutöötajad on valmis kasutajaid aitama	8,34	8,20	7,74	7,77	-0,59	-0,43
Usaldusväärsus teenindusprobleemide lahendamisel	8,17	8,17	7,68	7,74	-0,49	-0,43

Informatsiooni kättesaadavus						
Elektrooniliste inforessursside kättesaadavus kodus või ülikoolis	8,42	8,38	7,20	7,31	-1,22	-1,07
Raamatukogu kodulehelt on võimalik ise infot leida	8,36	8,32	7,24	7,46	-1,12	-0,86
Mulle tööks vajalike trükitud materjalide kättesaadavus	8,37	8,17	6,89	7,10	-1,48	-1,07
Mulle vajalike elektrooniliste infoallikate kättesaadavus	8,44	8,36	7,30	7,43	-1,14	-0,93
Kaasaegne tehnika, mis kergendab juurdepääsu vajalikule infole	8,26	8,24	7,28	7,51	-0,98	-0,73
Kergestikasutatavad otsivahendid, mille abil saan ise infot leida	8,31	8,30	7,17	7,44	-1,14	-0,87
Info on kõrvalise abita lihtsalt juurdepääsetav	8,32	8,29	7,13	7,44	-1,19	-0,85
Mulle tööks vajalike trükitud ja/või e-ajakirjade kättesaadavus	8,35	8,24	7,06	7,26	-1,29	-0,98
Raamatukogu kui ruum						
Õppima innustav raamatukogukeskkond	8,21	8,28	7,06	7,69	-1,15	-0,59
Vaikne ala omaette töötamiseks	8,39	8,35	7,30	7,73	-1,09	-0,62
Mugav ja kutsuv asukoht	8,22	8,26	7,77	8,01	-0,45	-0,25
Parim paik õppimiseks või uurimistööks	8,27	8,30	7,07	7,45	-1,20	-0,84
Rühmatööruumid	7,93	8,11	7,19	7,67	-0,74	-0,44

* Maksimumpunktid: 9.
** Nt -0,5 on parem kui -1,0.

Täiendavad küsimused

Uuringule lisatud LIBERi konsortsiumi küsimused, mida küsitluses on nimetatud kohalikeks küsimusteks (*local questions*), olid järgmised.

- Minu praegustele vajadustele vastavad kaasaegsed koolitused.
- Teadustöö hindamise toetamine näit. bibliomeetria, altmeetria ja muude hindamisviiside abil.
- Avatud juurdepääsuga väljaannete propageerimine.
- Teadusandmete haldamisele kaasaaitamine.
- Nõustamine autoriõiguste, litsenseerimis- ja digiteerimisküsimustes.

Tulemuste põhjal oli TTÜRi uuringus osalenute rahulolu suurem teadusandmete haldamisele kaasaaitamisel ja avatud juurdepääsuga väljaannete propageerimisel. Sealjuures olid vastanute minimaalsed ootused ja soovitud tase avatud juurdepääsuga väljaannete osas teiste küsimustega võrreldes väiksemad. TTÜRi uuringu põhjal oli lahknevus vastanute hinnangutes hetkeseisule ja soovitule suurim kaasaegsete koolituste osas ja nõustamisega autoriõiguste jm küsimustes. Samas TÜRis oldi kõige rohkem rahul teadusandmete haldamise toe ja kaasaegsete koolitustega, veidi vähem punkte sai avatud juurdepääsuga väljaannete tutvustamine (vt tabel 5 ja 6).

Tabel 5. LibQUAL+ uuringutes osalenute keskmised hinnangud kohalikele küsimustele (maksimumpunktid: 9).

	Madalaim vastuvõetav tase			**Soovitud tase**			**Hetkel tajutud tase**		
	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*
Nõustamine autoriõiguste, litsenseerimis- ja digi-teerimisküsimustes	5,60	5,68	5,66	7,58	7,69	7,13	6,22	6,54	6,34
Teadusandmete haldamisele kaasaaitamine	5,60	5,67	5,90	7,63	7,69	7,35	6,49	6,73	6,55
Avatud juurdepääsuga väljaannete propageerimine	5,56	5,35	5,95	7,67	7,44	7,52	6,41	6,44	6,54
Teadustöö hindamise toetamine näit. bibliomeetria, altmeetria jm hindamisviiside abil	5,52	5,55	5,69	7,29	7,56	7,09	6,38	6,52	6,40
Minu praegustele vajadustele vastavad kaasaegsed koolitused	5,33	5,52	6,06	7,41	7,64	7,62	6,43	6,41	6,85

*LIBERi konsortsiumi 15 raamatukogu, sh TÜR ja TTÜR.

Tabel 6. LibQUAL+ kohalikud küsimused: lahknevused minimaalsete ootuste, hetkeseisu ja soovitu vahel, mis tulenevad hinnangutest tabelis 5.

	Lahknevus minimaalsete ootuste ja hetkeseisu vahel**			**Lahknevus hetkeseisu ja soovitu vahel*****		
	TÜR	TTÜR	LIBER*	TÜR	TTÜR	LIBER*
Nõustamine autoriõiguste, litsenseerimis- ja digiteerimisküsimustes	0,61	0,86	0,68	-1,36	-1,14	-0,80
Teadusandmete haldamisele kaasaaitamine	0,89	1,06	0,64	-1,14	-0,95	-0,80
Avatud juurdepääsuga väljaannete propageerimine	0,84	1,09	0,59	-1,27	-1,00	-0,98
Teadustöö hindamise toetamine näit. bibliomeetria, altmeetria jm hindamisviiside abil	0,86	0,97	0,71	-0,90	-1,04	-0,69
Minu praegustele vajadustele vastavad kaasaegsed koolitused	1,10	0,89	0,78	-0,98	-1,23	-0,77

*LIBERi konsortsiumi 15 raamatukogu, sh TÜR ja TTÜR.

** Nt +1,2 on parem kui +1,0; kui lahknevus on negatiivne, siis jääb teenuse kvaliteet allapoole kasutajate minimaalseid ootusi.

*** Nt -0,5 on parem kui -1,0; kui lahknevus on positiivne, siis ületab teenuse kvaliteet kasutajate ootusi.

Kuna nn LIBERi küsimused käsitlesid kõik võrdlemisi uusi teemasid, millega kõik raamatukogud ei tegele ja millest mõnda (teadusandmed) on Eestis alles lähiaastatel tutvustatud, siis vastanute arv oli nende küsimuste puhul väiksem. Kui kasutaja ei olnud teenust kasutanud või ei teadnud, et raamatukogu sellega tegeleb, oli ta jätnud küsimusele vastamata. Kõige vähem vastuseid tuli küsimusele bibliomeetria ja altmeetria kohta, millega TÜs ja TTÜs tegelevad mitte raamatukogud, vaid ülikooli teadus- ja arendusosakonnad või instituudid ise. Seega oli igati ootuspärane, et siin raamatukogult tuge ei oodatud.

Üldine rahulolu

Tabelis 7 on toodud uuringus osalenute rahuloluhinnangud sellega, kuidas raamatukogud toetavad neid õpingutes, uurimistöös ja/või õpetamisel. Kõige kõrgemalt hindasid vastanud seda, et raamatukogu aitab neil teadusuuringuid või tööd tõhusamalt teha ja oma teadusalal või töös edasi jõuda. Mõnevõrra madalamad olid hinnangud sellele, kas raamatukogu õpetab tööks või õpinguteks vajalikke infootsioskusi ja aitab eristada usaldusväärset infot ebausaldusväärsest.

Vastanute üldine rahulolu sellega, kuidas neid raamatukogus koheldakse, oli kõrge. Ka raamatukogu teenuste üldine kvaliteet sai kõrge hinnangu ning üldiselt ollakse rahul ka sellega, kuidas raamatukogu toetab lugejaid õpingutes, uurimistöös ja/või õpetamisel.

Tabel 7. LibQUAL+ uuringutes osalenute üldine rahulolu teenuste kvaliteediga (maksimumpunktid: 9).

	TÜR	TTÜR	LIBER*
Raamatukogu aitab mul huvipakkuvate teemadega kursis olla	6,33	6,52	6,10
Raamatukogu aitab mul oma teadusalal või töös edasi jõuda	7,35	7,35	7,04
Raamatukogu aitab mul teadusuuringuid või tööd tõhusamalt teha	7,36	7,47	7,11
Raamatukogu aitab mul eristada usaldusväärset infot ebausaldusväärsest	6,35	6,53	6,04
Raamatukogu õpetab mulle tööks või õpinguteks vajalikke infootsioskusi	6,13	6,56	6,53
Üldiselt olen sellega rahul, kuidas mind raamatukogus koheldakse	7,99	7,98	7,90
Üldiselt olen sellega rahul, kuidas raamatukogu toetab mind õpingutes, uurimistöös ja/või õpetamisel	7,35	7,58	7,25
Kuidas hindate raamatukogu teenuste üldist kvaliteeti?	7,64	7,80	7,45

*LIBERi konsortsiumi 15 raamatukogu, sh TÜR ja TTÜR

TÜRi, TTÜRi ja LIBERi konsortsiumi raamatukogude tulemuste võrdlus

Erinevate raamatukogude uuringute tulemuste võrdlemisel ei saa väita, et mõni raamatukogu on teistest parem. Pigem saab hinnata, kuivõrd raamatukogude teenused vastavad kasutajate ootustele. Järgnevalt põgus võrdlus uuringutulemustest TÜRis, TTÜRis ja LIBERi konsortsiumi raamatukogudes kokku (edaspidi LIBER).

Vastanute hinnangute analüüs 22 põhiküsimuse kohta näitab, et rahulolu hetkeseisuga oli suurem TTÜRi ja TÜRi puhul (vt tabel 2 ja 3). LIBERi raamatukogude koondtulemuste järgi olid vastanute miinimumootused mõnevõrra kõrgemad, hinnangud hetkeseisule ja soovitule aga madalamad kui TTÜRis ja TÜRis. Võrreldes Eesti raamatukogudega oli LIBERi tulemuste põhjal vastanute rahulolu väiksem info kättesaadavuse ja raamatukogude füüsilise keskkonnaga, kuid hinnangud töötajate oskuste hetkeseisule olid lähemal soovitud tasemele. Raamatukogu füüsilise keskkonnaga olid kõige enam rahul vastanud TTÜRi uuringus. Nii TTÜRi uue hoone kui ka TÜRi renoveerimist ootava hoonega oldi rohkem rahul kui LIBERi teiste raamatukoguhoonetega keskmiselt.

Info kättesaadavuse osas olid vastanud kõige kriitilisemad, seejuures kõige väiksem lahknevus hetkeseisu ja soovitu vahel oli TTÜRi ja suurim TÜRi puhul. Seega Tartu kasutajad on info kättesaadavuse osas kõige vähem rahul või kõige nõudlikumad. Soovitu järgi on TÜ hinnangud kõrgemad nii trükitud kui e-infole, tõenäoliselt mõjutab seda tulemust TÜ erialade spetsiifika (rohkem on nn raamatukeskseid erialasid), mis on aga TTÜ omadest oluliselt erinev. See on tulemustest kõige murelikum aspekt, mis peegeldab otseselt olukorda, kus olemasoleva komplekteerimissumma eest ei ole võimalik pakkuda kõikidel erialadel rahuldavat teenust.

LIBERi konsortsiumi mitme küsimuse osas (toetus teadustöö hindamisel, nt bibliomeetria vm hindamisviisi abil; avatud juurdepääsuga väljaannete tutvustamine; abi teadusandmete haldamisel; nõustamine autoriõiguste jm küsimustes) on vastanute minimaalsete ootuste rahuldamisega paremini hakkama saanud TTÜR. Kaasaegsete koolitustega on rahulolu kõige suurem TÜRis. Samas on LIBERi koondtulemustes lahknevus hetkeseisu ja soovitu vahel väiksem nõustamisega autoriõiguste jm küsimustes, toetusega teadusandmete haldamisel ja teadustöö hindamisel, kuna TÜRi ja TTÜRi vastanute ootused on nende küsimuste osas kõrgemad (vt tabel 5 ja 6).

TÜRi ja TTÜRi uuringute ning LIBERi konsortsiumi koondtulemuste põhjal võib positiivsena välja tuua seda, et kõigi küsimuste puhul jäid vastanute keskmised hinnangud hetkeseisule tolerantsustsooni, st madalaima vastuvõetava ja soovitud taseme vahele.

Vastajate rahuloluhinnang sellega, kuidas neid raamatukogus koheldakse, oli TÜRi, TTÜRi ja LIBERi puhul sarnane. TTÜRis oli vastanute rahulolu mõnevõrra kõrgem, kui nad hindasid raamatukogu teenuste üldist kvaliteeti ja raamatukogu tuge õpingutes, uurimistöös ja/või õpetamisel (vt tabel 7).

Vabad vastused

Huvitav on vabade kommentaaride rubriik, kus esitati väga erinevaid soove. TÜRi uuringus

osalenud esitasid üle 160 ja TTÜRis üle 340 kommentaari. Enamus vastanute kommentaare olid seotud kolme teemaga, mis koondasid ka LibQUALi uuringu põhiküsimusi: info kättesaadavus, raamatukogutöötajate oskused ja raamatukogu kui ruum. Positiivseid kommentaare keskkonna, teenuste ja töötajate kohta oli kokku 134, mida ei ole sugugi vähe.

Ikka on teenuseid, mida kõik lugejad ei tunne. Nii ütleb TÜ magistrant „Küsitlust täites hakkasin mõtlema, et ehk tean ise vähe raamatukogu võimaluste kohta. Samas ei tea ka kust ja kuidas nende teenuste kohta head ülevaadet saada". Kas lugeja tuli selle peale, et uurida raamatukogu kodulehte? Kaks TTÜ bakalaureuseõppurit tunnistasid samuti, et ei kasuta raamatukogu kõiki võimalusi ega ole nendega kursis. Seega kasutajate koolitamine ja raamatukogu teenuste ning võimaluste tutvustamine on kindlasti vajalik. Alustagemgi koolituse rubriigiga.

Info jagamine, juhendid, koolitus

Antud teemal oli vabu vastuseid 19 (TTÜ 13, TÜ 6). Mõlema raamatukogu vastajad soovisid, et raamatukokku sisenedes võtaks neid vastu interaktiivne kaart („esimest korda raamatukokku tulles on keeruline") või elektroonilised infostendid, mis aitaksid leida vajalikku ruumi või oma eriala raamaturiiulil („siis ei peaks klienditeenindajaid tülitama või kõiki /riiuli/vahesid läbi jalutama"). Mõned vastanud rahulduks ka infovoldikuga, „mis õpetab arvutisse sisselogimist parooliga ja samuti võiks infovoldikul väike raamatukogu plaan olla, kus valdkondadesse jaotatud raamatud kirjas ning ka töötajate asukoht, kelle juurde abi küsima minna seoses antud valdkonnaga". Tunti ka vajadust juhendi või süsteemi järele, mis „annaks märku, kui usaldusväärne mingisugune allikas on". Üliõpilased soovisid rohkem teavet andmebaaside kaugkasutuse kohta.

Tehti mitmeid ettepanekuid ka selles osas, mida raamatukogu õpetama peaks. TTÜ doktorant leidis, et akadeemilised oskused on ülikoolis ebaühtlaselt omandatud ja just raamatukogu võiks rohkem enda vastutusalasse võtta doktorantuuri ja teadustööga seotud teemasid, nt akadeemilise kirjutamise kui oskuse arendamist ja korraldada korrapäraselt seminare erinevatel praktilistel teemadel, nagu näiteks, kuidas teha kirjanduse ülevaadet, kuidas üldse valida publitseerimiseks sobivat ajakirja jne. Veel oli TTÜs huvi Wordi ja Powerpointi süvakursuste vastu (et õppida ära ka veel avastamata nipid). TTÜ välisprofessor soovis infot viiteandmebaaside ja teadusinfosüsteemi ETIS kohta.

TÜ vastanud rõhutavad järgmist „Raamatukogus võiks töötada andmetöötleja-spetsialist või nõustaja, kes pakuks tasulist või ka tasuta abi tudengite uurimistöödes. St valdab SPSS, Excel jm andmetöötluse tarkvarasid. Sellist teenust ostaksin hea meelega. Või ka eraldi SPSS õpetamist oma andmete töötluseks". Tunti muret, et infootsingu koolitused on suunatud põhiliselt statsionaaridele ja neil, kes peavad tööl käima, ei ole olnud võimalik osaleda. See näitab, et kõigile sobivaid e-kursusi tuleks rohkem tutvustada. Arvati, et raamatukogu võiks korraldada maja ja teenuseid tutvustavaid ekskursioone ja kutsuda „häälekamalt" üles neis osalema.

Mõlema ülikooli puhul on oluline pakkuda ülikooli kodulehel rohkem infot raamatukogu

kohta, seejuures välistudengid on hädas sellega, et osa infot on raamatukogus ja kodulehel vaid eestikeelne. Oluline on ka varem teada saada, millal raamatukogu on suletud.

Raamatukogutöötajad

Kõige positiivsem oli tagasiside raamatukogutöötajate kohta. Nagu ka varem läbi viidud lugejaküsitlustes, tegi ka sel korral rõõmu, et mõlema raamatukogu töötajad said väga palju kiidusõnu. Positiivseid kommentaare vaid töötajate kohta oli kokku 54 (TTÜ 31, TÜ 23), negatiivseid 22 (TTÜ 12, TÜ 10).

Töötajate puhul rõhutatakse positiivsete joontena sõbralikkust, korrektsust, asjalikkust, abivalmidust: „Olen tänulik asjatundlikele, viisakatele ja lahketele töötajatele, kes on mind TTÜ raamatukogus aidanud, mitte pelgalt oma tööülesandeid kohusetundest kuidagimoodi täites"; „Olen TTÜ raamatukogu töötajate tööga väga rahul. Supertöö!". Kiidetakse ka head ja kiiret teenindust („Kollektiiv on asjalik ja aitab leida kõiki materjale"; „Tänan teid väga, et te töötate nii hästi"; „Üldpildis on raamatukogu personal TTÜ raamatukogu kaubamärgi tugevus"; „Töötajate professionaalne tase (suhtumine üliõpilastesse, küsimustele vastamine, abiks olemine) on viimase aastaga tõusnud märgatavalt – on näha erinevust"; „Kui näiteks arvutiga on mingi probleem, siis IT-toe reageering on väga kiire. Kohe saadetakse inimene appi või juhendatakse telefoni teel". Vähetähtis ei ole ka teenindaja väljanägemine: „Teenindajad on sümpaatsed, hästi riietunud, orienteeruvad hästi". Rõhutatakse TÜRi töötajate pädevust: „Alati on kiire ja professionaalne abi infoallikate leidmisel"; „Olen leidnud töötajate hulgast oma uuringute jaoks pädevad spetsialistid – usaldan neid 100%". Kiidetakse ka TÜRi töötajate positiivsust ja nooruslikku vaimu: „Positiivne suhtumine, mis on hea teenuse osutamisel elementaarne ning julgustan töötajaskonda samamoodi jätkama, sest teenusekasutajad hindavad seda!". Kõige rohkem rõhutatakse sõbralikkust: „Väga meeldiv õhkkond, sõbralikud ja vastutulelikud teenindajad"; „Väga toredad ja kannatlikud inimesed, kes sõbralikult aitavad ning lahkel toonil suunavad"; „Teenindus sõbralik, kiire, tõhus".

Mitu vastajat paluvad, et töötajad naerataksid. Välistudengid ootavad töötajailt paremat inglise keele taset. Mõned lugejad tunnevad ebamugavust töötaja poole pöördumisel „Kohati on tunne, et kui tahaks abi paluda, siis justkui segaks raamatukogu töötajaid. See ei kehti küll kõigi osas, võib-olla rohkem just nooremate teenindajate puhul".

Mitmed vastajad toovad välja üksikud tõrvatilgad meepotis ehk mõne probleemse isiku, kes „võiksid olla sõbralikumad ja viisakamad, pühendada rohkem aega külastajate muredele". „Mõned töötajad on tihti tüdinenud või üleolevad, pigem tunnen ennast seal üleliigsena". Suurem osa kommentaare on siiski positiivsed ja lugejad TÜRi ja TTÜRi töötajatega väga rahul.

Erialakirjandus, e-ressursid

Erialakirjanduse ja e-ressursside kättesaadavust kommenteeriti kõige enam (kokku 75 kommentaari), sest on see ju raamatukogu põhitegevus – tuua informatsioon selle kasutajani. Mõned TTÜ vastanud jagasid kiidusõnu võimaluse kohta erialakirjanduse tellimises osaleda („Olin

positiivselt üllatunud, kui minu palutud raamatu tellimine raamatukokku võeti vastu juba järgmine päev. Kontakteerutakse telefoni teel, kui raamatud on kättesaadavad, mis on väga positiivne."), samas tegi üks tudengist vastaja ettepaneku, et tuleks arvesse võtta ka tudengite soove. Mitmed vastajad olid rahul raamatute ja andmebaaside valikuga, samas tunduvalt rohkem oli kriitikat – eksemplaarsus on liiga väike, olemas on vaid vananenud teosed ja üldine valik on kesine, eriti „minu eriala puudutava kirjanduse valik".

Kaksteist vastanut rõhutasid, et kirjanduse valik on vananenud: „oleks tore rohkem uusi inglis- ja venekeelseid raamatuid näha"; „Vanu väljaandeid ei saa kasutada lõputöö allikana". Üks vastaja oli olukorra lihtsalt kokku võtnud: „Raamatukogus võiks olla ikka rohkem raamatuid!" Oli loetletud ka mitmeid erialasid, mille valikuga mõned kasutajad rahul ei ole.

TTÜ kasutajad nimetasid puuduliku valiku all järgmisi erialasid: turundus, kvaliteedijuhtimine, informaatika (aegunud ja venekeelsed), arvutiteadus, mereteadus, energeetika ja PV süsteemide projekteerimine. Sooviti rohkem ingliskeelseid raamatuid ja ajakirju. Öeldi, et valik võiks olla suurem, samas lisati, et võrreldes teise suure raamatukoguga on TTÜ seis hea, sest teises on „väga vähe raamatuid, mis üldse köidaks lugema".

TÜ vabadest vastustest tulid välja järgmised erialad, mille puhul vastajate arvates on kirjanduse valik ebapiisav: anatoomia, biokeemia ja histoloogia õpikud; eestikeelne vokaalpedagoogika (ingliskeelset on küllaga); sotsiaalteadused; arvutiteadus. Rõhutati üldiselt monograafiate ja artiklikogumike vähesust ning vajadust suurendada järelkomplekteerimist (ilmselt, et nõukogude ajaga tekkinud auke täita), samas manitseti muretsema vaid autoriteetseid trükiväljaandeid, mitte suvalisi. Ilmselt on viimane vihje tingitud eelkõige omal ajal annetusena saabunud väljaannetest, mida parema puudusel kogusse vastu on võetud. Küllap on kriitika ühe või teise raamatukogu suunas lähtunud vastaja erialast – raamatukogud komplekteerivad oma kogusid eri aspektidest lähtuvalt ega saa kõigi kasutajate soove täita. Teada on, et komplekteerimissumma ei ole teadusraamatukogudes piisav.

Oluline teema on ka **eksemplaarsus**, sest kunagi ei ole uusi raamatuid, eriti õpikuid, piisavalt („mõned õpikud on pea alati välja laenatud"). Ühe TTÜ vastaja arvates on eksemplaarsus eriti suureks probleemiks rahvusvaheliste suhete õppekava ainetes, teised nimetavad vaid, et „raamatuid, mida õppejõud peavad kohustuslikuks, võiks olla rohkem" ja üldiselt tuleks eksemplaarsust suurendada. Öeldakse ka, et kui „erialade hulk väheneb, siis võiks enamate erialaainete õpikuid enam-vähem kõigile tudengitele jaguda". Ka TÜ vastajad rõhutavad, et eksemplare peaks rohkem olema: „Ollakse pidevalt hädas vajalike teavikute puudusega. Kui mõne saad, siis sellele tekib järjekord ja nõutakse tagasi. Miks mitte skaneerida teavikud, millest puudus, e-raamatuteks. See kestab aastast aastasse ja ikka mingit lahendust ei tule". Ühe üliõpilase arvates on „teadusallikate kättesaadavus väga nigel". Samas kiidab õppejõud: „Paberkandjatel info valik on üllatavalt rikkalik, arvestades Eesti rahvaarvu", ja magistrant: „Eesti riigi väiksust ja piiratud ressursse arvestades ei saagi eeldada, et iga eriala uuemad teadusväljaanded on raamatukogus esindatud".

Kui raamatuid ei ole piisavalt, tehakse juttu ka **laenutustähtaegadest**, mida peetakse liiga

lühikeseks, mainides samas, et paljusid raamatuid on raske kätte saada (pikemate tähtaegade puhul oleks veelgi keerukam). Kaks vastajat kaebavad selle üle, et „paljud huvipakkuvad raamatud on vaid kohapeal lugemiseks“. Kuidas aga muidu tagada suure nõudlusega raamatute kättesaadavust? Ei olda rahul, et ainueksemplare koju laenutatakse (samas enamus väliskirjandust ongi vaid ühes eksemplaris). Arvati, et hoidlast tellides on väljatoomise aeg TÜRis liiga pikk. Sooviti, et väikese trahvi puhul viivist ei võetaks ja et taastataks viivisevaba periood, näiteks korra kuus või sessi ajal.

RVLi teemal võttis sõna neli vastanut: „RVL osakonna töötajad on lihtsalt super. Tõmbavad vajaliku lausa maa alt välja!“ (TÜ). Soovitatakse, et tutvustataks võimalust raamatuid teistest Eesti raamatukogudest, aga ka välismaalt RVLi kaudu tellida.

Nii TÜ kui ka TTÜ vastajad on öelnud, et **orienteerumine raamatukogus** ja **õige raamatu leidmine** võiks olla lihtsam ja eriti raske on see välismaalaste jaoks („Sama lihtsalt ja lakooniliselt võiksid olla tähised nagu lennujaamas. Kasutaja ei tohiks lugeda üle 4 tähise, muidu tekib segadus“; „Iseseisvalt kohaviitade järgi on ikka raske raamatuid vahest üles leida“; „Raamatute asukohad peaksid olema paremini organiseeritud ja tähistatud“). Üks vastaja arvab, et peamine häda seisneb selles, et raamatutel on kohaviit kirjutatud raamatu kaanele, mitte seljale – nii tuleb iga raamat riiulist välja tõsta enne kui õige leiad.

Üks TÜ vastaja leiab, et rohkem raamatuid võiks olla avariiulitel ja vähem hoidlast tellitavad („mitmelgi pool tundub tühje riiuleid olevat“). Teine peab „kummaliseks, et ilukirjanduse riiulid on küüditatud puhkenurka“. Veel üks TÜ kasutaja mainib, et ilukirjanduse paiknemine puhkealal on kummaline – kuna see on kirjandusteaduse osa, siis peaks olema käsitletav samaväärselt teiste teadusaladega ja paiknema teadussaalides (kahjuks sinna aga kõik avakogud ei mahu).

20 vastajat on pööranud tähelepanu **e-kogudele**. Üks üliõpilasest vastaja (TTÜ) ütleb, et ta on „väga rahul inforessursside kasutamisega veebi kaudu“. Ülejäänud 19 soovivad, et valik oleks suurem ja kättesaadavus mugavam. TÜ vastajad paluvad suurendada kättesaadavate e-ajakirjade hulka ja leiavad, et teadusandmebaaside kättesaadavusega tuleks veel vaeva näha (konkreetselt on mainitud Amadeusi andmebaasi vajalikkust ja perevägivallaalaseid ajakirju).

Mõlema ülikooli vastajad leiavad, et e-raamatute kättesaadavus ja e-teenuste kvaliteet võiks olla tunduvalt parem ja soovitakse juurdepääsu konkreetsete kirjastuste andmebaasidele. Mainitud on ka rahulolematust e-väljaannete otsinguga ja et kohati ei ole kirjeldatud andmebaasid enam tegelikult ligipääsetavad. Ei olda rahul ka sellega, et standardite andmebaasi saab kasutada vaid kindlas arvutis (litsentsitingimused). Raamatukogudel soovitatakse panustada enam digiteerimisse: „Raamatukogu võiks olla eestvedajaks kõigi TTÜ õppejõudude koostatud pabertrükis saadavate õppematerjalide (enamjaolt õpikute) digiteerimisel“ (TTÜ); „Õiguse lõputööd võiksid olla paremini kättesaadavad (elektrooniliselt)“ (TÜ).

Arvutid, internet, otsingud

Arvutite, võrguühenduse, tarkvara ja otsinguvõimaluste kohta (ESTER, andmebaasid) oli

kokku 69 kommentaari, lisaks 7 arvamust printimise ja skaneerimise kohta. Neist vaid kaks olid positiivsed: „Väga mugav on meediasaalis arvuteid kasutada." (TÜ); „Arvuti lisatarvikute laenutus 4. korrusel on väga suur boonus." (TTÜ). Rahulolematus oli enamasti seotud arvutite kiirusega, sellega, et arvuteid ei ole piisavalt, et võrguühendus on aeglane ja tarkvara vananenud või valik ebapiisav. Tehti ettepanek, et ekraanid käiksid pikemat kasvu kasutajate jaoks üles-alla ja ekraani suunamine võiks olla paindlikum ning sooviti rohkem ruumi arvutiga töötamiseks. Sooviti ka kaasaegsemat ja mitmekülgsemat tarkvara valikut: „Arvutites võiks olla samad programmid, mis IT-majas olevates arvutites" (TTÜ). Soovitati hankida nii erinevaid kontoritöö pakette kui ka erialast (peamiselt matemaatika) tarkvara.

Koduleht ei näi olevat suur probleem (vaid 3 kommentaari), siiski leitakse, et TÜRi „uus kodulehekülg on optimeeritud väga vähenõudliku kasutaja huvides" ja et peaks rohkem toetama neid kasutajaid, kes ei tegutse eesti keeles. Samas TTÜRi kasutaja ütleb: „Kodukas vajaks sättimist, näiteks mõned kõige sagedamini kasutatavad asjad teil võiks olla ühe klõpsu kaugusel, kuigi see on saavutatav ka teie lehele üldse tulemata". Seega ilmselt esimene otsing on Google ja otse kodulehele minna pole enamasti vaja. Kindlasti on oluline jälgida, et koduleht ei peegeldaks vananenud infot.

10 kommentaari puudutavad **e-kataloogi ESTER**. Kindlasti avaldab endiselt mõju see, et peale Tallinna ja Tartu kataloogide liitmist on kataloogis palju topeltkirjeid. Kurdetakse vigade üle, aegluse ja kohmakuse ning valede otsingutulemuste üle („ESTERis ei ole alati võimalik leida pealkirja järgi teoseid, mis on tegelikult olemas"). TÜRis on probleemiks ka järjekorda panemine, sest järjekord fikseeritakse kindlale eksemplarile ja kui varem tagastatakse teine eksemplar, ei jõua see lugejani. Ühe vastaja arvates on „sisuliselt kõik muu priima, aga arenguruumi on tavaveebi ja raamatute otsingu (Ester) kasutajamugavuse suurendamisel". Samas leiab teine vastaja, et „uued innovaatilised otsingusüsteemid nagu ESTER on väga selged ja lihtsad".

Kasutajad on tänulikud, et on olemas **kaugligipääs andmebaasidele**. Mõned vastajad kurdavad, et see on liiga keeruline ja erinevate portaalide kasutamiseks võiks olla üks parool ning autentimine oleks võimalik ka mobiil-ID abil. Soovitakse, et üliõpilasi teavitataks rohkem andmebaaside kaugkasutuse võimalusest. Vilistlasi paneb muretsema ka see, et nad peale ülikooli lõpetamist kaotavad kaugtöö võimaluse.

Printimine, skaneerimine. Ollakse rahul, et „on võimalik kasutada nutikat ja odavat Pilveprindi teenust" ja kiidetakse iseteeninduslikku skännerit. Samas leiavad mitmed vastajad, et printimisteenus võiks lihtsam olla. Mõned kasutajad sooviksid arvutiabi – kas pilveprindi, arvutiprobleemide, põhiprogrammide (Word, Excel) kasutamise või klaviatuuril ladina tähestiku kirillitsa vastu vahetamisel.

Raamatukogu kui ruum

Kokku anti 69 ruumidega seotud kommentaari, neist 43 erinevate ruumide ja sealsete võimaluste ning 26 individuaal- ja rühmatööruumide kohta. TTÜRi kohta oli palju positiivseid kommentaare, näiteks: „Tavaliselt käin raamatukogus, et olla vaikses kohas ja õppida.

Lauad, istmed, voolupistikute olemasolu igal laual on hea"; „Väga pooldan õppimiseks loodud laudu. Külastan sellepärast raamatukogu mitu korda nädalas"; „Mulle väga meeldib käia raamatukogus oma asju ja mõtteid korda seadmas, oma õppetööle mõtlemas ja keskendumas, ning ka õppimas". Kuid ka remontimata TÜ raamatukogu osas kohtas heatahtlikku suhtumist: „Üldiselt väga hea, võiks olla pisut parem ventilatsioon ja rohkem puhke- või vaikusealasid, kus saaks lõõgastuda (nt mõnusam valgus, pehmed istumiskohad, visuaalselt ilus kujundus)". TÜ vastajad toovad eeskujuks Soome ja Taani ülikoolide raamatukogusid, kus on mugavamad alad õppimiseks ja puhkamiseks (nt rohkem rühmatööruume, paremad söögikohad, diivanid, võrkkiiged). Neist kommentaaridest on selgelt näha, kui oluline oli alustada remondiga.

Mõned TTÜ ja üks TÜ vastaja tõid välja, et **lugejakohti** ei ole piisavalt[1]. Soovitati kohti juurde tekitada, näiteks "pingid seinte äärde". Lugejatele ei meeldi ka see, et lauad on paigutatud liiga lähestikku – see ei lase keskenduda: „Näiteks 4. korrusel vaikse õppimise alal on lauad nii tihedalt koos, et vaiksest õppimisest ei tule seal küll midagi välja, sest paratamatult inimesed nahistavad, liiguvad ringi jne. Minu meelest oleks parem, kui lauad oleksid rohkem laiali ja oleks rohkem nö väikseid saarekesi" (TTÜ). Soovitatakse kasutada väiksemaid laudu või eraldada need nt paneeliga kõrvalistujast.

Omaette olemise ja teistest eraldumise võimalust on pidanud oluliseks teisedki vastajad. Eriti kujundlikult on väljendunud järgmine TÜ vastaja: „2. saali ja 3. saali ühendatud õpiruum (ehk lõputu kafkalikku õudust tekitav koridor) kui keskkond ei mõju õppimisele motiveerivalt ning tekitab soovi sinna kauaks mitte jääda". Tegu on ühest maja otsast teiseni ulatuva suure laudu täis alaga. Sama vastaja leiab, et „mugava, funktsionaalse, esteetilise ja individuaalset tööd soodustava füüsilise õpikeskkonna kujundamine nõuab sügavamat analüüsi ja planeerimist". Soovitatakse osaliselt taastada raamatukogus varem olnud boksitüüpi lauad, mille asemel on nüüd mitmes kohas pikad lauad.

Kriitikat on tehtud ka mõlema raamatukogu saalide toolide osas (pole mugavad, peaksid olema ergonoomilised). Üks TTÜ välisüliõpilane soovitab luua mõned seistes töötamise lauad, sest ei ole tervislik istuda terve päev loengutes ja seejärel ka raamatukogus.

26 vastajat kommenteerisid individuaal- ja rühmatööruume. **Individuaaltööruumide** kohta ütlesid TTÜ vastanud, et neid võiks rohkem olla („on raske pihta saada üsna tihti") ja TÜ vastajad, et need võiksid tasuta olla ja aeg oleks neid remontida.

Rühmatööruume kiidetakse TTÜRi kommentaarides palju („on megahead", „on hea kaaslastega koos õppida"), kuid leitakse taas, et neid peaks olema rohkem, kuna need on tihti hõivatud. Kiidetakse ka ruumide broneerimisvõimalust. TÜRi puhul leitakse samuti, et rühmatööruumid on tihti ülekoormatud ja neid võiks olla rohkem. Samas öeldakse, et „praegused ruumid on küll järjest paremaks läinud (ekraanid, kott-toolid)", vaid pistikuid võiks rohkem olla.

[1] TTÜRi 2013. a korraldatud uuringust kasutajakohtade hõivatuse kohta selgus, et lugejakohtadest puudust ei ole.

Mitmeid kommentaare on antud **erinevate ruumide** kohta. TÜ raamatukogul soovitatakse võtta taas kasutusele 3. korruse kohvik („Praegu seisab ta mõttetu kolikambrina. Väga mõnus oli seal vanasti töö vaheajal kohvi juua"). Peale remonti ehitatakse seal välja fonoteegi uus saal. Kuid on ka ekstreemsemaid ideid: „Võiks luua raamatukogu katusele ala, kus saaks sooja ja ilusa ilmaga tööd teha välialal" (TÜ) ja leitakse, et „magamiskapslid on hea mõte".

Soovitakse näha rohkem puhke- või laisklemisalasid, kus segamatult lugeda või lõõgastuda või „õppimise vahepeal näiteks tugitoolis korra silm looja lasta, ilukirjandust lugeda või niisama vaikselt mõtteid koguda". Neis kohtades peaks olema „mõnusam valgus, pehmed istumiskohad, visuaalselt ilus kujundus".

Kiidusõnu on öeldud kolme TÜ erialaraamatukogu (sotsiaalteaduste, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Pärnu Kolledži raamatukogu) kohta, kuid see puudutab eelkõige töötajaid ja teenindust, mitte niivõrd ruume. Ühe vastaja kokkuvõte: „Tartu Ülikooli erialaraamatukogudes on kõik näitajad tunduvalt paremad kui üldraamatukogus" näitab selgelt, kuidas väikses kohas on võimalik läheneda igale lugejale personaalselt ja tekitada tõeline oma kodu tunne.

Raamatukogu – parim koht!

Peale TTÜ uue maja valmimist on väga palju (69) positiivseid kommentaare selle sisekujunduse (4) ja üldise mugava keskkonna osas (65). Sisekujundust peetakse suurepäraseks, lausa fantastiliseks ja inimsõbralikuks, meeldib värvide kombinatsioon ja avatud ruum, sobiv keskkond õppimiseks ja keskendumiseks. Juurdepääs õppehoonetest on mugav, lähedal on kohvik.

Ka TÜRile on antud mitmeid positiivseid kommentaare (15): „Olen siiani TÜR-iga väga rahul olnud, töötajad on alati rõõmsameelsed, toetavad ja abivalmid. Väga hea õhkkonnaga koht, kus rahulikult õppida või grupitööd arutada"; „Üldiselt olen TÜ raamatukogu tööga väga rahul. Olen kasutanud Teie teenuseid juba ligi 50 aastat. Raamatukogu on ka siis vastu tulnud, kui mul isegi mõnele asjale õigust ei ole"; „TÜ raamatukogu on loonud ideaalse paiga, kus õppida ja teadmisi omandada"; Vastutulelikud ja koostööaltid inimesed"; „Ideaalne koht, kus õppida või lõputööd kirjutada"; „Fantastiline koht ja suurepärase õppimist soodustava atmosfääriga"; „Teenused on väga head ja olen igati rahul raamatukogu pakutava toega uurimistöö tegemisel".

TTÜRi hea keskkonna kohta on kiidusõnu tõesti palju, mis näitab, kui oluline on uute raamatukoguhoonete ehitamine. Me võime pakkuda kuitahes häid teenuseid, kuid kui keskkond on räämas ja väsinud, ei tule kasutajad sinna. Seetõttu on äärmiselt oluline nii uute atraktiivsete teadus- kui ka linnaraamatukogude projekteerimine. Näiteid TTÜRi hoone kohta antud kommentaaridest: „Väga hea õhkkond"; „Kõik toimib. Soovin edu arendamises"; „Väga rahul olen olnud, TTÜ on vaeva näinud ja tõesti head tingimused loonud"; „Aga üldiselt on kõik hästi, isegi üle ootuste. Eriti meeldib, et on palju töökohti ja need on väga hästi varustatud"; „Alati väga hea koht, kuhu õppima tulla – olemas nii väga vaikses kui ka veidi valjemad kohad, igaühele midagi"; „Üldine raamatukogu õhkkond on väga

iseseisvat tööd soodustav“. Väga palju on antud kiitvaid hinnanguid ka üldisemalt, lisaks keskkonnale kiidetud ka teenuseid ja töötajaid, seejuures positiivseid kommentaare on mõlema raamatukogu kohta andnud nii tudengid kui ka õppejõud. Meeldiv keskkond mõjutab ilmselt kohe ka üldist rahulolu – TTÜRi osas on positiivsete kommentaaride hulk väga suur. Mõned näited mõlemale raamatukogule antud kiidusõnadest: „Olen saanud kõikidele oma küsimustele vastused. Ruumi on piisavalt, personal tore ja õhkkond sobiv“; „Olen raamatukogu teenustega igati rahul“; „Vahva koht õppimiseks; „Given the size and budget for the library I find it quite useful and the staff friendly and professional“.

Kuna raamatukogus käivad õppimas eelkõige tudengid (õppejõul on enamasti mugav kabinet, kus teadustööd teha), siis on rõhutatud just tudengisõbralikkust. TÜRi näide: „UTLIBi tegevusest on näha, et palju on mõeldud ja panustet tudengite vajadustesse. Suur aitäh!“. TTÜRi näited: „Raamatukogu on eksamisessi ajal ning ka koolitööde raames äärmiselt oluline paik, kus saab õppida ja töötada. Vahel on tunne, et mingitel perioodidel on raamatukogu nagu teine kodu“; „Raamatukogu on kindlasti tudengi jaoks Tallinna parim (kui mitte Eesti). Siin on väga head võimalused õppimiseks igale inimesele (individuaaltööruumid, rühmatööruumid, avatud töölauad). Samuti on olemas väga palju õpikuid ja TTÜ-s õpetatavate erialadega seotud raamatuid“.

Nende arvamuste seas kõlab kummalisena ühe TÜ professori väljaütlemine, mis paraku iseloomustab nii mõnegi õppejõu suhtumist: „Ma arvan, et sellisel kujul raamatukogu nagu momendil pole meil üldsegi vaja. Kogu tegevus tuleks viia kaasaegsele elektroonilisele tasemele (kaasaarvatud vanad andmebaasid), siis saaks hulga raha hoida kokku ruumide kütmise, ventileerimise, koristamise jne arvelt. Vanad kogud tuleks üle anda arhiivi“. Auväärt õppejõud ei arvesta sellega, et ka „arhiivis“ tuleb kogude säilitamise eest maksta ja unustab ära üliõpilased, kes vajavad õpikeskkonda.

Mitmed vastajad hindavad TÜRi või TTÜRi parimaks: „Üldiselt olen TTÜ raamatukoguga väga rahul. Minu jaoks on see esimeseks eelistuseks, kui on vaja kuskil rahulikult tööd teha või uusi teatmeteoseid laenutada“; „Väga atraktiivne raamatukogu, kui eelmisel suvel käisin seal õppimas, siis see oli parim koht Tallinnas, kus sain ülihästi keskenduda. Lisaks olen näinud Facebookis oma sõprade pilte, kus nad õpivad teie raamatukogus ning pildi all on märkus, et „kõige lahedam raamatukogu on TTÜ-s“„; „Külastan sageli Tallinna erinevaid raamatukogusid. Päris kindlasti tunnen ennast TTÜ raamatukogus kõige paremini. Mulle meeldib: 1) see hoone, 2) tehnilised lahendused, et saan raamatut laenutada ja raamatu tagastada inimesega suhtlemata, 3) et turvamees ei otsi mind sissepääsu juures läbi, 4) raamatud on loogiliselt paigutatud riiulitele ja ma leian need kergesti üles. Kui mul on võimalus valida erinevate raamatukogude vahel, siis külastan TTÜ oma“. Teisedki TTÜ üliõpilased kommenteerisid mugavat võimalust ise raamatuid automaadi abil laenata ja tagastada. Mitmed vastajad peavad kõnealuseid raamatukogusid parimaks selles linnas või kogu riigis: „TTÜ raamatukogu on kõige parem raamatukogu Tallinnas. Kasutan seda isegi suvel“; „TÜR – parim raamatukogu Eestis juba õpingute ajast alates aastast 1984“; „TTÜ raamatukogu on parim raamatukogu Eestis“. Paar vastajat on mures, et seoses teise linna kolimisega

on nad olnud sunnitud loobuma ka oma lemmikraamatukogust: „Olen Tartust ära kolinud. Varasemalt käisin õpingute ajal TÜRis väga tihti ja oli väga rahul teenustega. Viimane pool aastat on nüüd kahjuks läinud sellele, et olen otsinud alternatiivraamatukogu Tallinnas ning pole kahjuks leidnud“. See on märk kasutajate lojaalsusest – ülikooliaegne raamatukogu jääb sageli eluaegseks lemmikuks. Samas teisel vastajal on läinud hästi: „Pelgasin esmalt Tartust Tallinna kolides, et raamatukogu on TTÜ siseasi ning äkki ei tohi „suvalised inimesed" sinna oma nina toppida. Õnneks julgesin kohale tulla – siin on doktoritöö lõpuni kirjutamiseks äärmiselt mõnus õhkkond“. Kuid lisaks sellele, et meil on Eesti parimad raamatukogud, on kaks magistranti pidanud TTÜRi üldse parimaks raamatukoguks, kus neil on olnud võimalust viibida: „TTU library is very well organized and has very co-operative staff, and hence it is one of the best library that I've ever used“; „This is best library I ever seen“. See on erakordselt kõrge hinnang.

Vaikus

Raamatukogudega ehk üheks enim seostuvaks sõnaks on „vaikus“, sest oluline on süvenemine. Nii oli palju kommentaare (kokku 18) selle kohta, et keskkond ei ole piisavalt vaikne ja müratase häirib. Rahul ei oldud ka mobiiltelefonidega rääkijate ja arvutihiirega klõbistajatega. TTÜ vastanud on maininud, et kostub nõudepesemise kolinat (avatud aatriumi kaudu kohvikust) ja ka vaikse õppimise tsooni on tihti kosta taustamüra ja rääkimist. Üks vastaja leiab: „Üldiselt on raamatukogu lärmakas, mis ei aita keskendumisele kaasa ning see ei tulene üksnes avatud planeeringust, vaid ka kasutajate omavahelisest jutustamisest“. Pahandatakse lobisemise, arutelude ja selle üle, et keegi jutustajaid korrale ei kutsu. Vaikus on probleemiks ka TÜ liikmete arvates. Välistudengid pahandavad müra üle, samas ollakse pahased ka välistudengite peale, kes „lärmavad raamatukogu vaikses alas“. Soovitatakse, et töötajad keelaksid lärmajaid, seda eriti vaikses alas. Erialakogu kasutav välistudeng on nördinud, et isegi sealsed raamatukoguhoidjad räägivad omavahel kõvahäälselt. Ta leiab, et ka peakogu on „very noisy“ ja et kontsentreerumist häirib tõsiselt arvuti klõbistamine.

Mitut vastajat häirib saalis telefoniga rääkimine ja leitakse, et selleks tuleks sisustada eraldi kohad. Üks vastanu leiab, et „mobiiltelefonid on tänapäevased olmevahendid ja nende kasutamist ilmselt ei ole väga mõistlik kõvasti diskrimineerida /…/. Raamatukogus võiksid olla spetsiaalsed ruumid, kus mobiiltelefoniga saaks rääkida teisi segamata, ja et ei peaks selleks raamatukogust väljuma või tegema seda tualettruumis“. Paraku häirib vastajaid ka igasugune paratamatu „füsioloogiline müra“: „Vaikses alas inimesed köhivad ja nuuskavad palju“.

Valgus, puhtus, õhk

Heade töötingimuste hulka kuuluvad kahtlemata ka hea valgustus, õhk ja ruumide puhtus. Neil teemadel oli kommentaare 10. Sooviti, et pimedamal ajal oleks mõnes kohas parem valgustus (TTÜ) ja et mõned individuaaltöö alad vajavad paremat lokaalset valgustust (TÜ).

Üks TÜ kasutaja soovis paremat ventilatsiooni ja TTÜ vastanu oli mures, et „teatud lauad asuvad õhuvooluste juures, mis puhuvad talumatult külma õhku sisse“. Mõned TTÜ vastanud kurtsid halva õhu üle rühma- ja individuaaltööruumides ja leidsid, et õhupuudus paneb pea valutama. Ei meeldi ka sööklast raamatukokku tulev toidulõhn. Kurdeti ka koristamise üle nii individuaaltööruumides kui ka WC-s.

Kohvik ja kohvijoomine saalis

Mitmesugust kriitikat on pälvinud TÜRi kohvik. TTÜRi vastustest tuli välja see, et kohati häirib kohvikust tulev toidulõhn, samas teine vastaja oli rahul, et kohvik on lähedal. Võimalik, et TTÜRi puhul ei seostata kohvikut raamatukogu, vaid kogu ülikooliga. TÜRi puhul, mis on omaette hoone, seostatakse kõike selles paiknevat kohe raamatukoguga (ei loe, milline firma mõnda ruumi haldab, nii positiivsed kui negatiivsed kommentaarid tulevad raamatukogu aadressil. TÜRis peetakse kohviku hindu pakutava kvaliteedi kohta liiga kalliks. Lisaks on probleemiks, mida teha oma töökoha ja asjadega, kui soovitakse vahepeal kohvikus käia. Paljud lugejad on soovinud, et lugemissaalides oleks lubatud kohv ja näksimine.

Selleks, et raamatukogus end hästi tunda, on vaja ka igapäevaseid mugavusi – alates laudadest, toolidest, valgustusest, lõpetades harjumusega aeg-ajalt vaimutööd tehes näiteks kohvi juua. Seda rõhutasid üllatavalt paljud vastanud. TÜ raamatukogus on sisustatud nn söögituba, kuid kahjuks oli see enne remonti vaid eraldi ruum ilma vajaliku tehnikata. Lugemissaalides söömine-joomine lubatud ei ole. Neli vastanut on palunud, et söögitoa sisustus täieneks („lisaks veeautomaadile ka mikrolaineahi, veekeedukann, mõned nõud ja kahvlid-noad“) ja et tekiks mõni snäkiautomaat pühapäevaks, kui kohvik ei tööta. TTÜ vastanuist on neli inimest avaldanud soovi, et lubataks lugemissaalis kohvi juua. Soovitakse, et „raamatukogu läheduses või sees võiks olla kohviautomaat ja võiks lubada termoses kohviga raamatukokku siseneda“ ning paigaldataks „laudadele kohvitopside hoidjad vms“.

Lahtiolekuajad

Lahtiolekuaegade üle kurtsid mitmed lugejad (TÜs 9, TTÜs 30). See on läbi aegade olnud üks põletavaid teemasid ilmselt kõigi raamatukogude jaoks – on lugejaid, kes soovivad, et raamatukogud avataks hommikul varem, ja neid, kes tahavad, et majad oleksid õhtul kauem lahti, lisaks soovitakse avatust nädalalõppudel ja eriti pikalt sessi ajal. Raamatukogude lahtiolekuajad lähtuvad enamasti külastajate hulgast eri kellaaegadel, kuid eks pikemaid lahtiolekuaegu mõjutab muidugi ka eelarve. Selgituseks olgu mainitud, et enne remondi algust oli TÜR avatud E–R 9–22; L 11–19; P 11–17 (küsitlusele järgnenud ekstreemsetes remondioludes aga E–R 9–19, L 12–16). TTÜR on avatud E–R 8.30–20.00; L 11.00–16.00. Kõik 39 kommentaari kirjutajat soovivad pikemaid lahtiolekuaegu – osa tööpäevadel, paljud nädalavahetusel ja sessi ajal. Mitmed kurdavad, et kool või töö kestavad nii pikalt, et raamatukokku ei ole mõtet enam tunniks-kaheks hakata tulema või siis ei jõuagi sinna enne sulgemist. Kurdetakse nädalavahetuste üle, mil kõige parem oleks õppida ja selle üle, et riiklike pühade eel suletakse maja varem. Mitu TTÜ kasutajat kirjutas, et nad on raamatu-

koguga ülimalt rahul, kui see imeline hoone vaid veidi kauem lahti oleks ja seda rohkem kasutada saaks – „lahtiolekuajad on suurim miinus".

TÜ vastajad soovivad, et raamatukogu oleks kauem avatud eelkõige nädalavahetustel. Mitmed on lisanud, et raamatukogud peaksid olema avatud 24/7. Seejuures leitakse, et töötajad ei pea igas saalis kohal olema ja avatud võiks olla vaid osa majast. Kiidetakse TÜRi ööraamatukogu ja soovitakse, et see toimuks tihedamini kui vaid sessi ajal: „Lemmikud on ööraamatukogu üritused, kus jagatakse toitu ja koerad on kohal".

Lugejaks registreerumine, lugejakaardi pikendamine

Neli vastanut on avaldanud arvamust selles rubriigis. TÜ lugeja leiab, et „lugejaks registreerimine ja pileti uuendamine võiks toimuda lihtsamalt. Hetkel on see kohati kohutavalt aeglane. Erilist pinget võib see põhjustada nt sügissemestri algul". Kaks TTÜ vastanut soovivad, et lugejaõigused kehtiksid pikemalt – senise ühe aasta asemel näiteks kaks.

Parkimine

Uudse teemana on vastanud maininud parkimist – veel 10 aastat tagasi oleks see pannud vaid õlgu kehitama, sest üliõpilane ei olnud sel ajal enamasti autojuht. Täna on aga auto paljudel ja parkimine probleemiks. TTÜ vastanu oleks rahul kui raamatukogu külastajatele oleks maja ees 15–30-minutiline parkimiskoht, et saaks kiirelt raamatu kas tagastada või laenutada. Tartus mainitakse, et raamatukogu ümber on vaid kallid parkimisalad ja tasuta parkimine on kaugel. Soovitakse, et oleks olemas tasuta parkimise ala raamatukogu külastajatele. Tartu autoomanikke võib vaid ärgitada kasutama jalgrattaid – nüüd on maja ees suur jalgrattaparkla.

Märkused küsimustiku kohta

Kokku 13 kommentaari oli antud küsimustiku vormi kohta, mida peeti liiga kohmakaks, segaseks, raskelt loetavaks ja tüütuks. Mitmed vastajad lisasid, et ei kasuta raamatukogu kõiki võimalusi ega ole seetõttu nendega kursis. Kaheldi ka mõne küsimuse sõnastuses, mis ei võimalda saada asjalikku tagasisidet. Küsitlusformaadi mõttekust on arutatud ka LIBERi töörühmas ja tehtud ameeriklastele ettepanekuid formaadi täiustamiseks. Samas on see vorm juba aastaid kasutusel ja kasutajaid palju, muutmise puhul ei oleks varasemad andmed enam võrreldavad.

Kokkuvõte

Uuringu tulemuste põhjal saab kokkuvõtvalt öelda, et meie raamatukogudega ollakse kas rahul või väga rahul: töötajaid peetakse imelisteks ja raamatukogu hinnatakse vajaliku keskkonnana kõrgelt. Keskkond on uues hoones (TTÜR) ja loodetavasti peale remonti ka TÜRis veelgi mugavam.

Kuna raamatukoguhoonet kasutavad peamiselt tudengid, siis nende esmane soov on, et koht oleks mugav. Tudengi ootus kirjanduse osas on esialgu üsna leplik. Õppejõud, kes

saavad suurt osa kogudest (e-andmebaasid, e-ajakirjad) kasutada oma kabinetist lahkumata, ei ole raamatukoguhoonest nii väga huvitatud, nende jaoks on palju olulisem saada kiirelt kätte parim valik kaasaegset teaduskirjandust. Kõige rohkem on kriitikat kogude komplekteerimise kohta. Ainus rubriik, kus kasutajate ootuste ja saadud teenuste vahe oli kriitiline, oli õppejõudude hinnang info kättesaadavusele. Kui raha on vähe, ei ole alati võimalik osta kõike vajalikku. Kuigi nii TÜR kui ka TTÜR on saanud hankida küllaltki korralikud (Eestis parimad) e-väljaannete paketid, siis leitakse, et see pole ikkagi piisav, rohkem oleks vaja paberraamatuid, õpikuid, uut teaduskirjandust ja ka e-ajakirju. Samas pidasid mitmed vastajad paberkandjal info valikut üllatavalt rikkalikuks, arvestades Eesti väiksust ja piiratud ressursse. Seniste eelarvemahtude juures tuleks rohkem tutvustada RVLi võimalusi.

Uuringus osalenute hinnangud ja kommentaarid osutavad kitsaskohtadele ja nende lahendamise võimalustele. Raamatukogud jätkavad igapäevast koostööd ülikooli liikmeskonnaga, et hankida õppe- ja teadustööks vajalikke trükiseid ja laiendada juurdepääsu e-ressurssidele. Õpikute digiteerimisel tehakse koostööd autorite ja ülikooli kirjastusega, et nõutavad väljaanded oleksid paremini kättesaadavad. Nii TÜRi kui ka TTÜRi veebileht on saanud uue näo, et kasutajad saaksid kiiremini ja mugavamalt neile vajalikku infot leida. TTÜRis lisati WiFi levi parandamiseks täiendavad tugijaamad; terminalarvutite ja infokioskite kiiruse suurendamiseks paigaldati uus server; käsil on heliisolatsiooniga kõnekabiini hankimine lugejaalasse. TÜR ootab pikisilmi remondi valmimist, et seejärel pakkuda mitmeid uusi võimalusi lugejatele (avahoidla, rohkem rühmatööruume, lastetuba, 24/7 tagastusautomaat, elektrooniline laenutuskapp jm). Uuringust selgus, et raamatukogude teenuseid ja võimalusi ei tunta veel piisavalt, seega on oluline jätkata kasutajakoolitusi ja teenuste igakülgset tutvustamist.

LIBER jätkab koostööd ARLiga, kes on koostööst huvitatud, et kujundada Euroopa teadusraamatukogudele sobivaim versioon LibQUALi uuringust. See uuring on üks oluline võimalus end Euroopaga võrrelda.

Eesti piires võiks kaaluda selliste ühiste lugejauuringute läbiviimist, mida oleks lihtne täita ja analüüsida ning mis arvestaksid rohkem kohalikke olusid ja võimaldaksid paremat üksteisega võrdlemist. Enne seda tuleks aga kokku leppida statistika ühtmoodi kogumises ja tõlgendamises.

Meie kolleegid Soomest on valmis saanud uue rahvaraamatukogude seaduse ja on alustanud arutelu teemal, kuidas raamatukoguteenust kõige õigem mõõta oleks. 2017. a alguses peetud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kõnekoosolekul esinenud Soome Haridus- ja Kultuuriministeeriumi raamatukogunõunik Leena Aaltonen peatus sel temal pikemalt. Soomlastel on mõttes lõpetada raamatukogude kulupõhise aruandluse kogumine ja asendada see kasutajate rahulolu mõõtmisega. Avaldasime soovi koostööks, et töötada välja ühine metoodika ja võimalusel rakendada seda ka Eestis. Miks mitte võrrelda end Soome kui raamatukogumaailmas tunnustatud tegijaga?

Õpirände võimalused ülikooliraamatukogude töötajatele

Kate-Riin Kont
TTÜ raamatukogu komplekteerimisosakonna juhataja

Alates 2009. aastast on Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid osalenud erinevates Erasmus Munduse üleilmse õpirände ja rahvusvahelise mobiilsuse programmides. Tallinna Tehnikaülikool osaleb sellistes projektides nagu **Interweave** (Aasia-Euroopa, võimalikeks sihtriikideks Bangladesh, Indoneesia, Tai, Bhutan, Nepaal, Hiina, Malaisia, India), **Eurica** (Ladina-Ameerika-Euroopa, võimalikeks sihtriikideks Argentiina, Tšiili, Kolumbia, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mehhiko ja Nikaraagua), **Ember** (võimalikeks sihtriikideks Gruusia, Armeenia, Aserbaidžaan, Ukraina, Valgevene, Moldova), **AREAS+** (Euroopa-Lõuna-Aasia, võimalikeks sihtriikideks Vietnam, India, Mongoolia, Laos, Sri Lanka, Kambodža, Indoneesia, Malaisia, Filipiinid). Erasmus Mundus Action 1 pakkus õpirännet aastatel 2009–2013 ja Erasmus Mundus Action 2 aastatel 2014–2017.

Erasmus Munduse programmide suur pluss on see, et need ei ole mõeldud üksnes kõikide õppetasemete tudengite vahetuseks, vaid ka akadeemiliste töötajate ning administratiivtöötajate vahetuseks. Enamikes programmides on tudengitel valida mitme vahetusperioodi vahel, milleks võib olla nii üks semester, üks õppeaasta või siis kogu õppetaseme sooritamine partnerülikoolis. Töötajatele on aga suunatud ühekuulised vahetusprogrammid, v.a Emberi projekt, kus vahetusperioodiks on 3 kuud.

Tahan tutvustada oma õpirändeid Bhutani, Hondurasesse ja Indiasse. Kuna Bhutan oli minu pikemaajalise õpirände esimene kogemus, siis on see meeles kõige eredamalt.

Kuidas informatsioon nendest projektidest, taotlusvoorudest, tingimustest ja tähtaegadest üldse ülikooli liikmeteni jõuab?

2014. a veebruaris kandideerisin vahetusprogrammis Interweave. E-kiri vajaliku informatsiooniga saadeti laiali vahetult enne taotlusvooru lõppemist. Hakkasin lähemalt uurima, mis projektiga tegu on ja kes võivad kandideerida. Avastasin, et kandideerima on oodatud ka administratiivtöötajad, kellena ülikooli raamatukogu töötajad võivad endid identifitseerida. Otsustasin proovida.

Pöördusin partnerülikoolide kontaktisikute poole palvega saata minu CV ja kontaktid nende ülikoolide raamatukogude juhtkondadele. Omaette probleemiks osutus asjaolu, et paljude partnerülikoolide veebilehtedelt ei leidnud asjalikku ingliskeelset informatsiooni nende raamatukogu kohta. Selekteerisin kõigepealt välja need ülikoolid, mille kodulehel leidus asjalikku informatsiooni ka raamatukogu kohta. Nii jäid sõelale Royal University of Bhutan,

Indian Institute of Technology Guwahati ja Chulalongkorn University Tais. Kahest neist, Bhutanist ja Indiast, sain positiivse vastuse. Taist tuli viisakas äraütlemine, vabanduseks asjaolu, et enamik raamatukogu töölõikudest toimub tai keeles ja töötajad ei valda piisavalt inglise keelt. Paari päeva jooksul reageeris Bhutani Ülikooli teadus- ja tehnikakolledž (College of Science and Technology), kes saatis vajaliku nõusolekukirja minu vastuvõtmise kohta. Alles siis asusin maailmakaardilt otsima, kus täpselt asub see müstiline vähetuntud väikeriik. Tsiteerin siinkohal Janika Vaikjärve: *„Bhutan on kauge budistlik kuningriik Himaalaja mäestikus. Kolmest küljest piirneb ta Indiaga: idas Sikkim, lõunas Lääne-Bengal ja Assam ning läänes Arunachal Pradesh. Põhjast piiravad kuningriiki Himaalaja mäed ja Tiibet. Bhutan on väga isoleeritud ja äärmiselt mägine maa, millel on suhteliselt vähe sidemeid välisilmaga. Kuigi suures osas on selles isolatsioonis süüdi kõrgmäed, mis teevad riigile ligipääsemise keeruliseks, on selles oma osa ka riigivõimul, kes väga pikka aega (mingil määral tänini) tegi võõrastele sissepääsu võimalikult raskeks. Bhutan järgis pikka aega isolatsioonipoliitikat, mis heidutas võimalikke külastajaid terve 20. sajandi jooksul. Alles 1970-ndatel heitis Bhutan endalt saladuseloori ja piiratud ulatuses hakati riiki lubama turiste. Siis sai maailm aimu Bhutanist kui kütkestavast maast ja selle looduse haruldasest ning rabavast ilust“*. (http://epl.delfi.ee/news/kultuur/vaeses-bhutanis-on-rahvuslik-onn-olulisem-kui-rahvuslik-kogutoodang?id=51289827)

Edasi pöördusin oma raamatukogu direktori Jüri Järsi poole palvega, kas ta on nõus mind selles ettevõtmises toetama ja soovituskirja kirjutama. Vaja oli ka tõendit ülikoolis töötamise kohta. Kiirkorras tuli lasta oma magistridiplom ja hinneteleht inglise keelde tõlkida. Tagantjärele osutus see kasulikuks otsuseks, sest olen saanud seda edaspidigi kasutada ilma selleks lisakulutusi tegemata. Seejärel panin kokku esialgse tööplaani ja ajakava ning saatsin selle Bhutani kooskõlastamiseks. Tähtajaks said kõik dokumendid esitatud ning jäi üle vastust oodata.

Kulus mitu kuud, kuni 5. mail 2014 tuli rõõmustav teade: *„We are pleased to inform you that your application has been selected for the INTERWEAVE project to undertake a "Administrative Staff" mobility, at Royal University of Bhutan“.*

Anti teada ka, et Interweave tasub edasi-tagasi sõidupiletid ja kõik kindlustused (tervise-, õnnetus- ja reisikindlustuse). Kuuks ajaks oli ette nähtud stipendium 2500 eurot, millest tuli tasuda majutus- ning muud elamiskulud. Stipendium maksti minu arveldusarvele paar nädalat enne lähetuse algust. Eestis kehtib küll reegel, mille järgi üliõpilastele saab stipendiumi välja maksta kohe, kuid töötajatele makstakse avanssi ning kõik tehtud kulutused tuleb tagantjärele tšekkidega tõestada.

Bhutan on väga huvitav väikeriik, millel on oma monopoolne riiklik lennufirma Drukair. Drukairil on ühendused Bangkoki, Kolkata, Delhi, Mumbai, Katmandu ja Singapuriga, kuid igapäevane ühendus nende linnadega puudub. Kuna seljakotiturist sinna oodatud pole, saab pileti osta vaid juhul, kui eelnevalt on sõlmitud leping kohaliku reisiagentuuriga, makstud agentuuri arvele nõutud 250 USA dollarit iga Bhutanis viibida plaanitava päeva eest ning ette näidata reisiagentuuri korraldatud viisa. Läbisin marsruudi Tallinn-Amsterdam-

Abu-Dhabi-Kathmandu-Timphu. Kuna ühendus Thimpu ja Phuentsholingi vahel, kus minu võõrustajakolledž asus, puudus, tuli selle, umbes 6-tunnise, vahemaa läbimiseks võtta takso.

Paro lennujaamas ootas mind kolledži raamatukogu juhataja Tshering Dema. Meie kohtumine peale kuudepikkust meilivahetust oli väga rõõmus.

Siiski selgus, et ees ootab veel hulk formaalsusi: registreerida end riiki sisenenuks, hankida arstitõend tervisliku seisundi kohta, taotleda luba sõiduks riigi teise otsa Phuentsholingi, kus asus mind vastuvõttev kolledž. Ka turismiatraktsioonide külastamiseks erinevates paikades tuli taotleda eraldi load.

Kohale jõudes paigutati mind kolledži vastvalminud külalistemajja. The College of Science and Technology (CST) on ainus õppeasutus riigis, mis pakub ülikoolitasemel haridust inseneri valdkonnas ning püüab erinevate välismaiste koostööprogrammide kaudu pakkuda võimalikult kvaliteetset ja kaasaegset haridust tehnika- ja täppisteaduste vallas. Kolledž loodi Bhutani Kuningliku Ülikooli (Royal University of Bhutan) juurde 1972. aastal, kuid Royal Bhutan Polytechnic (RBP) koolitas esialgu vaid ehitus- ja elektriinsenere. 1988. aastal lisandus mehaanikainseneride koolitus. Kolledž oli sunnitud oma esialgsest asukohast Dewathangist Bhutani loodeosas ära kolima 2000. aastal, kuna India mässulised püüdsid tungida üle Bhutani piiri ning olukord muutus seal liiga ohtlikuks. Uueks asukohaks valiti kolledžile Lõuna-Bhutani ja Põhja India piirilinn Phuntsholing – Jaigaon. Alates 2006. aastast kannab kolledž oma praegust nime. Lisandunud on veel arhitektuuri ja elektroonika ning infotehnoloogia õppekavad.

Kolledži raamatukogu pole suur. Kokku töötab seal kahes vahetuses 6 inimest. Raamatukogu on iga päev avatud 8.00–20.00, laupäeval 8.00–12.00. Bhutani riigikeeled on nii dzongkha kui ka inglise keel, mistõttu ostetakse kõik põhiõpikud, täiendõpikud ja vähene vajaminev teaduskirjandus Indiast ingliskeelsena. Raamatukogus oli olemas kõik õppimiseks vajalik – mugav lugemissaal, diivanitega puhkenurgad. Avatud hoidlast said tudengid ise vajaliku raamatu välja otsida. Kuna raha on vähe, ostetakse raamatuid väikeses eksemplaarsuses. Väga levinud on lühiajalised laenutused, kas päevaks või ööseks. Raamatukogus kasutatakse integreeritud avatud lähtekoodiga raamatukogusüsteemi Koha.

Raamatukogus oli päris palju töid, mille juures sain abiks olla. Nii möödus kuu aega kiiresti.

Sellega aga Eesti ja Bhutani teadusraamatukogude koostöö ei lõppenud. 2015. aastal avanes kolledži raamatukogu juhatajal Tshering Demal võimalus tulla kuuks ajaks Interweave'i programmi raames Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogusse stažeerima. Ta sai meie juures hea kogemuse, töötades kuu aja jooksul peaaegu kõikides raamatukogu osakondades. Septembrist 2016 jätkas ta õpinguid Tallinna Ülikooli Digital Library Learning magistriõppes ning on suurepäraselt adapteerunud Eesti oludesse.

2015. aasta detsembris kuulutas Interweave välja mobiilsuse pikendamise neile, kes olid juba varasemalt selle programmi raames end partnerülikoolide juures täiendanud. Kandideerida sai samasse ülikooli, vaja oli vastuvõtja kutset ja kandideerija motivatsioonikirja. 2016. aasta aprillis viibisin taas kuu aega Bhutanis. Seekord valisin sõiduks lihtsama ja

odavama tee: Tallinn-Delhi-Bagdogra. Bagdogra linnast on Bhutani piirini *ca* 6 tundi autosõitu. Kolledži direktor saatis mulle vastu kolledži käsutuses oleva ainsa auto. Phuentsholingi jõudes oli tunne, nagu saabuksin tagasi koju. Bhutani inimesed on alati viisakad, kuid nüüd oli suhtumine, eriti kolledži juhtkonna poolt, erakordselt sõbralik.

Sel korral avanes mul võimalus osaleda 8-päevasel kursusel „Universaalsed inimväärtused" („Workshop on Universal Human Values"). Inimväärtuste ja eetika õpetamine India lektorite poolt on Bhutanis väga populaarne. Nädalased kursused toimuvad Bhutani Kuningliku Ülikooli Gaeddu ärikolledžis (Gaeddu College of Business Studies, GCBS) vähemalt kahel korral aastas ning on töötajatele ja üliõpilastele kohustuslikud ja tasuta. Kuna Bhutan on maailmas tuntud omaloodud õnneindeksi poolest (GNH – Gross National Happiness), siis pööratakse siin suurt tähelepanu kõigele, mis aitab suurendada emotsionaalset rahulolu ning tegeletakse aktiivselt just õpetajate koolitamisega.

Teine minu õpiränne oli seotud Euroopa Liidu riikide ja Ladina-Ameerika riikide vahelise projektiga Erasmus Mundus Eurica, mille kandideerimistingimused olid identsed Interweave'i projekti tingimustega. Saatsin kirjad kahele partnerülikooli koordinaatorile Colombias ja Hondurases, kes suunasid minu kirjad edasi raamatukogudele. Positiivne vastus tuli mõlemast ülikoolist. Panin valikusse mõlemad ülikoolid, jättes lõppotsuse tegemise Eurica projekti peakontorile. Taotlusvoor lõppes detsembris 2014, positiivne vastus saabus mais 2015.

Õpiränne Hondurase Autonoomses Rahvusülikoolis (Universidad Nacional Autónoma de Honduras) kestis 27. septembrist 2. novembrini 2015.

Erinevalt Bhutanist, mille kohta leiab juba küllaltki usaldusväärset materjali Internetist, ei leia Hondurase kohta üleliia palju informatsiooni. Vikipeedia ja reisifirmade info ütlevad järgmist: *„Hondurase Vabariik on Kesk-Ameerika suuruselt kolmas riik. Hondurasel on maismaapiir Nicaragua, Guatemala ja El Salvadoriga. Põhjas piirab Hondurast Kariibi meri ja lõunas ulatub maa Vaikse ookeanini. Hondurase riigi sissetulekust moodustab tervelt 14% banaani eksport. Riigi elanikkond on läänemaailma üks vaesemaid. Kogu riigis valitseb troopiline kliima, varieerudes niiskest troopilisest kuni troopilise kõrgmäestiku kliimani. 2009. aasta juunis toimunud riigipöörde tõttu on olukord riigis siiani ebastabiilne. Narkootikumidega seotud kuritegude arv on suur ning ametnikud suuresti korrumpeerunud. Autoga sõites on soovitav hoida uksed lukus ja aknad suletud. Liinibusse on soovitav võimaluse korral vältida. Pimedal ajal liikumist on soovitav vältida. Hondurases on suur risk haigestuda sääskede levitatud dengepalavikku ja malaariasse. Hondurasesse reisides on oluline meeles pidada, et piirkonnas esineb orkaane, maavärinaid ning üleujutusi".*

Majutuse leidmine Tegucigalpas ülikooli läheduses osutus keeruliseks. Lõpuks otsustasin kodumajutuse kasuks, mis andis võimaluse paremini kohalikku ellu sisse elada. Majutus asus umbes 20 minuti kaugusel ülikoolist. Ülikool on riigi suurim ülikool, pakkudes avaliku teenusena õpet kõikidel klassikalistel erialadel ning saades igal aastal 6% Hondurase SKP-st. Näiteks 2016. aasta eelarve oli 5 000 000 000 lempirat (*ca* 250 miljonit USA dollarit). Ülikool

asutati 1847. aastal ning sellel on nüüdseks arvukalt regionaalseid keskusi üle kogu riigi, suuremad neist San Pedro Sulas ja La Ceibas, mis mõlemad paiknevad Hondurase Kariibipoolses osas. Honduras on teatavasti väga mägine maa – koondades tasuta hariduse ainult pealinna, ei jõuaks see väga paljude andekate ja õpihimuliste noorteni.

Ülikoolilinnak on väga suur, moodustades linna linnas. Ülikoolile iga-aastaselt eraldatava rahasumma suurus on näha mitmete uute tohutute mastaapidega hoonete olemasolus, millest võimsaim täismõõtmetes staadion, nn spordipalee. Minu sealviibimise ajal oli parasjagu käsil uue rektoraadihoone ehitus. See oli riigi suurimale ülikoolile igati väärikas hoone. Raamatukogu juhtkond lootis, et peale rektoraadi kolimist saab vana hoone raamatukogu kasutusse. Raamatukogu on seal üks osa ülikooli IT-osakonnast. Sellest hoolimata on tehnika ja inventar (mööbel, sisustus) üsna aegunud ja kulunud. Õpikuid ostetakse minimaalses eksemplaarsuses, populaarseimad neist on sõna otseses mõttes räbalaks loetud. Põhiline laenutusviis on tunni- ja öölaenutus. Minu käest käis tehnilise töötlemise ja kataloogimise osakonnas töötades läbi palju vanu raamatuid, ka mitmeid hispaaniakeelseid Lenini teoseid.

Enamik inimesi Kesk-Ameerikas on kahjuks umbkeelsed, ka ülikoolides. Räägitakse põhiliselt hispaania keelt ning ka kogu teadus on hispaaniakeelne. Siiski leidus igas raamatukogu üksuses mõni inglise keele oskaja, kes mind juhendada sai. Raamatukogusüsteemina kasutatakse tasuta tarkvara Koha nagu ka teisteski Aasia riikides.

Väidetavalt on Honduras üks maailma ohtlikumaid ja kõrgeima kuritegevuse tasemega riike. Tegucigalpas hakkas silma, et jala ei käida, autoaknad on tumedad ja uksed hoitakse kinni. Minu töö koordineerija raamatukogus Patricia Villabolos võttis igal hommikul mind kodumajutuse juurest auto peale, et mind turvaliselt tööle toimetada. Siiski käisin ka omal käel ringi, järgides seejuures kohalike soovitusi mitte liikuda pimedas, loobuda ehete kandmisest ning passi, sularaha ja krediitkaardi käekotis kaasas kandmisest. Eirasin ka soovitust kohalikku ühistransporti mitte kasutada ja alles hiljem lugesin, et relvastatud jõukude bussiröövid on väga tavalised.

Selle ülikooli raamatukogust keegi meie raamatukogusse vastukülaskäigule tulla ei soovinud, küll aga külastasid meie ülikooli sama programmi raames 2016. aasta novembris-detsembris kaks nende IT-töötajat.

Minu kolmas erialane õpiränne toimus 2016. aastal India Vabariigi valitsuse poolt pakutava ITECi (Indian Technical and Economic Cooperation) programmi raames. Kandideerimine toimub Eestis läbi SA Archimedese. Informatsiooni selle programmi kohta leiab Archimedese kodulehelt, kus välisstipendiumite rubriigis on kirjas need riigid, mis programme pakuvad. Märksõna India alt leiabki ITECi programmi.

Programm pakub mitusada kursust ligi 50 valdkonnas alates panganduse, raamatupidamise jt finantsidega seotud valdkondadest, keskkonna- ja taastuvenergia, IT ja telekommunikatsioonini. Kavas on inglise keele kursused, juhtimisalased kursused, aga ka põllumajandusalased kursused. Lisaks nn spetsialiseeritud ja tehnilised kursused, nt parlamente teenindavatele töötajatele, farmatseutidele, inseneridele jne. Valik on väga suur. Kursuste pikkus

varieerub kahest nädalast kahe aastani. Vanusepiiriks on 25–45 eluaastat (k.a). Pakutud kursustele kandideerimise baasnõuded on toodud tavaliselt nimekirja all. Vt lisa aadressilt: https://www.itecgoi.in/downloads/2016-2017.pdf.

Taotlusprotsess Eestis – kõik dokumendid tuli esitada Archimedesele, kes teeb eelselekteerimise kandidaadi sobivuse osas. Samas tuli *online*-taotluse koopia saata ka India saatkonnale Helsingis. Valisin kursuse Modern Library Practices (28. september – 22. november 2016). Eestis võetakse dokumente kandideerimiseks vastu 2 korda aastas, mais ja oktoobris. Viisin dokumendid isiklikult kohale 20. mail. Peale jaanipäeva uurisin Helsingi India saatkonnast, kas otsus on tulnud. Paraku selgus, et minu dokumendid polnud sinna jõudnudki. Paar päeva peale minu järelepärivat e-maili Archimedesele andis saatkond teada, et minu dokumendid on kohale jõudnud. Lõplikult anti mulle teada positiivsest otsusest kaks nädalat enne kursuse algust.

India riik oli korraldanud kõik stipendiaatide kohalejõudmise, vastuvõtu ja majutusega seonduva. Igaühele oli määratud stipendiumiks 25 000 ruupiat (u 354 eurot) kuus. Arvestades India elatustaset, on see summa igati äraelamist võimaldav. Majutus oli tasuta, stipendiumist arvestati maha külalistemajas pakutava hommikusöögi hind. Kursused toimuvad üle kogu riigi, kuid minu valitud kursuse toimumiskohaks oli Chennai National Institute of Teachers Training and Research (NITTTR). Lennujaamas oli vastas takso, kohe instituudi külalistemaija saabudes anti kätte esimese nädala elamisraha.

Pakutud majutus instituudi külalistemajas ei olnud luksuslik, kuid sisaldas kõike igapäevaseks eluks vajalikku. Nii majutus kui ka igapäevane õppetöö toimusid instituudi linnakus. Päevad olid tihedad. Õppetöö kestis 9.30–12.00. Seejärel oli tunnike lõunapausi ja peale seda taas õppetöö kuni 17.30ni.

Loenguid lugesid erinevad lektorid. Esimene nädal oli nn sissejuhatus India kultuuri ja kommetesse, vaba aja veetmise võimalustesse. Teine nädal oli pühendatud raamatukogude juhtimisele: saime teada, kuidas on üles ehitatud India raamatukoguvõrk, tuletasime meelde infokirjaoskusega seotud mõisteid, saime ülevaate raamatukogude juhtimisest digitaalses keskkonnas ning sotsiaalmeedia rollist hariduses. Meie kursuse koordinaatoril dr R. Ravichandranil on mitu magistrikraadi nii raamatukogunduse kui ka juhtimise alal. Instituudis olid tema ülesanneteks juhtida raamatukogu ja ka külalistemaja.

Indias on väga populaarsed tasuta tarkvarad. Raamatukogudele ei eraldata raha kallite elektronkataloogisüsteemide ostmiseks, mistõttu meile räägiti pikalt ja põhjalikult kahe järgmise nädala jooksul integreeritud avatud lähtekoodiga raamatukogusüsteemist Koha. Järgnevalt õpetati, kuidas luua veebilehekülge, kasutades tasuta tarkvara Joomla; kuidas installeerida ja kasutada institutsionaalset repositooriumi DSpace. Samas pöörati suurt tähelepanu ka juhtimisoskuste arendamisele ja stressijuhtimise võimalustele. Need loengud olid kõige huvitavamad ja kaasahaaravamad, kuna lektoriteks olid psühholoogid jt vastava kvalifikatsiooniga inimesed. Räägiti ka raamatute konserveerimisest ja säilitamisest. Viimane nädal oli ette nähtud projektitöö tegemiseks ja kaitsmiseks. Kursus lõppes piduliku

diplomite kätteandmisega.

Igal neljapäeval külastasime ühte raamatukogu. Chennai on India suuruselt neljas linn, seal asub ka kuulus Madrase Ülikool, mille raamatukogu direktoriks sai 1924. aastal hilisem maailmakuulus raamatukogundusteadlane Shiyali Ramamrita Ranganathan (1892–1972), kes töötas välja viis raamatukogunduse seadust ning koolonliigituse. Erialalt matemaatik, kandideeris ta Madrase Ülikooli poolt väljakuulutatud raamatukogu direktori ametikohale ning osutus väljavalituks 900 kandidaadi seast. Sel hetkel piirdusid tema teadmised raamatukogundusest Encyclopedia Britannicast loetuga. Hiljem täiendas ta end Euroopas ning elu lõpuni säilisid tal arvukad kontaktid Euroopa raamatukogunduse valdkonnas töötavate inimestega. Ranganathani peetakse India raamatukogunduse isaks, tema portreid leidus pea kõikides külastatud raamatukogudes. Chennai suurematest raamatukogudest külastasime veel Connemara Rahvaraamatukogu (Connemara Public Library) ning Anna Ülikooli raamatukogu (Anna Centenary Library), mille uus ja moodne hoone mõjus väga skandinaavialikult.

Julgustan kõiki vanusepiiri mahtujaid otsima ITECi programmi brošüürist endale sobivat kursust ning kindlasti kandideerida. See on unustamatu kogemus mitmekultuurilises keskkonnas ning head sõbrad ja tuttavad üle maailma kogu edaspidiseks eluks!

Kokkuvõtteks kõikide kirjeldatud õpirännakute kohta tuleb rõhutada, et Euroopa Liidu ülikoolide töötajad ei ole väga varmad pikemaajalistes programmides/projektides osalema. Põhjuseid võib olla erinevaid, aga kuu aega eemalolekut tööst ja perest võib kahtlemata peamistena esile tõsta. Rahvusvaheliste suhete juhid ülikoolides kurdavad, et kandideerimine kolmandatest riikidest Euroopasse on tunduvalt populaarsem kui vastupidisel suunal ja rahad jäävad kasutamata. Oma kogemusele tuginedes julgustan siinkohal nii ülikoolide akadeemilisi kui ka administratiivtöötajaid, samuti kolleege Eesti ülikooliraamatukogudest julgemalt sellistes rahvusvahelistes projektides osalema.

ERÜ teenetepreemia 2016
Ilme Sepp

Kersti Brant
Lääne Maakonna Keskraamatukogu pearaamatukoguhoidja

Ilme Sepp lõpetas Tallinna Pedagoogilise Ülikooli ja asus tööle Haapsalu raamatukokku, kui selle direktoriks oli Ester Lepik.

Ilme aastatetagune tegevus metoodikuna on aidanud paljudel Läänemaa raamatukoguhoidjatel teha oma tööd raamatukogunduse tavasid järgides.

Ilme eesmärgid direktorina läbi aastate on pakutava teenuse hea kvaliteet, uuenduste elluviimine, aja- ja ühiskonnaga kaasas käimine, raamatukogu ja kogukonna ühtekuuluvuse nimel töötamine, mõtlemine lugejate, õppijate ja kultuurihuviliste erinevatele vajadustele. Ta on ka hea seisnud selle eest, et raamatukogu külalistel oleks võimalus kasutada tasuta kvaliteetset internetiteenust.

Läänemaa raamatukoguhoidjatele on Ilme korraldanud õppereise nii kodu- kui välismaale ning toetanud igati kolleegide erialaste teadmiste täiendamist. Selle nähtavaks tõestuseks on ETKA ANDRASe aasta koolitussõbralikuma organisatsiooni tiitel ja mitu aasta õppija tiitli nominenti kollektiivis.

Tema osalusel ja algatusel jätkub koostöö Eesti Pimedate raamatukoguga, Eesti Muusikakogude Ühinguga, kahel viimasel aastal Prantsuse Instituudiga Eestis. Oluliseks tööks on pastor Madis Oviiri erakogu haldamine. Hea koostöö kohalike seltside ja asutustega on iseenesestmõistetav, tunnustuseks Haapsalu linna koostöö tiitel Lääne maakonna keskraamatukogule.

Ilme juhtimisel ja eestvedamisel toimetab aastaid Haapsalus Kirjandusklubi ja raamatukogus toimuvad muudki kultuurisündmused, nagu juba traditsiooniks saanud Muinasjutukonverents (kolmel aastal rahvusvaheline), oktoobris linnarahva poolt väga oodatud Perepäev ja kirjanik Ernst Enno tähtpäevade avalik tähistamine.

Üks aja- ja töömahukas Ilme ettevõtmine on olnud Haapsalu raamatukogu ajaloo kogumine, jäädvustamine ja juubelite tähistamine ning kajastamine linnaruumis. Aastakümneid on ta kogunud ja koostanud kroonikat, mis kajastab väga suurt osa kogu Haapsalu linna kultuuri-

elust. Raamatukogu 140. juubeliks anti välja „Kiirelt kaduvate mälestuste raamat“. Ilme pidas üle vabariigi kirjavahetust või sõitis ise kohale intervjueerima, et koguda Läänemaa kultuurielus ja raamatukogunduses osalenud inimeste mälestusi. Kogumistöö tulemusena ilmus raamat „Lugejale avatud. Haapsalu raamatukogurahvas meenutab“. Raamatukogu 150. juubelit peeti koos linnarahvaga Haapsalu promenaadil 8. juunil 2016.aastal.

See on väga lühike kokkuvõte Ilme 40 aasta panusest Läänemaa inimeste ja raamatukogunduse heaks.

Ilme on ka kolme lapse ema, usin rahvatantsija, Haapsalu Kutsehariduskeskuses koolitust saanud Haapsalu salli kuduja.

Aasta lasteraamatukoguhoidja 2016
Reet Tomband – raamatukoguhoidja, kes ei taha suureks kasvada

Kolleegid Tapa Linnaraamatukogust

Kui Pipi Pikksukk korraldaks spungi otsimise võistluse, siis selle võidaks konkurentsitult Reet, sest tema juba teab kõiki neid nipiga ja nõksuga eriskummalisi asju. Vahel tuleb mõte, et äkki ongi spunk Reeda leiutis?! Toredaid mõtteid, selliseid, millel keerd peal ja kiiks sees, neid tuleb Reedal nagu küllusesarvest. Selline aga peabki ju lastega töötaja olema – hea fantaasiaga, loov, põnev, huvitav, sütitav, lapsega samastuv ja arvestav.

Lääne-Virumaa Keskraamatukogu lasteosakonda juhib Reet 1990. aastast. 26 tööaastasse on mahtunud kolimisi, struktuurimuudatusi, direktorite ja töötajate vahetusi ning palju muud, kuid lasteosakonna tegemised on läinud üha sisukamaks, põnevamaks, koostöörikkamaks, laiapõhjalisemaks ja innovaatilisemaks. Viimane aasta paistis selle kõige poolest eriti silma ja häid ideid raputas Reet nagu varrukast. Kõik oma ideed viib ta ellu küll täiskasvanule omase tarmukusega, kuid säärase lapseliku entusiasmi ja õhinaga, mis paneb unustama, et ta ise on juba suureks saanud.

Reet peab väga oluliseks koostööd kohalike lasteaedadega, korraldades lasteaiarühmadele mängulisi ringkäike raamatukogus. Enne jõule õnnestus tekitada huvi ja õhinat viie Rakvere lasteaia lastes, kui rühma saabus värvikirev kotitäis lasteraamatuid koos nukust raamatutegelasest „soovitajaga“. Projekti „Raamatukotid lähevad lasteaeda“ tulemusena jõuavad raamatud nüüd ka nende rühmade lasteni, kelle õpetajad erinevatel põhjustel varem raamatukogust raamatuid lasteaia jaoks pole laenutanud. Ühtlasi on see elavdanud ka raamatukogu kontakti kõigi kohalike lasteaedadega.

Nukitsa konkurss ei piirdu kunagi ainult raamatute hindamisega, vaid ikka saavad maakonna lapsed osaleda mõnes sellega kaasnevas toredas projektis. Tänavu pakkus raamatukogu lastele uutele raamatutele lähenemiseks hoopis ootamatut vaatenurka: lapsed said otsida Nukitsa raamatutest n-ö uudiskünnist ületavaid sündmusi, et neist siis oma nutitelefonidega raamatuid reklaamivaid uudisklippe teha, mis kõik ka veebis vaadata ja hinnata olid. Kõik projektis „Lastekirjandus ületab uudiskünnise“ osalejad said pärast kohtuda päris uudisteankru ja lastekirjaniku Kadri Hinrikuse ja teletegija Tiit Kimmeliga.

Projekt „Pildi sisse minek“ sündis Reedal äratundmisest, et vaatamata raamatukunstnike loomingu kõrgele kunstilisele tasemele ei jõua nende sõnum sageli lasteni. Ka piltide lugemise oskust tuleb õppida ja miks ei võiks lapse esimesed kokkupuuted kunstiga alata

piltide uurimisega lasteraamatutest. Sellest äratundmisest sündis mahukas ja mitmeetapiline koostööprojekt koolide kunstiõpetajatega, mis päädis laste ja raamatukunstnike kohtumistega ning koos kunsti tegemisega.

Reeda hästi läbi mõeldud ja põhjendatud projektid said kõik rahastuse ja on ka juba realiseerunud. Samas on ta osanud punuda enda ümber ka tõhusa koostöövõrgustiku kooli- ja lasteaiaõpetajate näol, mis tagab kõikidele üritustele kuulajad-vaatajad ja kaasalööjad.

24. hooaega veab Reet kodustele väikelastele suunatud Jututaret, mis viimasel aastal on üllatanud oma rahvarohkusega.

2015. aastasse jäi lugemiskoer Heku esimene täistööaasta. Lugemiskoera projekti saadab jätkuv populaarsus ja nüüd saavad lapsed lugeda juba kahele koerale.

Lisaks iga-aastastele traditsioonilistele ettevõtmistele, nagu lahedaima suveraamatu valimine, tubli lugeja tunnistuste jagamine, Põhjamaade raamatukogunädala jututoad ja arvukad lasteraamatute esitlused ning kohtumised, on Reeda plaanides veel ka huviringide avamine lasteosakonnas. Läbirääkimisi on peetud loovkirjutamise ringi algatamiseks, maleringi algatamiseks ning eesti keele harjutamiseks raamatukogus. „Mõtlemisainet on palju ja tegevuspõld paistab ees jätkuvalt avar ja võimalusterohke," tõdeb Reet ise.

Kõige selle kõrval jõudis Reet anda 2016. aastal 15 loengutundi lastekirjandusest Rakvere kolledži alushariduse eriala kaugõppeüliõpilastele, osaleda iga-aastasel maakondlikul põhikoolide kirjandusvõistluse korraldamises, alates kirjanditeemade koostamisest kuni kirjutajate tunnustusürituseni välja, osaleda ERÜ lasteteeninduse toimkonna töös ja paljudel lastetööd puudutavatel täienduskoolitustel ja erialapäevadel.

Muidugi on õnnestumiste taga kogu lasteosakonna pühendunud ja töökas naiskond, kellega Reedal on väga vedanud, ning kolleegid maakonnast, kellele laste lugemishuvi korda läheb ja kes pakutud projektidest alati kinni haaravad. Reet on meile väga hea koostööpartner. Kui on tarvis, küsime talt julgelt abi. Tarvis on aga kogu aeg midagi: head hindajat žüriisse, erialast nõu, tasemel tõlget soome keelest jne. Kaunis eesti keel, hea sõnaseadmisoskus, armastus kirjanduse vastu – neid väärtusi Reet endas kannab ja annab edasi nii suurtele kui väikestele.

Reeda tegevust kirjanduse propageerimisel, eriti laste seas, on tunnustanud Elurõõmu preemiaga ka Eesti Kultuurkapitali Lääne-Virumaa ekspertgrupp. Iseenda eest räägivad muidugi lasteosakonna külastajate kiitvad arvamused, kuni selleni välja, et raamatukogu pärast tasub lastega Tapal elada!

Aasta kooliraamatukoguhoidja 2016
Kristel Kons

Luule Puusepp
Võru maakonna kooliraamatukoguhoidjate sektsiooni liige

Kristel Kons on juba teist põlve raamatukoguhoidja, kes asus 30 aastat raamatukoguhoidjana töötanud isa jälgedesse. Ametit õppis Kristel Viljandis kahel korral, esmalt kultuurikoolis ja hiljem kultuurikolledžis, lõpetades raamatukogunduse eriala. Töötades esiti külakogus, tundus talle pärast teistkordset lõpetamist, et on aeg edasi liikuda. Aastast 2001 sai Kristelist Võru Kreutzwaldi koolis raamatukoguhoidja.

2007. a sai Kristel raamatukoguhoidja IV järgu kutsetunnistuse. Ta on ERÜ liige.

Kristel Kons on oma kooli raamatukogus teinud silmapaistvat ja tulemuslikku tööd. Ta on suutnud luua vastrenoveeritud (2013) koolis hubase ja mõnusa, kaasaegse õpikeskuse, kus on väga hea valik õppe-ja ilukirjandust.

Kristel on innukas raamatute ja lugemise propageerija. Ta viib läbi huvitavaid raamatukogutunde ning nimetamisväärselt toredaid üritusi. Au sees on raamatukogu traditsioonilised üritused: tähistatakse lasteraamatupäeva, kus leitakse ikka võimalus meeles pidada tublisid lugejaid. Korraldatakse kohtumisi kirjanikega, viimati väisas kooli reisikirjanikust rändur Marko Kaldur koos koer Tähekiirega; peetakse ettelugemispäevi, kus lugemishuvi tekitajaid jagub direktorist lapsevanemateni.

Tihedas koostöös Võru lasteraamatukoguga on Kristelil erinevaid rolle: informeerija, utsitaja, ettevalmistaja, toetaja, saatja. Alati on kasusaajateks õpilased.

Kristel armastab oma tööd ja püüab olla maksimaalselt kasulik õpilastele ja õpetajatele. Väga hea on Kristeli koostöö kooli õpetajatega. Ta leiab kiires tööpäevas aega tegeleda erinevate ürituste ettevalmistamise ja läbiviimisega, aidata koostada viktoriine, käia õpilasüritustel. Suurt tööd teeb Kristel õpilastega, et arendada nende oskusi info leidmisel ja teatmeteoste kasutamisel. See tänuväärne töö on kandnud vilja: mitmel korral on Kristeli ettevalmistatud kooli 6. klasside võistkondadel olnud võimalus osaleda TÜ teaduskooli korraldavatel õpioskuste riiklikel võistlustel. 2015/2016. õa toimunud XXI võistlusel saavutati I koht.

Kristel on Võrumaa kooliraamatukoguhoidjate sektsiooni aktiivne liige. Oma rikkalikke kogemusi raamatukoguhoidja töös jagab ta maakondlikel õppepäevadel teistele kooliraamatukoguhoidjatele, vajadusel korraldab ise teabepäevi. Kolleegidele raamatukoguhoidjatele on ta alati olemas, toetab oma läbimõeldud seisukohtadega meie tegemisi, on tihti meile ka eeskujuks ja innustajaks. Ta aitas aktiivselt ette valmistada 2016. a ERÜ kooliraa-

matukoguhoidjate sektsiooni suveseminari Võrumaal.

Kristel Kons on aktiivse eluhoiakuga positiivne inimene, kes oskab kuulata ka muresid. Ta särab nagu päike, on alati heatujuline ja naeratav ning seepärast on meeldiv raamatukokku tulla. Tähtis on, kui raamatukoguhoidja armastab oma tööd, hoolib oma lugejatest, on nende kõigi jaoks olemas. Kõik see on tuntav, kui astud sisse Võru Kreutzwaldi kooli raamatukokku.

Aasta maaraamatukoguhoidja 2016
Kairit Alver

Imbi Härson
Elva Linnaraamatukogu direktor

Tartumaa 2016. aasta parimaks raamatukoguhoidjaks valisid kolleegid Lohkva raamatukogu direktori Kairit Alveri.

Raamatukogutööd alustas Kairit 1991. aastal Luunja raamatukogus. 2008 asus ta tööle Lohkva raamatukokku. 2006. aastal lõpetas Kairit TÜ Viljandi kultuuriakadeemia raamatukogunduse ja infoteaduste eriala.

2012. aasta algusest töötavad Luunja valla raamatukogud ühendatud asutusena, mille direktoriks valiti Kairit. Seoses raamatukogude ühendamisega tuli direktoril korraldada ümber raamatukogude töö, koostada tegevuskavad, uuendada vajalikud dokumendid.

Kairit on oma töös põhjalik ja kohusetundlik. Ta oskab näha inimeste vajadusi, mõistab nende muresid ja teeb kõik selleks, et aidata. Ta on suutnud luua head koostöösuhted teiste valla asutustega. Näiteks koostöös Luunja kultuurimajaga toimuvad raamatukogus kultuurineljapäevad, kus on võimalik kohtuda erinevate eesti kirjanike ja kultuuriinimestega. Kairit on aastate jooksul andnud oma panuse ka iga-aastase Karl Eduard Söödi nimelise lasteluule preemia väljaandmisse ning Luunja valla koduloo jäädvustamisse.

Kairit on pühendunud raamatukogu kasutajate järelkasvu kindlustamisele. 2016. aastal paistis ta silma uute algatustega. Aprillikuust on ta käima lükanud Luunja valla lasteraamatukogutunni Ramsik, kus lastel on võimalik iga kuu viimasel laupäeval leida huvitavat tegevust raamatute, kunsti, meisterdamise, teatri jm kaunite kunstide kaudu.

2016. aasta septembrist alustas kolmapäeviti raamatukogus tööd Loovustuba, mis on mõeldud lastele alates 5. eluaastast. Kairit on loominguline. Vabal ajal meeldib tal tegeleda kaunite kunstidega. Tema käe all valmivad kaunid kaardid ja vanad asjad saavad uue elu. Talle meeldib toimetada oma maakodus, loodus ja loomad on talle headeks sõpradeks.

Kairit Alver on tore, hea huumorimeelega, abivalmis ja tark kolleeg, kes tunneb suurepäraselt oma tööd ning kes on alati valmis aitama oma lugejaid ja kolleege.

Aasta tegu teadusraamatukogus 2016
Öösaal Tallinna Ülikooli akadeemilises raamatukogus

Piret Jõesaar
Tallinna Ülikooli akadeemilise raamatukogu teenindusosakonna saalivanem

Jaana Tõnisson
Tallinna Ülikooli akadeemilise raamatukogu suhtekorraldaja

28. veebruaril toimunud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolekul pälvis Tallinna Ülikooli akadeemiline raamatukogu öösaali avamise eest tunnustuse „Aasta tegu teadusraamatukogus 2016". Öösaal on Eestis uuenduslik ja lugejateeninduse seisukohalt oluline teenus, mille välja töötamist koordineeris teenindusosakonna juhataja Heli Sirotkin.

Alates 2006. aasta kevadest toimuvad TLÜ akadeemilises raamatukogus ööraamatukogu üritused, kus raamatukogu on avatud tavapärasest kauem, et lugejad saaksid hilistel õhtutundidel raamatukogu ressursse kasutada. Ööraamatukogu ajastati ülikooli eksamisessiooni ajale, et pakkuda üliõpilastele võimalust rahus õppida ja eksamiteks valmistuda. Ettevõtmine osutus populaarseks ja ööraamatukogu korraldati ka järgnevatel aastatel, tavaliselt maikuu sessiooni ajal. Pikemaid lahtiolekuaegu hakati paluma igal võimalikul juhul – nii semestri alguses, keskel kui ka lõpus; üliõpilaste soovist lähtuvalt hakati mõtlema lühiajaliselt toimuva ööraamatukogu ürituse ümberkorraldamisele.

2015. aasta kevadel viidi läbi öösaali prooviuuring: teadusraamatukogu kõige populaarsem lugemissaal 2. korrusel oli neljaks nädalaks esmaspäevast neljapäevani lugejatele avatud ajavahemikul 19–22, et hinnata selle sihipärast kasutamist. Sel perioodil oli õhtuti kohapeal ka raamatukoguhoidja, et lugejate päringutele vastata ning olukorda hinnata. Selgus, et raamatukoguhoidja kohalolu õhtuses saalis ei ole vajalik, kuna erialateadmisi nõudvaid küsimusi lugejate poolt ei esitatud.

Varasemast ajast on üks õhtusel ajal avatud ruum kasutusel Tallinna Ülikooli linnakus asuvas õpikeskuses, kuhu on eraldi sissepääs. Keskuses olevas õpisaalis ei asu teavikuid, ruumis on lugejatele 37 töökohta, millest kolm on lauaarvutiga. Ruumis on ka vaegnägijatele mõeldud lugemisteler ja koopiamasin. Õpisaali pääseb iga päev ülikooli lahtiolekuaegadel – esmaspäevast pühapäevani kl 7–23.

Lähtudes üliõpilaste positiivsest tagasisidest nii öösaali prooviuuringule kui ka ülikoolis asuvale õpisaalile, hakati planeerima suuremat püsivamat õhtust saali. Pikalt kaaluti, millise

valdkonna saale öösaalina kasutusele võtta, kui kaua peaks saal olema avatud, millised on peamised turvariskid ning kuidas neid minimeerida, kas õhtutundidel on vaja raamatukoguhoidjat või piisab vaid valveisikust.

2015. aasta sügissemestri alguses, 14. septembril avati raamatukogu Rävala puiesteel asuvas teadusraamatukogus esmakordselt öösaali uksed. Püsiva öösaali formaat oli tol hetkel uudne nii raamatukogus kui terves Eestis, mistõttu võeti esimesi kuid jätkuvalt kui testimise perioodi. Alates 2016. aasta algusest töötab öösaal kindlalt aastaringselt. Üliõpilastele, õppejõududele ja teadustöö tegijatele tehti ligipääsetavaks prooviuuringus läbitestitud 2. korruse lugemissaalid, seekord aga pikemate lahtiolekuaegadega. Kui teadusraamatukogu on tavapäraselt avatud E–R 10–19 ja L 10–15, siis öösaal on lugejate käsutuses E–R 19–23, L 15–19 ja P 10–19. Lugejad saavad kasutada sotsiaal-, kasvatus-, humanitaar- ja kunstiteaduste saale ning nendes olevat uuemat ja enimkasutatud kirjandust.

Tegu on lugejasõbraliku ruumiga, kus on ühelt poolt avarust ja teisest küljest palju sopikesi. Lugejad saavad õppe- ja teadustööks kasutada avakogu teavikuid, e-ressursse ning raamatukogu füüsilist ruumi. Saalis on 58 töökohta, millest 12 on arvutiga, lisaks koopiamasin ja iseteenindusautomaat avakogu teavikute laenutamiseks. Saalis viibib turvatöötaja, lisaks on videovalve ning RFID-tehnoloogial põhinev raamatukaitsesüsteem. Raamatukogu sulgemisaja saabumisel laenutavad lugejad teistest lugemissaalidest ja hoidlast raamatud kaasa ja n-ö kolivad ümber öösaali, kus saavad oma pooleliolevat tööd jätkata. Pärast raamatukogu lahtiolekuaegasid pääsevad lugejad raamatukokku ja sealt öösaali, kasutades selleks lugejakaardina registreeritud ID-kaarti.

Öösaali kasutajate tagasiside kinnitab lugejate suurt vajadust viibida raamatukogus kauem, kui tavapärased lahtiolekuajad võimaldavad. Akadeemilise raamatukogu öösaal on hinnatud töökeskkond nii tudengite, õppejõudude kui ka teadustöötajate seas. Tallinna Ülikooli liikmeskonna kõrval on öösaali kasutanud ka Estonian Business Schooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Tartu Ülikooli ja Eesti Infotehnoloogia Kolledži üliõpilased, sealhulgas välistudengid.

Aasta tegu erialaraamatukogus 2016

Heli Priimets
ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni juhatuse liige

„Aasta tegu erialaraamatukogus 2016“ tiitliga tunnustati Edith Hermanni Tartu Kõrgema Kunstikooli/Tartu Kunstikooli raamatukogu väljaarendamise eest rikkaliku koguga professionaalidele suunatud õppe- ja kunstiraamatukoguks.

Tartu Kõrgema Kunstikooli/Tartu Kunstikooli (TKK/TK) raamatukogust on Edith Hermanni juhtimisel välja arendatud Lõuna-Eesti suurim kunstivaldkonna raamatukogu. Praeguseks on enam kui 16 700 teavikuga kunstiraamatukogus suur osakaal võõrkeelsetel raamatutel ja ajakirjadel. Raamatukogu sisaldab mõlema kooli õppekavadest lähtuvalt kunsti, sh disaini- ja restaureerimis/konserveerimisalast kirjandust. Unikaalse osa moodustavad lõputööde portfooliod ja erialased õppemetoodilised materjalid. Erialaosakondade ja õppesuundade spetsiifikast tulenevalt on kogus fotograafia, meedia- ja reklaamikunsti, tekstiili- ja moekunsti, mööbli ja interjööri, maali ja maalingute, skulptuuri ja nahadisaini ning üldkunstiainete alane kirjandus. Raamatukogus on RFID-turvasüsteem ja kataloog on liidetud e-kataloogiga ESTER.

Raamatukogu on avatud kõigile kunstihuvilistele, kuid kojulaenutusõigus on eelkõige mõlema kooli (üli)õpilastel ja õppejõududel ning koolide vilistlastel.

Edith Hermann on avatud meelega ja õpihimuline. Loomingulise inimesena on tal alati lennukaid ideid ja ta on valmis nende elluviimiseks ka panustama. Ta hindab meeskonnatööd ning on ettevõtmistes innustav ja inspireeriv kaaslane.

Tartu Kõrgema Kunstikooli/ Tartu Kunstikooli raamatukogus korraldatakse rohkelt üritusi: vestlusringe, seminare, kohtumisõhtuid ja näitusi. Läbi aastate on tähistatud emakeelepäeva, viiakse läbi ürituste sarja „Muljed“, kus jagatakse loodus- ja kultuurielamusi kaugetelt reisidelt. Näitustega on muuhulgas tutvustatud nii Eesti kui ka meie naaberriikide Läti, Leedu ja Soome kauneimaid raamatuid. Paljud ettevõtmised on saanud teoks koostöös teiste Eesti raamatukogude ja naaberriikide kolleegidega.

Edith Hermann on töötanud Tartu Kunstikooli raamatukogu juhatajana aastast 1990. Edithil on jätkunud energiat raamatukogu arendamiseks ja tihedateks kontaktideks kolleegidega ERÜ erialaraamatukogude sektsioonist ja Eesti Kunstiraamatukogude Ühendusest. Kui 1999. aasta sügisel koonduti Eesti Kunstiraamatukogude Ühenduseks, oli Edith Hermann asutajaliikmete hulgas. Just Edithi initsiatiivil ja eestvõttel korraldati 2002. aasta sügisel esimene ja seni ainus Läänemere regiooni kunstiraamatukogude sügisseminar Tartus. Seminaril osalesid Põhjamaade raamatukogude esindajad Soomest ja Taanist ning kolleegid Lätist

ja Leedust. Edith on säilitanud kontaktid nii meie lõunanaabrite kui Põhjamaade raamatukogudega. 2016. aastal sai Edith Hermann Getty Fondi sihtotstarbelise auhinna ja osales ARLIS/NA & VRA (Põhja-Ameerika Kunstiraamatukogude Ühingu ja Visuaalsete Uuringute Assotsiatsiooni) 3. konverentsil Seattle'is Washingtonis, kus esindas Eesti kunstiraamatukogusid ja Eesti Kunstiraamatukogude Ühendust.

Aastad 2015 ja 2016 olid Tartu kunstihariduses erilised: möödus 15 aastat Tartu Kõrgema Kunstikooli ja 65 aastat Tartu Kujutava Kunsti Kooli (praeguse Tartu Kunstikooli) avamisest.

TKK/TK kunstiraamatukogus tähistati kunstihariduse juubeleid 2015. aasta detsembris. Sel üritusel korraldatud ümarlaual „Üks hingamine" osalesid kunstiraamatukogude esindajad üle Eesti. 2016. aasta jooksul korraldati raamatukogus mitmeid näitusi, seminare ja vestlusringe. Väärib esiletoomist näitus „10 raamatuhoidjat", kus olid eksponeeritud mööbliosakonna 1. kursuse üliõpilaste tööd. Mitmed näitused valmisid koostöös teiste Eesti raamatukogudega või eksponeeriti teiste kogudest koostatud näitusi. Näiteks „Valitud pärlid Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu baltikakogust", „Soome kauneimad raamatud" (koostöös Soome Instituudi Tartu osakonnaga).

2016. aasta viimastel kuudel oli TKK/TK kunstiraamatukogus avatud kolmest osast koosnev kauneimate raamatute näitus: „25 kauneimat Eesti raamatut 2015", „5 kauneimat Eesti lasteraamatut 2015" ja „25 parimat Eesti raamatut 1965". Näitused valmisid TKK/TK raamatukogu ja Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogu koostöös.

7. detsembril 2016. aastal toimus raamatukogus seminar, kus žürii esimees Maret Anderson rääkis 2015. aasta 25 kauneima raamatu valimisest, Edith Hermann tutvustas 1965. aastal valitud parimaid raamatuid.

Edith Hermanni ettekanne oli seotud tema uurimistööga „Eesti raamatukonkursid „25 parimat raamatut" ja „25 kauneimat raamatut" 1956–2010". Sellel teemal kaitses ta 2016. aastal magistritöö TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudi infohalduse õppekaval. Edith Hermanni uurimistöö esitas esmakordselt Eesti parimate ja kauneimate raamatute konkursside kaardistuse ja süstematiseerimise tulemused. Uurimistöö lisades on esitatud 41 raamatute nimestikku 1137 kirjega ning raamatukaante digiteeritud pildikogu 885 joonisega.

Edith on elukestev õppija, kellel on varasemalt ajaloo- ja raamatukogunduse haridus ning magistrikraadile vastav haridus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas.

Teda iseloomustab ümbritseva elu tähelepanelik jälgimine, ühiskondlik närv ja uudishimu maailma asjade vastu.

Edithil on väga hea ilumeel ja teda paelub kõik kaunis. Ta armastab luulet, kunsti, teatrit ja muusikat. Tema kirg on reisimine, ta on alati valmis pakkima kohvri ja minema uut avastama või siis vana meelde tuletama.

2016. aasta oli Edith Hermannile ja TKK/TK raamatukogule töörohke ja edukas. Häid ideid ja jaksu edaspidiseks nii igapäevatöös kui ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni ja Eesti Kunstiraamatukogude Ühenduse juhatuses!

Aasta tegu linnaraamatukogus 2016
Mustvee Linnaraamatukogu kui teenuse- ja kultuurikeskus

Ene Sööt
Jõgeva Linnaraamatukogu direktori asetäitja
ERÜ usaldusisik Jõgevamaal

On hea meel tõdeda, et Mustvee linnaraamatukogu valiti auhinna „Aasta tegu linnaraamatukogus 2016“ laureaadiks. Mustvee on väike linn suure Peipsi järve kaldal, Tallinnast vaadates peaaegu ääremaa. Aga tublid inimesed võivad iga koha suureks ja nähtavaks teha.

Mustvee Linnaraamatukogu direktor Laidi Zalekešina ja lasteosakonna raamatukoguhoidja Anu Ots on tugev tandem, kes koos on loonud raamatukogu, mis toimib ka kui teenuse- ja kultuurikeskus. Laidi on öelnud, et nad on Anuga mõttekaaslased: kui kellelgi tuleb hea idee, haarab teine sellest kohe kinni. Kui tegeleda ainult tavapärase raamatukogutööga, hakkaks neil lihtsalt igav. Laidi arvates on ainult puhas rõõm, kui suudetakse pakkuda eeskätt oma linna inimestele vajalikke teenuseid. Ja kui mõni inimene tuleb teenust otsima, saab raamatukogu tavaliselt ka uue lugeja juurde, sest Laidi ja Anu asjatundlikkus ja kaasahaaramisvõime meeldivad inimestele.

Raamatukogus asub Mustvee turismiinfo, kust saab abi nii majutuse, toitlustuse, vaatamisväärsuste kui ka giidi leidmisel. Huvilisi aitab ka puutetundliku ekraaniga infotahvel.

Raamatukogu juhtida on Eestis ainulaadne Kaalumuuseum, kus on üle 120 erineva kaalu. Giid Laidi oskab põnevalt rääkida igast kaalust, info Kaalumuuseumist on levinud ja inimesed on muuseumile kaalusid juurde toonud.

Raamatukogu hallata on kolm Facebooki kontot: Mustvee raamatukogu, Mustvee piltides, mis tutvustab Mustveed läbi aegade, ja Kaalumuuseum. Anu Ots on fotograaf, kes jäädvustab iga huvitava sündmuse raamatukogus ja postitab pildid Facebooki, seetõttu on üritused nähtaval ja hästi kajastatud. Anu talletab digitaalselt ka Mustvee linna ajalugu.

Kui Swedbanki pangabuss lõpetas Mustvees töö, siis jaanuarist 2016 käib raamatukogus panganõustaja kaks korda kuus kolmapäeviti kolm tundi. Siis saavad abi need inimesed, kellele internetipangast ei piisa.

Linna ainus avalik internetipunkt asub samuti raamatukogus, seal on kuus arvutit ja wifi leviala.

Raamatukogus saab anda kuulutusi maakonna ajalehte Vooremaa. Laidi ja Anu on Mustvee linnalehe Peipsi Pealinna leht toimetajad, seega kursis kogu piirkonna eluga. Raamatukogu

meiliaadressil võtavad nad vastu kaastöid ja annavad nõu uudise või reklaami tegemiseks.

Raamatukogul on hea koostöö linnavalitsusega, sealt saadi ka presidendi ametlik foto. Nii et kui Mustvee lapsed ütlevad vanematele (või vastupidi), et läheme presidenti vaatama, siis minnakse raamatukogu lasteosakonda, kus on president Kersti Kaljulaidi ametlik foto. Lasteosakonnas on ka laste mängunurk, kuhu vanemad saavad oma lapse jätta lasteraamatukoguhoidja pilgu alla, seni kuni ise raamatuid valivad.

Raamatukogu kaasab oma töösse kohalikke inimesi, kes toovad rõõmuga kodust näitustele oma esemeid eksponaatideks. Mustvee raamatukogu näitused on maakonnas tuntud kui lavastatud, ruumis kujundatud näitused, mis ei koosne pelgalt raamatutest. Merekultuuriaastal võis astuda kalavõrkude ja muude kalapüügiriistade vahele, Oskar Lutsu 130. sünniaastapäeva näitusel ehk Lutsu toas sai istuda Palamuse muuseumist toodud koolipinkides ja proovida, kui valus on põlvitada kuivatatud hernestel.

Raamatukogu tähistas 2016. aastal oma 115. sünnipäeva, sel puhul ilmus raamatukogutöötajate Laidi Zalekešina ja Anu Otsa koostatud raamat „Mustvee raamatukogu aja lugu 1902–2016“. Ja nad ise ütlesid, et see ei jää nende viimaseks raamatuks.

Raamatukogu tegeleb kakskeelse kultuuri arendamisega, raamatukoguhoidjad ja ürituste külastajad räägivad nii eesti kui vene keelt, raamatukogu külastavad nii vene kui eesti kooli õpilased, seega on raamatukogu saanud kahe kogukonna ühendajaks.

Raamatukogu on Mustvee linnas nähtav, kättesaadav ja atraktiivne – vajalik igale linna elanikule ja linna külastavale turistile. Maailmas kujundatakse raamatukogusid elutubade sarnaseks, nn elustiili raamatukogudeks, ka Mustvee linnaraamatukogu liigub hoogsalt samas suunas.

2016. aasta töö eest pälvisid Laidi ja Anu Jõgevamaa raamatukoguauhinna Raamatukoguhoidja Ida. Ja kus on, sinna tuleb juurde – õnnitleme ERÜ suure tunnustuse eest tegusaid Mustvee naisi!

Parim noor raamatukoguhoidja 2016
Kadri Haavandi

Margus Veri
Pärnu Ülejõe Põhikooli direktor

Kadri Haavandi töötab Pärnu Ülejõe Põhikoolis kuuendat õppeaastat. Kadri käe all on raamatukogus toimunud palju muudatusi ja varasemalt kinnise fondi raamatud on jõudnud avariiulitele, et õpilased saaksid endale ise kirjandust valida. Õpilastele mõeldud õppimiskohtade arv on kolmekordistunud, õpilased laenutavad õpikuid endale ise (varasemalt vastutasid selle eest õpetajad), antakse välja auhindu „Raamatukogu suurim sõber" nii õpilaste kui kolleegide seas. Kooliraamatukogu on õpilaste populaarne õppimis-, lugemis- ja ajaveetmiskoht.

Kadri annab raamatukogu-, entsüklopeedia- ja infootsingutunde ning vajadusel valmistab lapsi ette infootsinguvõistluseks ja õpioskuste olümpiaadiks. Õpetajatega kokkuleppel käib ta ka tundides erinevatel teemadel rääkimas või tehakse koos infootsinguga seotud ainetunde. Raamatukogus toimuvad meisterdamise töötoad, võistlused ja erinevad näitused-üritused.

Aastal 2016 võttis Kadri kasutusele raamatukogu logo, mis valiti välja kogu kooli õpilaste joonistatud võistlustöödest; koordineeris osavõttu koolitarvete kogumise heategevuskampaaniast „Pliiats pihku"; korraldas raamatukogus üleriigilise Lexuse kampaania avaürituse, mille raames esines õpilastele teadussaate „Rakett 69" toimetaja Juhan Koppel; võõrustas Leedu noori raamatukoguhoidjaid, kes meie kooli külastasid. Kadri initsiatiivil pöörab meie raamatukogu palju tähelepanu ka keskkonnahoiule ja jätkusuutliku tarbimise propageerimisele. Lisaks erinevatele taaskasutusteemalistele võistlustele raamatukogus, korraldas ta meie koolis osavõtu ülelinnalisest Paikre vanapaberi kogumise võistlusest, milles saavutati I koht (koguti 14 tonni vanapaberit) ja alustas taara sorteerimise kampaaniat, mille raames paigaldas üle kooli taara (mitte ainult panditaara) kogumise kastid.

Kadri on ka ühiskondlikult aktiivne raamatukoguhoidja, kes juhib kolmandat aastat Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kooliraamatukogude sektsiooni, korraldades selle raames teabepäevi ja seminare ning osaledes raamatukogunduse arendustöös. Kadri kuulub Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu noorteklubi aktiivi ja ajakirja Raamatukogu toimetuskolleegiumisse. Kadri on aktiivne ka Pärnu linna kooliraamatukogude ainesektsiooni töös. Kooliraamatukogude töö koha pealt suhtleb ta aktiivselt meediaga, annab tihti intervjuusid ning tõmbab kooliraamatukogude tegemistele tähelepanu.

ÕNNITLEME

Marje Aasmets 70

5. juunil 2016.a tähistas oma 70. sünnipäeva pikaaegne raamatukogunduse õppejõud ja professor Marje Aasmets.

Marje Aasmets (aastani 1983 Vainu) on õppinud raamatukogundust ja bibliograafiat Tartu Riiklikus Ülikoolis (1964–1965) ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis (1965–1968). Pärast ülikooli lõpetamist asus ta tööle Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukokku vanembibliograafi ja peatselt juba töötlusosakonna sektorijuhatajana. Paariaastasele töökogemusele järgnes aspirantuur Leningradi Riiklikus Kultuuriinstituudis (1970–1973). 1977. aastal kaitses ta kandidaaditöö ilukirjanduse lugemist mõjutavatest subjektiivsetest teguritest.

Aastatel 1974–1993 töötas Marje Aasmets Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogunduse ja bibliograafia kateedris vanemõpetaja, dotsendi ja professorina, pidades loenguid, juhendades diplomi-, kursuse- ja magistritöid ning publitseerides õppematerjale.

Aastatel 1997–2016 töötas ta Tallinna Ülikooli akadeemilises raamatukogus liigitamise ja märksõnastamise sektori juhatajana.

Marje Aasmets oli üks Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu taasasutajaid 1988. aastal ning on kuulunud alates 1992. aastast liigitamise ja märksõnastamise toimkonda. Aastatel 1997–2005 kuulus ta ERÜ esindajana IFLA liigitamise ja märksõnastamise sektsiooni Alalisse Komiteesse.

Marje Aasmets pälvis 1995. aastal Friedrich Puksoo preemia teadusartiklite eest teemal „Raamatukogundusliku mõtte areng Eesti Vabariigis 1918–1940“ ning 2000. aastal ERÜ teenetepreemia. Ta on avaldanud artikleid nii lugemispsühholoogia, raamatukoguliigituse kui ka raamatukogunduse ajaloo alal.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu tegevus 2016. aastal

ORGANISATSIOONIST

Liikmeskond

31. 12. 2016 kuulus Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingusse (ERÜ) 775 tegevliiget, sh kuus auliiget. ERÜ auliikmed on Rein Aru, Ivi Eenmaa, Linda Kask, Evi Rannap, Heino Räim ja Anne Valmas. Rõõmustav on, et toetajaliikmeks astus Pärnu Keskraamatukogu. Jätkuvalt toetavad ERÜ tegevust liikmetena Harju Maakonnaraamatukogu, Lääne Maakonna Keskraamatukogu, Valga Keskraamatukogu ja Viljandi Linnaraamatukogu. Lääne-Virumaa Keskraamatukogu ja Rapla Keskraamatukogu on toetajaliikmeks oleku peatanud alates 2014. aastast.

2016. aastal vähenes liikmete arv kuueteistkümne võrra: liikmeks astus 34 uut liiget, aasta jooksul lahkus ERÜst erinevatel põhjustel 49 liiget, neist igavikuteele Kärt Miil (14.08.1951–14.09.2016) ja Laine Pärloja (05.11.1925–05.11.2016). Aastakoosoleku ja raamatukogupäevade ajal toimunud kampaania „Liitu ERÜga!“ tõi ühingusse 27 uut liiget.

ERÜ büroost saadeti liikmetele meeldetuletusi, kuid vaatamata sellele oli aastavahetusel ikkagi 292 liikmel 2016. aasta liikmemaks tasumata (neist 111-l ka 2015). Töö võlglastega jätkub ka 2017. aastal.

Juhatus, büroo

ERÜ juhatusse kuuluvad inimesed, kes kannavad ERÜ väärtusi, viivad ellu strateegiaid ja esindavad kutseühingut avalikkuse ees. 2016. aastal oli juhatus üheksaliikmeline: aastani 2017 kehtivate volituste alusel tegutsevad juhatuse esinaine Katre Riisalu ja liikmed Kristina Pai, Mari Randmets, Ülle Siska, Asko Tamme ja Krista Visas ning aastani 2018 on juhatusse valitud Tuuliki Tõiste, Heli Priimets ja Piia Salundi. Juhatuse aseesimehed on Asko Tamme ja Krista Visas. ERÜ büroos on tööl üks inimene – Reet Olevsoo. Büroo asub alates septembrist Rahvusraamatukogus IV korrusel ruumis 4064 (varem VI korrusel).

Revisjonikomisjoni kuulusid Rutt Enok, Ruth Hiie ja Aita Kraut.

Juhatus pidas viis koosolekut.

8. jaanuaril RRis toimunud koosolekul arutati kõne- ja aastakoosoleku korraldamist,

dokumenti „Soovitusi kooli- ja rahvaraamatukogu ühendamisel“ jm.

5. veebruaril RRis teoks saanud koosolekul osalesid töörühmade, toimkondade, sektsioonide jt juhid, kes andsid ülevaate tehtust ja plaanidest ning arutasid juhatusega päevakajalisi teemasid.

19. mail Pärnu Keskraamatukogus aset leidnud koosolekul arutati raamatukogupäevade korraldamist, ajakirja Raamatukogu toimetuses tehtavaid ümberkorraldusi. Kinnitati ERÜ 2015. aasta majandusaasta aruanne, kiideti heaks dokument „Soovitusi kooli- ja rahvaraamatukogu ühendamiseks“ jm.

25. augustil täpsustati raamatukogupäevade korraldamist ja Õpetajate Lehte kavandatavat raamatukogupäevi tutvustavat vahelehte, mis juhiks tähelepanu raamatukogude võimalustele toetada õppeprotsessi. Arutati, kuidas rakendatakse ellu raamatukogude arengudokumenti ja millist koostööd tehakse Tammsaare muuseumi ja Eesti Rahvusringhäälinguga, et tähistada „Tõe ja õiguse“ ilmumise 90. aastapäeva.

2. detsembril anti Tartu Linnaraamatukogus hinnang raamatukogupäevade üritustele, arutati 2017. aasta kõnekoosoleku teemasid ja esinejaid, ERÜ tegevussuundi 2017. aastaks jm.

Kiiret otsustamist vajavaid küsimusi otsustati neljal korral kirjaliku hääletamise teel.

Juhatuse pöördumised, dokumendid jm

Riigikogu kultuurikomisjon soovis kultuurivaldkonna ühendustelt teavet, kuidas on riigil õnnestunud „Kultuur 2020“ elluviimist jätkata ning kas tehtu vastab kultuuripoliitika põhialustes võetud suundadele. ERÜ esitas tagasiside Riigikogu kultuurikomisjonile 8. veebruaril. Selline teave on abiks Riigikogu täiskogu arutelu ettevalmistamisel ning seisukohtade kujundamisel.

ERÜ ja Tallinna Keskraamatukogu pöördusid 4. mail Euroopa Parlamendi saadikute poole palvega toetada nii Euroopa Parlamendis kui Eestis toimuvatel aruteludel autoriõiguse reformi ning muudatusi Euroopa Liidu infoühiskonna direktiivi 2001. Pöördumises selgitati autoriõigusega seotud probleeme Eesti raamatukogudes ja rõhutati, et kirjandus peab olema rahvaraamatukogudest kättesaadav kõikidele, sõltumata teose formaadist.

Justiitsministeeriumile saadeti 26. oktoobril ERÜ arvamus Euroopa Komisjoni digituru autoriõiguse paketi kohta. Tõdeti, et selleks, et tagada digitaalkeskkonnas raamatukogude vahendusel info kättesaadavus kodanikele, vajavad raamatukogud autoriõiguse raamistikku, mis arvestaks tehnoloogia arenguga digiühiskonnas. Ilma ambitsioonikama lähenemiseta on olemas risk, et raamatukogude ja mäluasutuste pakutav legaalne juurdepääs allikatele muutub aina vähem atraktiivseks võrreldes seadust rikkuvate alternatiivsete meetoditega.

Juunis pöördusime Euroopa Parlamendi kultuurikomisjoni liikme Yana Toomi poole. Komisjoni teemaks oli rahvaraamatukogude roll ühiskonnas täna ja tulevikus. Sügisel pöördusime kõigi Eestist valitud Euroopa Parlamendi liikmete ning Euroopa Komisjoni asepresidendi Andrus Ansipi poole, kutsudes neid külastama oktoobris Brüsselis toimuvat raamatukogude

interaktiivset näitust ning kohtuma raamatukogude esindajatega.

Dokument „Soovitusi kooli- ja rahvaraamatukogu ühendamiseks“ kiideti heaks. Kooli- ja rahvaraamatukogu ühendamine on tekitanud küsimusi: mida see endaga kaasa toob ja kuidas oleks kõige mõistlikum ühendamist korraldada? Soovitused on kokku pannud ERÜ maaraamatukogude sektsioon, lähtudes Eestis juba ühendatud raamatukogude kogemustest. Ülevaate eesmärk on olukorda selgitada ja jagada soovitusi, mida ühendamise puhul tuleks arvestada nii raamatukogudel kui ka omavalitsustel, kes nende tegevuse ja elanike kvaliteetse teenindamise eest vastutavad. Kuna igas paigas on olud erinevad, saavad soovitused olla vaid üldise iseloomuga. Abimaterjal on kättesaadav ERÜ kodulehel: http://eru.lib.ee/www/images/stories/dokumendid/Soovitusi_kooli_ja_rahvaraamatukogu_uhendamiseks.pdf.

Raamatukoguhoidja eetikakoodeks

Tartu Ülikooli eetikakeskus koostas artiklikogumiku „Eetikakoodeksid. Väärtused, normid ja eetilised dilemmad“. Lisaks kogumikus ilmunud artiklitele sisaldab see ka ülevaadet Eestis kehtivatest eetikakoodeksitest, tutvustades sh raamatukoguhoidja eetikakoodeksit. Raamatu koostaja on prof Margit Sutrop ning see ilmus jaanuaris 2017.

Koodeksi tõlge inglise keelde on avalikustatud ka IFLA kodulehel http://www.ifla.org/files/assets/faife/codesofethics/Estonia%20NEW.pdf.

Soovitusi rahvaraamatukogude arendamiseks Eestis: raamatukogude arengu kavandamise protsessi II etapp

ERÜ alustas 2015. aastal Kultuuriministeeriumi toetusel raamatukogunduse visioonidokumendi „21. sajandi raamatukogu“ koostamist, mis võeti vastu ERÜ üldkoosolekul 9. märtsil 2016. aastal (täpsemalt vt Raamatukogu nr 3, lk 4–7).

2016. aastal jätkus dokumendi koostamine. Kui 2015. aastal käsitleti raamatukogunduse valdkonda tervikuna, hõlmates nii rahva-, teadus-, kooli- kui erialaraamatukogusid, siis järgmises etapis vaadeldi rahvaraamatukogusid. Tuginedes visioonidokumendile, töötati välja soovitused rahvaraamatukogude arendamiseks, mis olemuselt on mudel rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedi hindamiseks.

Protsessi läbiviimiseks moodustati juhtgrupp, kus osalesid Kaie Holm, Triinu Seppam, Margit Jõgi, Asko Tamme, Krista Visas, Piia Salundi, Ülle Siska, Veronika Raudsepp-Linnupuu, Lea Rand, Maris Paas, Jaanus Kõuts, Kaili Õunapuu-Seidelberg, Tuuliki Tõiste, Reet Lubi, Ülle Talihärm. Töörühma juhtis Katre Riisalu. Protsessi nõustas rahvusvahelise kultuuripoliitika ja loomemajanduse mõttekoja Creativity Lab juhtivpartner Ragnar Siil, kes nõustas ka I etappi. Nõustaja ülesanne oli koostada protsessi aja- ja tegevuskava, juhtida kohtumisi ja koostada arutelude tulemusena strateegiadokument.

Juhtgrupp kohtus Tallinnas 30. augustil, 14. oktoobril ja 23. novembril ning laiendatud ringis arutelu-seminaril 19. detsembril, kus osales kokku 37 inimest. Tutvustati rahvaraamatukogu

teenuse kvaliteedihindamise mudelit ja toimus arutelu. Arutleti kvaliteedihindamise üldiste põhimõtete ja kriteeriumide üle ning tehti ettepanekuid dokumendi täiendamiseks. Arutelude tulemusel valmis dokument „Soovitused rahvaraamatukogude arendamiseks Eestis: rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudeli“ töövariant.

Üldkoosolek ja kõnekoosolek

9. märtsil toimunud aastakoosolekul osales 198 ERÜ liiget, kvoorum koos volitustega oli 440. Koosolekut juhtis juhatuse aseesimees Asko Tamme. Kuulati juhatuse esinaise Katre Riisalu ettekannet ja struktuuriüksuste juhtide sõnavõtte möödunud aasta tegevusest, samuti Kristina Pai vaadet 2016. aasta kavadele. Aastakoosolek kinnitas kõik mainitud dokumendid ning valis juhatuse ettepanekul ERÜ auliikmeteks Ivi Eenmaa ja Anne Valmase. Kiideti heaks dokument „21. sajandi raamatukogu",
vt http://eru.lib.ee/www/images/stories/dokumendid/21-sajandi-raamatukogu.pdf.

Kõnekoosolek algas parimate raamatukoguhoidjate tunnustamisega. Kultuuriminister Indrek Saar tervitas raamatukoguhoidjaid ja andis üle 2015. aasta tunnustused. Järgnes vestlusring „21. sajandi raamatukogu", kus arutleti visioonidokumendi valguses raamatukogu rolli üle tulevikus. Diskussioonis osalesid Kadri Haavandi (ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni juht, Pärnu Ülejõe Põhikooli raamatukogu juhataja), Kaie Holm (Tallinna Keskraamatukogu direktor), Triin Soone (Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktor), Veronika Raudsepp-Linnupuu (ERÜ uue mõtte töörühma juht, Viljandi Linnaraamatukogu raamatukoguhoidja), Raivo Ruusalepp (Eesti Rahvusraamatukogu arendusjuht), Ülle Talihärm (Kultuuriministeeriumi nõunik) ja Liina Tamm (ERÜ noorteklubi juht, Sisekaitseakadeemia raamatukoguhoidja-bibliograaf). Arutelu suunas ja juhtis Asko Tamme (ERÜ aseesimees, Tartu Linnaraamatukogu direktor). Diskussioonile tegi sissejuhatuse Ragnar Siil teemal „Eesti raamatukogunduse tulevikuvaade – raamatukogude roll ja arengueesmärgid“. Täpsemalt vt ajakirjast Raamatukogu nr 3, lk 36–41.

Raamatukoguhoidjate tunnustamine

ERÜ teenetepreemia 2015 vääris kauaaegse pühendunud ja sisuka töö eest Tartumaa raamatukogude hüvanguks Kõrveküla raamatukogu direktor Hele Ellermaa.

Aastapreemiaga tunnustati Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktorit Triin Soonet beebiraamatu „Pisike puu“ kinkimise traditsiooni taaselustamise eest.

Aasta maaraamatukoguhoidjaks valiti Toila raamatukogu juhataja Lea Rand uute ja innovaatiliste algatuste eest Toila vallas ja raamatukogus ning aktiivse tegevuse eest kutseühingus maaraamatukoguhoidja maine positiivsel kujundamisel.

Aasta kooliraamatukoguhoidjaks sai Tiina Tuvi õpilasi innustava töö eest Luunja Keskkooli raamatukogus.

Aasta lasteraamatukoguhoidjaks nimetati Võrumaa Keskraamatukogu lasteosakonna juhataja Helle Laanpere täieliku pühendumuse eest raamatukogutööle ja lastele.

Auhinna „Aasta tegu teadusraamatukogus“ pälvis Tartu Ülikooli raamatukogu Eesti teadusandmete registreerimisteenuse arendamise eest.

Aasta tegu erialaraamatukogus anti TÜ Narva Kolledži raamatukogule atraktiivse, kaasaegse tudengi- ja õppejõusõbraliku õpikeskkonna kujundamise eest.

Aasta tegu linnaraamatukogus läks jagamisele kahe raamatukogu vahel:

- Narva Keskraamatukogu tunnustati innovatsioonilabori MakerLab käivitamise eest,
- Tallinna Keskraamatukogu avalikus linnaruumis läbiviidud kampaania eest „Tule raamatukokku!“ ja sisukate Aleksander Sibula erialapäevade korraldamise eest.

Parim noor raamatukoguhoidja Elise Rand töötab raamatukoguhoidjana Viimsi raamatukogus.

Raamatukogu Sõbra tiitli pälvis raamatukogusüsteemi RIKS tugiisik Meelis Lilbok. Meediaauhinnaga tunnustati Postimehe kultuuriportaali toimetajat Hendrik Allat.

TLÜ akadeemilise raamatukogu ja ERÜ Bibliograafia auhinna pälvis Eesti Kirjandusmuuseumi arhiivraamatukogu kauaaegne uurija ja bibliofiil Kalev Sikk „Eesti perioodikas ilmunud järjejuttude bibliograafia 1918–1944" koostamise eest. Tunnustati Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu bibliograafe viljaka tegevuse eest asutuse- ja isikubibliograafiate koostamisel. Täpsemalt vt Raamatukogu nr 2, lk 41–42.

Parimad said tänukirja nii ERÜ-lt kui ka Kultuuriministeeriumilt ning klaasikunstnik Riho Hüti valmistatud spetsiaalse vitraaži-tänumeene. Auhindade väljaandmist toetas Kultuurkapital.

INFO JA KOMMUNIKATSIOON

Liikmetega suhtlemiseks kasutatakse postiloendit. 2016. aastal oli liikmeid ligi 700. Juhatus on saatnud listi kokkuvõtteid koosolekutel arutatust, infot EBLIDA ja IFLA tegevusest jm. Info liigub ka sotsiaalmeedia kanalites, kuigi seal võiks lisaks infovahetusele olla ka rohkem diskussiooni.

Suuremate ürituste eel on välja saadetud pressiteateid, kõikidest suurematest ettevõtmistest on ilmunud sõnumid ajakirja Raamatukogu „ERÜ veerus“.

Intervjuud:

- parimate raamatukoguhoidjate tunnustamine leidis kajastamist Tallinna Televisioonis, Klassikaraadios ja ERRi uudistes, intervjuud Katre Riisaluga;
- pärast raamatukogupäevi kajastas „Aktuaalne kaamera. Nädal“ pikemalt maaraamatukogude probleeme, intervjuu oli tehtud Katre Riisaluga. Vt: http://etv.err.ee/v/eesti/1287ddaa-3752-449e-99ba-286f07b860f4/haldusreform-voib-muuta-ka-maaraamatukogude-rolli;
- 16. augustil oli Vikerraadio saates „Huvitaja" juttu raamatutest ja kooliraamatukogudest, stuudios oli kooliraamatukogude sektsiooni juht Kadri Haavandi. Kuulata saab: http://vikerraadio.err.ee/v/huvitaja/saated/f360cc5d-2695-42fe-8823-d772c342a95d/huvitaja-raamatud;

- maaraamatukoguhoidjate teabepäeval 21. märtsil rääkis Vikerraadios maaraamatukogude probleemidest sektsiooni juhataja Lea Rand.

Esinemised:

- Katre Riisalu. *21. sajandi raamatukogu – Eesti raamatukoguhoidjate tulevikuvisioon; e*ttekanne ELNET20 – raamatukogude visioonikonverents, Tallinn 21.–22. aprill 2016.
- Katre Riisalu. *Library in the 21st century – Estonian librarians' vision of the futuure: poster presentation. IFLA World Library and Information Congress, Columbus 2016;*
- Katre Riisalu. *Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Eesti Kunstiraamatukogude Ühenduse tegevusest*. Loeng kutseõppe raames. 13. juuni;
- Katre Riisalu. *21. sajandi raamatukogu – tulevikuvisioonid maailmas ja Eestis.* Loeng raamatukoguhoidja kutseõppe raames. 15. juuni;
- Katre Riisalu. *Estonian Librarians Association – Activities, Strategic documents. Round-tabel discussion Nordic-Baltic Library Associations. 27. aprill*. Birštonas, Leedu.

Raamatukoguhoidja kutse andmine

ERÜ on raamatukoguhoidja kutse andja aastani 2018. 2016. aastal võeti kutse taotlemise avaldusi vastu 15. augustist kuni 15. septembrini, laekus 21 avaldust. Kutsekomisjon kogunes koosolekule 26. septembril. 16 taotlejale otsustati anda kutse raamatukoguhoidja tase 6 ja kolmele raamatukoguhoidja tase 7. Esmakordselt omistati raamatukoguhoidja kutse tase 8. Kutsetunnistused on registreeritud riiklikus kutseregistris ning kehtivad seitse aastat.

ERÜ kutsekomisjoni kuulusid Malle Ermel, (TÜR), Jüri Järs (TTÜR), Aira Lepik (TLÜ), Katrin Niklus (aseesimees, Rapla KR), Piia Selge (sekretär, Tallinna ARTE Gümnaasiumi raamatukogu), Krista Talvi (esimees, RR ja ERÜ), Ilmar Vaaro (TÜ ÜTI). Vt ka ajakiri Raamatukogu nr 1, lk 40–41 ja nr 6 lk 39.

ERÜ nõustas kutse andmise teemal kolleege Leedu Rahvusraamatukogust.

ÜRITUSED - SÜNDMUSED

Raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus" 20.–30. oktoobril 2016

Üleriigiline merekultuuriaasta inspireeris ja mõjutas ka raamatukogupäevade ajal toimuvat ning andis võimaluse tutvustada üheaegselt nii merd kui ka kultuuri. Raamatukogudes toimus üle saja kohtumise, peamiselt kirjanikega, aga ka rännumeeste, laevakaptenite ja tüürimeestega. Raamatukoguhoidja tööd proovis sadakond ametimeest – valla- ja linnaametnikud, ajakirjanikud, lasteaiaõpetajad ja koolidirektorid, rahvamajade juhatajad ja Riigikogu liikmed. Raamatukogud andsid oma panuse, et arendada kodanike digipädevust ja digitaalset kirjaoskust. Raamatukogupäevade ajal toimus üle poolesaja koolituse erinevatele vanusegruppidele. Rohkem kui viiesajalt näituselt üle Eesti leidis raamatuid merest, meremeestest, mereloomadest, kalapüügist, kalatoitudest.

Raamatukogupäevad avati 20. oktoobril Eesti Rahva Muuseumi uues hoones koostöös kolleegidega ERMi raamatukogust. Osalejaid oli Jakob Hurda saali jagu ehk 250. Eesti Rahva

Muuseumi direktor Tõnis Lukas tervitas raamatukoguhoidjaid, Immanuel Volkonski vaatles antikvariaatide tegevust Tartus, Jaanika Päll kõneles esimesest Eesti humanistlikust luuletajast Gregor Krügerist ja Johanna Ross otsis vastust küsimusele, et kas kirjandusteadlased loevad raamatuid. Avamisel toimus traditsiooniline raamatukoguhoidjate mälumäng, kuid seekord veidi vähem traditsioonilises humoorikas võtmes. Tallinna Keskraamatukogu korraldatud mälumängust võttis osa 16 võistkonda, sh Tartu Ülikooli tudengite võistkond. Mälumänguritel tuli lahendada kokku kümme ülesannet, sealhulgas kiletada raamat (mis kõigil võistkondadel päris veatult ei õnnestunud). Vt ka Raamatukogu nr 6, lk 4–8.

21. oktoobri Õpetajate Lehes ilmus raamatukogudele pühendatud vaheleht „Kohtumiseni raamatukogus“, mille kokkupanemist koordineeris ERÜ juhatuse liige Ülle Siska. Vt ka http://opleht.ee/2016/10/kohtumiseni-kooliraamatukogus/.

Merekultuuriaastale kohaselt toimus IX teadus- ja erialaraamatukogu päev 24. oktoobril TTÜ Eesti mereakadeemias. Päeva alustati auhinna „Aasta tegu teadus- ja erialaraamatukogus 2016“ nominentide tutvustamisega ja lõpetati ringkäiguga mereakadeemia hoones ja raamatukogus. Päeva mahtus hulk huvitavaid ettekandeid. Osales 70 raamatukoguhoidjat, peamiselt Tallinnast. Teadus- ja erialaraamatukogu päev sai teoks tänu heale koostööle TTÜ Eesti mereakadeemia raamatukoguga. Vt Raamatukogu nr 6, lk 12.

Raamatukogupäevad lõppesid 28. oktoobril kuueteistkümnendat korda toimunud maaraamatukoguhoidja päevaga Võrumaal Navi seltsimajas. Korralduse põhiraskus lasus Võrumaa Keskraamatukogul, osales 110 raamatukoguhoidjat. Päeva kulminatsiooniks oli nagu alati auhinna „Aasta maaraamatukoguhoidja“ nominentide väljakuulutamine, keda seekord oli 11.

Toimus ka traditsiooniline infootsingu võistlus, mille valmistas seekord ette TLÜ akadeemiline raamatukogu eesotsas eelmise aasta võitja Carolina Schultziga. Eelvoor toimus 5. oktoobril ja lõppvoor infokirjaoskuse päeval 25. oktoobril TLÜ akadeemilise raamatukogu õpikeskuse arvutiklassis. Kümnest finalistist jõudsid kolme esimese sekka Kaire Kroon Kehra Linnaraamatukogust, Kaarin Birk Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogust ja Jana Raidma Tartu Linnaraamatukogust. Kolme esimest kohta eraldas paar minutit ja 0,5 punkti. Järgmisel aastal korraldavad infootsingu võistlust Kehra Linnaraamatukogu ja TTÜ raamatukogu kahasse.

KOOSTÖÖ TEISTE ASUTUSTEGA

90 aastat „Tõe ja õiguse“ ilmumisest

2016. aastal möödus 90 aastat A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ I osa ilmumisest. A. H. Tammsaare muuseum, Vikerraadio ning ERÜ kuulutasid septembri keskel välja hääletuse „Kes on sinu lemmiktegelane „Tões ja õiguses"?". Hääletada sai 20. septembrist 25. oktoobrini Vikerraadio veebilehel ja valida oli „Tõe ja õiguse" kümne karakteri vahel. Info edastamiseks raamatukogudele trükiti võistlust tutvustav plakat. 30. oktoobril kuulutati Apollo Solarise raamatupoes välja rahvahääletuse tulemused ning selgus, et inimeste

lemmiktegelane on Krõõt. Teise koha sai Pearu ning kolmanda Indrek. Loodetavasti innustas võistlus romaani uuesti kätte võtma ning Eesti kirjandusklassikat taasavastama.

Kirjandustuur „Sõnaränd ehk eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes“

7.–11. novembrini toimus 13. kirjandustuur „Sõnaränd ehk eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes“. Osales 24 kirjarahva esindajat ja käidi neljateistkümnes maakonnas, külastati koole, keskraamatukogusid ja maakogusid. Iga nn ekipaaž, kuhu kuulus kolm-neli persooni, esines päevas kaks korda, Hiiumaal toimus koguni kolm esinemist päevas. Raamatukogud on üritust alati väga hästi korraldanud, paraku tuleb tunnistada, et lugejate osalus on aastate jooksul mõnes kohas vähenenud. Tore on see, et raamatukogud on püüdnud esinejate loomingust ka väikese näituse välja panna, mis on rõõmustanud kirjarahvast, sest näitus aitab kohtumisele tulnutel saada ülevaadet kirjaniku teostest. Vahel on juhtunud ka väikseid viperusi, ent üldiselt on koostöö, tagasiside ja mälestused head. Tuuri peakorraldajad olid Veronika Kivisilla Kirjanike Liidust ja Maire Liivamets RRist, ERÜ büroo aitas kaasa ettevalmistaval perioodil.

Elukestev õpe raamatukogus

ETKA Andrase kampaania „Tule raamatukokku – kingi endale või oma lähedasele võimalus!“ toimus rahvaraamatukogudes 5.–15. detsembrini eesmärgiga anda täiskasvanutele võimalus saada infot erinevate õppimisvõimaluste kohta. Raamatukogudes õpetati info leidmist arvutis või nutiseadmes. Kampaanias osales kokku 173 raamatukogu.

Koostöö Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindusega Eestis

ERÜ on püüdnud kaasa aidata Põhjamaade raamatukogunädala korraldamisele, vahendades informatsiooni ja materjale Eesti raamatukogudele. Alates 2013. aastast oleme partnerorganisatsioonina kaasa löönud Põhja- ja Baltimaade kirjandusfoorumil, mis seekord toimus 7. aprillil ja oli pühendatud vähemuskirjanikele ja pagulasautoreile.

ERÜ KOOSTÖÖPARTNERID JA TOETAJAD

Eesti Kirjanike Liit
Eesti Rahvusraamatukogu
Haridus- ja Teadusministeerium
Hasartmängumaksu Nõukogu
Kultuurkapital
Lääne Maakonna Keskraamatukogu
Pärnu Keskraamatukogu
TLÜ akadeemiline raamatukogu
TTÜ raamatukogu
TÜ raamatukogu
Viljandi Linnaraamatukogu
Eesti Lastekirjanduse Keskus
ETKA Andras
Harju Maakonnaraamatukogu
Kirjastus Koolibri
Kultuuriministeerium
Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis
Rapla Keskraamatukogu
Tallinna Keskraamatukogu
Tammsaare muuseum
Valga Keskraamatukogu
Võrumaa Keskraamatukogu

ERÜ ESINDATUS ORGANISATSIOONIDES

- Ajakirja Raamatukogu toimetuskolleegium: Reet Olevsoo, Kristina Pai, Asko Tamme
- Autorihüvitusfond: Asko Tamme
- Kultuuriministeeriumi Rahvaraamatukogude Nõukogu: Katre Riisalu, Asko Tamme
- Rahvaraamatukogude seaduse töörühm: Katre Riisalu
- Eesti Vabariik 100 korraldustoimkonna raamatukogude töörühm: Katre Riisalu
- Kultuuri Kutsenõukogu: Reet Olevsoo
- Eesti Vabaharidusliit: Reet Olevsoo
- Eesti Koostöö Koda
- Standardikeskuse standardimise tehnilise komitee EVS/TK22 vaatlejaliige: Ülle Siska

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Osalemine rahvusvaheliste organisatsioonide töös

Eesti raamatukogude arendamiseks on oluline, et ERÜ oleks järjepidevalt rahvusvaheliste erialaorganisatsioonide liige. ERÜ on Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja –institutsioonide Liidu (IFLA) rahvuslik liige alates 1923. aastast ja Raamatukogu-, Informatsiooni- ja Dokumentatsiooniühenduste Euroopa Büroo (EBLIDA) liige 2014. aastast. EBLIDA ja IFLA liikmemaksude tasumist toetab Kultuuriministeerium.

EBLIDA tegevuse eesmärk on kaitsta Euroopa Liidu raamatukogu-, arhiivi- ja infosektori huvisid ning toetada ühistegevust liikmesorganisatsioonides.

EBLIDA aastakoosolek toimus 9.–10. maini Haagis Hollandis, kus osales ERÜ juhatuse esinaine. Saadi ülevaade, milliseid läbirääkimisi ja kokkuleppeid on Euroopa raamatukogude eestkõneleja EBLIDA suutnud raamatukogude heaks sõlmida ning mis suunas Euroopa raamatukogud liiguvad.

ERÜ vahendas Eesti raamatukogudele EBLIDA ja Läti Raamatukoguühingu koostatud küsimustikku mitteformaalse ja informaalse õppetegevuse kohta Euroopa rahvaraamatukogudes. Küsimustiku tõlkis eesti keelde Piret Pärgma (lisaks Eestile pidasid tõlget vajalikuks ainult neli riiki). Eestikeelse küsimustiku leiab EBLIDA veebilehelt, samas on kokkuvõte tulemustest: http://www.eblida.org/activities/kic/results-of-the-survey-on-non-formal-and-informal-learning-activities-in-public-libraries.html.

IFLA liikmena saab ERÜ osaleda kolme sektsiooni töös: liigitamise ja märksõnastamise, hariduse ja koolituse ning raamatukoguühingute juhtimise sektsioonis. Aastatel 2013–2017 on liigitamise ja märksõnastamise sektsiooni alalise komitee liige Tiiu Tarkpea (TÜR) ja hariduse ja koolituse sektsiooni alalise komitee liige Mai Põldaas (Tartu Linnaraamatukogu). Vt Raamatukogu nr 5, lk 32–33.

Raamatukoguhoidjad kogu maailmast kogunesid 13.–19. IFLA aastakongressile Columbusesse USAs. IFLA programmitoimkond kiitis sadade taotluste hulgas heaks ka ERÜ juhatuse esinaise Katre Riisalu posterettekande ning andis sellega võimaluse tutvustada maailma suurimal raamatukogunduslikul kongressil ERÜ ja Eesti raamatukogude tegevust ning tulevi-

kuvisiooni. Posteri sõnum – Eestis on tugev ja hästitoimiv raamatukogude võrk – oli kiirelt haaratav. IFLA-l kogetu annab jätkuvalt ohtralt mõtteid ja näitab kätte suuna, kuhu edasi liikuda. Vt Raamatkogu 5, lk 29–31.

Jätkus koostöö Balti riikide raamatukoguühingute vahel. Leedu kutseühingu eestvedamisel toimus 28.–29. aprillini Birštonases Leedu raamatukogunädala raames ka Balti- ja Põhjamaade ühiskonverents. Eestist osales kolm ERÜ juhatuse liiget. Katre Riisalu tutvustas ühingute ümarlaual ERÜ tegevust, Kristina Pai rääkis Tartu Ülikoolis lõputööde arhiveerimisest ja Krista Visas Pärnu Keskraamatukogu uutest teenustest.

Noorte raamatukoguhoidjate tegevus on aktiviseerumas kõigis kolmes Balti riigis. 6. juunil korraldas Leedu Raamatukoguhoidjate Ühingu noorte sektsioon 18-liikmelisele grupile reisi Läti ja Eesti raamatukogudesse. Tutvuti raamatukogudega Pärnus, Tartus ja Tallinnas. Toimus ka kohtumine Eesti noorte raamatukoguhoidjate ning ERÜ esindajaga.

7.–8. aprillini osales Ukrainas Kiievis noorte professionaalide foorumil *„Library as a City brand"* ja tutvustas meie noorteklubi tegevust Heleen Karja. Foorumi teemad keskendusid põhiliselt raamatukogu projektidele. Foorumil osalemine oli ERÜ noorteklubile kasulik kogemus, kuna saadi palju uusi mõtteid ning sõlmiti kokkuleppeid edaspidiseks koostööks.

KIRJASTUSTEGEVUS

Ajakiri Raamatukogu

Ajakiri Raamatukogu ilmub ERÜ ja Eesti Rahvusraamatukogu koostöös. 2016. aastal ilmus ajakiri tavapäraselt kuus korda üksiknumbri mahuga viis trükipoognat. Kuuenda numbri vahel ilmus seinakalender „Raamatukogu kalender 2017“, et kajastada suuremaid raamatukogunduslikke sündmusi Eestis ja väljaspool. 2016. aasta trükikulud kaeti Kultuurkapitali toetusest.

Oli muutuste aasta – aasta algul muudeti ajakirja kujundust ja vahetati paberit, mille tulemusel on ajakiri värskem, kompaktsem ja kergem. Muutuste tuules vahetati ka trükikoda. Ka toimetuse koosseisus toimus muutus. Ajakirja esimesed kolm numbrit pani kokku ja toimetas Ene Riet. Tulenevalt tööde mahu suurenemisest kujundas Rahvusraamatukogu ümber RK tegevtoimetaja ametikoha ning pärast seda lahkus Ene Riet töölt. Alates neljadast numbrist jätkas ajakirja vastutava toimetaja ametikohal Mihkel Volt.

ERÜ aastaraamat 2014/26

Aastaraamatu koostas ERÜ juhatuse liige Heli Priimets, toimetuskolleegiumi kuulusid Katre Riisalu ja Reet Olevsoo, keeletoimetaja oli Aili Norberg, resümeed tõlkis Siivi Frey, kaanekujunduse tegi Katri Kiik. Koostajad andsid trükise trükkimiseks üle detsembris 2015, väljaanne ilmus 2016. aasta algul.

ERÜ aastaraamat 2015/27

2016. aasta raamatukogupäevade aegu nägi ilmavalgust ERÜ 27. aastaraamat, mis kajastab 2015. aasta tegemisi Eesti raamatukogudes. Aastaraamatu koostasid ning toimetasid Krista Visas ja Heda Piiriste Pärnu Keskraamatukogust, toimetukolleegiumi kuulusid veel Katre Riisalu ja Reet Olevsoo. Resümeed tõlkis Siivi Frey ja kaanekujunduse tegi Katri Kiik.

ERÜ aastaraamatut 2016/28 on koostanud Gerda Koidla Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogust.

ÜLEVAADE STRUKTUURIÜKSUSTE TEGEVUSEST

Struktuuriüksuste aruanded on täies mahus kättesaadavad ERÜ kodulehel.

Erialaraamatukogude sektsioon (juht Raile Reigo, Sisekaitseakadeemia raamatukogu, alates 29.11.2016 Ülle Kalvik, Lääne-Viru Rakenduskõrgkool)

Erialaraamatukogude sektsiooni juhatusse kuulusid 2014–2016: esinaine Raile Reigo ja liikmed Heli Priimets (Tallinna Majanduskool), Liina Tamm (Sisekaitseakadeemia), Ludmilla Sööt (SA TÜ Kliinikum) ning Ülle Kalvik.

Sektsiooni tegemisi kajastatakse kodulehel http://eryerialaraamatukogud.weebly.com/.

Traditsiooniline erialaraamatukogude kevadüritus toimus 3. mail SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Medinfo keskuses, külastati ka Tartu Tervishoiu Kõrgkooli. Vt Raamatukogu nr 5, lk 34–35.

24.–26. augustil toimus reis Peterburgi, et näha, mis toimub Venemaa raamatukogudes. Täpsemalt vt Raamatukogu nr 5, lk 35–36.

Teadus- ja erialaraamatukogude päev, kus kohtusid nii raamatukogutöötajad suurtest ülikooliraamatukogudest kui ka väiksematest erialaraamatukogudest, sai teoks koostöös ERÜ juhatusega.

29. novembril leidis aset sektsiooni üldkoosolek ERMis, kus sektsiooni esinaine Raile Reigo andis ülevaate erialaraamatukogude sektsiooni tööst aastatel 2014–2016. Sektsiooni juhatusse valiti järgmiseks kolmeks aastaks Ülle Kuuse, Ülle Kalvik, Aire Härmask, Edith Hermann ja Sirje Peedu. ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni esimeheks valiti Ülle Kalvik.

Kooliraamatukogude sektsioon (juht Kadri Haavandi, Pärnu Ülejõe Gümnaasiumi raamatukogu)

Kooliraamatukogude sektsiooni juhib Kadri Haavandi, juhatusse kuuluvad Karin Kiik (Väike-Maarja Gümnaasium), Maivi Liiskmann (Lilleküla Gümnaasium), Laine Lindvest (Abja Gümnaasium), Maie Põiklik (Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikool), Pille Raud (Tallinna Polütehnikum) ja Eda Tiismaa (Pärnumaa Kutsehariduskeskus). Infot vahendati listis ning sektsiooni kodulehel http://kooliraamatukogud.edu.ee/wp/.

Jaanuaris ja veebruaris viidi läbi suur üle-eestiline kooliraamatukoguhoidjate küsitlus. Toimusid traditsioonilised ettevõtmised: 18. aprillil kevadine teabepäev Tartus, 3.–5.

augustini suveseminar Võrumaal ja 21. novembril sügisene teabepäev Tallinnas. Vt ka Raamatukogu nr 5, lk 39–40.

15. augustil rääkis Kadri Haavandi kooliraamatukogude hetkeolukorrast Vikerraadio saates „Huvitaja". Aprillis toimus Lexuse kampaania, mille käigus kingiti kooliraamatukogudele 10 000 euro eest populaarteaduslikke teoseid.

Maaraamatukogude sektsioon (juht Lea Rand, Toila raamatukogu juhataja)

Sektsiooni liikmed olid Lea Rand (sektsiooni juhataja), Marju Purgats, Maili Uibo, Maris Paas, Tiina Ulm, Marika Lausvee, Tiina Hoop, Urve Salumaa, Aili Erm, Sirje Tarvis, Anne Toome, Õnne Paimre, Anne Järvis, Karmen Liping. Sektsiooni liikmeskonnas toimus muudatus – Viljandimaa esindaja Piret Viira teatas oma loobumisest sektsiooni töös ja tema asemel hakkas seda ülesannet täitma Anne Järvis Õisu raamatukogust.

Suuri muudatusi sektsiooni töökorralduses 2016. aastal ei olnud. Töötati väljakujunenud rütmis. Sektsioon kogunes kahel korral koosolekule. Sektsiooni tegemisi saab jälgida https://www.facebook.com/MaaraamatukogudeSektsioon.

Koostöös Viljandi Linnaraamatukoguga korraldati 8.–10. juunini maaraamatukoguhoidjate suveseminar „Raamatukogu kui kogukonnakeskus Läänemere maades". Seminar sai teoks juba 25. korda. Kolmel päeval kuulati loenguid, toimusid õppesõidud Viljandimaa raamatukogudesse ja külakeskustesse, külastati ka Ruhja raamatukogu ja hariduskeskust Lätis. Osales 41 raamatukoguhoidjat. Vt Raamatukogu nr 4, lk 32–37.

21. märtsil toimus Eesti Rahvusraamatukogus teabepäev, kus tutvustati e-rahvusraamatukogu ja selle võimalusi, püüti leida ühisosa muuseumide ja raamatukogude vahel, kõneldi haldusreformist ja rahvaraamatukogu seaduse muutmise vajadusest jm. Teabepäevast võttis osa rõõmustavalt palju inimesi.

28. oktoobril toimunud maaraamatukoguhoidja päevaga Võrumaal Navi seltsimajas pandi punkt raamatukogupäevadele. Maaraamatukoguhoidjate päeva peakorraldaja oli Võrumaa Keskraamatukogu.

Kogude toimkond (juht Kate-Riin Kont, Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu)

Toimkonda kuulusid: Kate-Riin Kont (toimkonna juht), Maimu Heintalu, Kairi Felt, Kristhel Haak, Merike Kiipus, Kaire Lass, Kristin Liba, Elo Lindström, Eve Lipand, Helle Maaslieb, Elvira Mutt, Kristina Pai. Ilvi Rauna, Raina Rohumaa, Ilona Runnel, Hendrik Saadi, Tiina Sarjas, Aivi Sepp, Vaiko Sepper, Ülle Talihärm ja Kristel Veimann.

7.–10. juunini korraldati õppereis Stockholmi raamatukogudesse. Külastati nelja väga erinevat raamatukogu: Stockholmi Linnaraamatukogu, Rootsi Muusika- ja Teatriraamatukogu, Stockholmi Rahvusraamatukogu ning Stockholmi Ülikooli raamatukogu. Õppereisist ilmus põhjalik ülevaade erialaajakirjas Raamatukogu nr 5, lk 36–38.

12.–13. septembrini viibis toimkond väljasõiduseminaril Pärnus, kus tutvuti raamatukogude ja muuseumidega ning peeti nõu uue säilituseksemplaride seaduse ja sellega kaasneva raamatukogudevahelise uue töökorralduse teemal.

30. novembril toimus TTÜ raamatukogus igasügisene toimkonna seminar, mis seekord kandis pealkirja „Raamatukogu kui füüsiline ja virtuaalne ruum". Esinejate seas oli nii raamatukoguinimesi kui ka arhitekte ja veebidisainereid.

Koolituse toimkond (juht Ilmar Vaaro, TÜ infoteaduste instituut)

Koolituse toimkond on alati väärtustanud raamatukoguhoidja kutset, on osalenud raamatukoguhoidja kutsestandardi koostamisel, juhtinud raamatukoguhoidja kutsekoolituse programmi väljatöötamist (raamatukoguhoidja, tase 6, 7, 8 kutsestandard kinnitati 2013 ning raamatukoguhoidja, tase 6 kutsekoolituse programm 2014).

Toimkond on aastaid korraldanud „AK" nime all („Aktuaalne koolituses") kokkusaamisi Viljandis, Tartus ja Tallinnas. Teemadeks on olnud raamatukoguhoidjate erialane täienduskoolitus, kutsestandard ja kutsekoolituse programm, üliõpilaste praktika ja lõpetajate tööleasumine raamatukogudesse. Koolituse toimkond on heas koostöös ERÜ noorteklubiga ning koos on arutatud näiteks mentorluse vajalikkust, eriti kui asutakse tööle ühe töötajaga väiksesse raamatukokku.

Lasteteeninduse toimkond (juht Anneli Kengsepp, Eesti Lastekirjanduse Keskus)

Toimkonda kuulusid Anneli Kengsepp (toimkonna juhataja), Epp Raudsepp (juhatuse liige), Helle Laanpere (juhatuse liige), Reet Kaldur, Anna Kuuli, Jaanus Kõuts, Heli Lepp, Liilia Kõiv, Kristel Murel, Ulvi Lind, Ädu Neemre, Nelli Orgmaa, Rita Raudsepp, Maarja Pildre, Reet Tomband, Tiia Suls, Sirve Valdamaa, Reet Vahersalu.

4. veebruaril Eesti Lastekirjanduse Keskuses toimunud koosolekul kavandati 2016. aasta tegevust.

Lastekaitse Liidu eestvedamisel valisid lastekirjanduse asjatundjad 2015. a ilmunud uudiskirjanduse hulgast juba seitsmendat aastat välja häid lasteraamatuid. Hea lasteraamatu märgiga tunnustati 13 lasteraamatut. Raamatutega saab tutvuda liidu veebilehel: http://www.lastekaitseliit.ee/lapse6igused/laste-ja-noorte-kaasamine/hea-lasteraamat/2015-a-head-lasteraamatud.

„Kogemuste tuuri" raames käiakse külas aasta lasteraamatukoguhoidjatel, kes jagavad kolleegidega oma töökogemusi ja tutvustavad raamatukogu. 27. aprillil käidi Haapsalus Lääne Maakonna Keskraamatukogus külas Krista Kumbergil (aasta lasteraamatukoguhoidja 2014) ja 7. septembril Tartu Linnaraamatukogus Tiina Lutteril (aasta lasteraamatukoguhoidja 2011). Osalejaid oli tuuril 44.

Lasteeninduse toimkonna eestvedamisel toimus 14.–16. juunil Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis iga-aastane lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemia, osalejaid oli 15. Programmi koostas Ädu Neemre Tartu Linnaraamatukogust.

21. septembril korraldati Viljandi Linnaraamatukogus XIII üleriigiline lasteraamatukoguhoidjate päev. Osalejaid oli 65 lastega tegelevat raamatukogutöötajat. Võeti kokku raamatukogude töö laste teenindamisel 2015. aastal, arutati lasteteeninduse arengusuundi ning keskenduti lugemisele kui olulisele aspektile laste arengus. Tutvustati auhinna „Aasta

lasteraamatukoguhoidja“ nominente. Vt Raamatukogu nr 5, lk 38–39.

Terminoloogia toimkond (juht Kalju Tammaru, Eesti Hoiuraamatukogu)

Toimkond pidas kaheksa koosolekut. Jätkati tööd terminite andmebaasis olevate, kuid kasutajatele veel varjatud terminitega. Täpsustatud ja korrastatud terminid avati kohe ka kasutajatele.

Vastati kolleegide ja tudengite terminipäringutele, spetsiifilisemate terminite korrastamisel ning sõnastikku lisamisel tehti koostööd Eesti Rahvusraamatukogu erinevate osakondade ning Eesti Muusikakogude Ühendusega. Koostööd tehti ka Kultuuriministeeriumiga, st nende palvel arutati säilituseksemplari seaduse termineid enne seaduse vastuvõtmist. Samuti on toimkonna käest küsitud rahvaraamatukogu seadusega seonduvaid termineid ning abi ISO standardite tõlkimisel.

Terminite andmebaasis, mida haldab Eesti Rahvusraamatukogu, oli 2016. a 31. detsembri seisuga kokku 6 516 terminit (sh töös olevad terminid), andmebaasi kasutati 45 270 korda ja esitati 62 172 päringut.

Koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga korraldati 6. oktoobril XI oskuskeelepäev, millest võttis osa 64 huvilist. Kava ja slaidid on üleval RRi kodulehel http://www.nlib.ee/index.php?id=25415. Lühike ülevaateartikkel oskuskeelepäevast ilmus ajakirjas Raamatukogu nr 6, lk 34. Ajakirja neljandas numbris ilmus toimkonna tööd käsitlev artikkel (lk 17). Toimkonna töökorraldust, andmebaasi arendust ja oskuskeelepäeva pidamist toetas Haridus- ja Teadusministeerium programmi „Eestikeelne terminoloogia 2013–2017“ kaudu. Toetust plaanitakse taotleda ka järgmisel aastal.

Vanaraamatu toimkond (juht Aira Võsa, TLÜ akadeemiline raamatukogu)

Toimkonna liikmed: Liivi Aarma, Tiina Aasmann, Marje Burenkov, Malle Ermel, Ruth Hiie, Aita Jõulu, Ulvi Kalpus, Helje-Laine Kannik, Katrin Kaugver, Mare Lott, Mare Luuk, Sirje Lusmägi, Pille Martin, Ülle Mölder, Irina Opletajeva, Marita Paas, Larissa Petina, Ave Pill, Mare Rand, Liia Rebane, Tiiu Reimo, Siiri Reinola, Heino Räim, Olga Rüüte, Aija Sakova, Urve Sildre, Liis Tamm, Kadri Tammur, Mari Tiits, Tiina Valgma, Aira Võsa (toimkonna juht).

4. veebruaril külastas vanaraamatu toimkond Tartu Ülikooli raamatukogus näitust „A nagu Aldus Manutius“, seejärel kuulati Mare Ranna ettekannet tema raamatu „Ajaloolise kultuurivara jälgedel: Konrad Gessneri taimejoonistused Tartu Ülikooli Raamatukogus“ saamisloost. Järgnenud ERÜ vanaraamatu toimkonna koosolekul valiti toimkonna uueks juhiks TLÜAR vanaraamatu peaspetsialist Aira Võsa, kes võttis ameti üle Aija Sakovalt.

13.–14. maini toimus toimkonna väljasõit Kuressaarde eesmärgiga pakkuda vanaraamatu spetsialistidele erialast ja üldharivat enesetäiendust. Esimesel päeval külastati Saare arhiivraamatukogu ja muuseumi, kus saadi ülevaade mäluasutuste kogudest, töökorraldusest ja ekspositsioonist. Põhjalik ülevaade saadi ka EELK Kuressaare Laurentsiuse kiriku ja Püha Jakobi kiriku ajaloolistest hoonetest.

Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühm (juht Tiina Talvet, Rapla Keskraamatukogu)

Komplekteerimisosakondade juhatajatele ja töörühma liikmetele toimus kaks koolituspäeva.

Kevadine koolituspäev peeti 13. aprillil Tallinna Keskraamatukogu Paepealse raamatukogus. Saadi ülevaade Eesti Keele Sihtasutuse kirjastuse ja kirjastuse Pegasus tegevusest ning tutvuti raamatukoguga, kus erilist tähelepanu pöörati koomiksikogule.

Sügisene koolituspäev oli 5. oktoobril Tallinnas Solarise keskuse Apollo raamatupoes. Tutvuti Apollo esinduskauplusega, saadi ülevaade kaupluse tööprotsessidest ning kuulati raamatumüügi ülevaadet. Vaadati üle muudatused raamatupoe e-keskkonnas. Päeva lõpus oli võimalus näha kaasaegse kino köögipoolt.

Rahvaraamatukogude komplekteerimispoliitika töörühm tuli kokku 1999. aastal, s.o ajal, mil infot ja ülevaadet ilmuvast oli vähe ja seda oli keeruline hankida. Töörühm tegi siis väga suure töö kirjandusnimestike kokkupanekul ja komplekteerijate teavitamisel. Praeguseks on olukord muutunud, infot on palju, seda pakuvad erinevad kanalid ja komplekteerijad on leidnud vajadustele vastava allika. Kõlama jäi siiski arvamus, et paar korda aastas võiks kokkusaamisi siiski jätkata. Selline koolituspäev on parimaks võimaluseks kolleegidega suhelda, kogemusi vahetada ja probleemidest rääkida. Jätkuvalt on vajalikud teadmised kirjandusest ja raamatutest, huvitav on kuulda kirjastajate tööst.

Uue mõtte töörühm (juht Veronika Raudsepp Linnupuu, Viljandi Linnaraamatukogu)

2016. aastal kuulus töörühma 19 liiget, neist 3 (kolm) ajutiselt eemal. Töörühma juhid on Veronika Raudsepp Linnupuu ja Kristel Veimann. Töörühma tegemistest saab ülevaate mais 2016 loodud blogis https://bibliumt.wordpress.com/.

2016. aasta ainuke koosolek toimus 7. märtsil Tartu Ülikooli raamatukogus. Koosoleku osana külastati Tartu Kõrgema Kunstikooli meediaosakonda, pandi paika aasta teise poole plaanid ning vahendati päevakajalist infot. Lisaks Veronika Raudsepp Linnupuule valiti töörühma juhatusse Kristel Veimann.

19. mail Pärnu Keskraamatukogus toimunud raamatukogunduse mõttetalgutel keskenduti visioonidokumendile „21. sajandi raamatukogu“. Seekord said ülesantud teemadel arvamust avaldada ka need, kes kohale tulla ei saanud. Selleks kasutati Google Docsi ankeeti aadressil http://goo.gl/forms/1OpMVCL5Sw**.** Vastuseid laekus kümnelt inimeselt. Ettekannetes käsitleti haldusreformi mõju kohalikele teenustele ja uute teenuste disainile raamatukogude kontekstis. Viidi läbi mõttetalgud, kasutades maailmakohviku meetodit. Osalejaid oli 55 nii suurtest ja väikestest raamatukogudest. Vt Raamatukogu nr 4, lk 18–21.

Juunis palus IFLA peakontor ERÜ-lt infot selle kohta, mida oleme trendiraportiga töötades teinud ning milliste järeldusteni jõudnud. Ingliskeelse ülevaate koostas Veronika Raudsepp Linnupuu ning edastas selle 25.06.2016. Ülevaadet saab lugeda blogist https://bibliumt.wordpress.com/2016/11/10/estonians-views-on-the-ifla-trend-report-and-work-done-so-far/.

***Noorteklubi (juht Liina Tamm,* Sisekaitseakadeemia raamatukogu)**

Eestseisusesse kuulusid Liina Tamm (eestseisuse juht), Heleen Karja ja Jaana Tõnisson. Noorteklubi tegemisi saab jälgida kodulehel (noortklubi.weebly.ee) ja Facebookis https://www.facebook.com/ery.noorteklubi.

5. mail toimus Noorteklubi koosolek Tallinna Keskraamatukogu Kadrioru harukogus.

10.–12. augustini korraldati Noorteklubi suvelaager *„BibliCamp* 3 – Raamatukogu 2035" Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledžis Murastes, millest võtsid osa ka noored erialaspetsialistid Leedust ja Lätist. Kesksеteks teemadeks olid seekord ühiskond ja poliitika raamatukogunduse kontekstis ja raamatukoguhoidja pädevused ning raamatukogude teenused tuleviku raamatukogus. Ürituse kohta on lühike ülevaade avaldatud Noorteklubi kodulehel ning ajakirjas Raamatukogu nr 6, lk 35–37.

Eks-klubi (eestseisuse president Helle Martis, Eesti Lastekirjanduse Keskus)

Eks-klubi eestseisusesse kuulusid Helle Martis (president), Anne Kalvik, Juta Kaps, Linda Kask, Mare Mauer, Juta Laasma. Klubi eestseisus on teinud tubli töö. Aasta jooksul on peetud mitmeid töökoosolekuid, et plaanitu võimalikult hästi ellu viia.

Eks-klubi tegevusaasta oli huvitav ja tihe. Kõik kavandatud ettevõtmised said teoks: käidi Teatri- ja Muusikamuuseumis, Tallinna Botaanikaaias, Kadrioru Kunstimuuseumi ja pargis, kohtuti KännuKuke raamatukogus staažika filmiamatööri Tõnu Aruga ja Tallinna Keskraamatukogu hubases rõdusaalis mitmekülgse isiksuse Ülo Tuulikuga, korraldati bussiekskursioon Harjumaale ja peeti Eesti Rahvusraamatukogu kuppelsaalis jõulupidu. Sõltuvalt tervisest, ilmast või mõnest kohustusest, mis sattus klubi üritustega ühele ajale, oli kokkusaamistel klubi 50 liikmest kohal enamasti umbes kahekümne ringis.

Tartumaa Kogu

Tartumaa Kogu juht on Halliki Jürma (Tartu Linnaraamatukogu). Tartumaa Kogu külastas Tartu Ülikooli loodusmuuseumi, Vanemuise teatri raamatukogu, arhiivi ja teatri tagatubasid, Tamme Gümnaasiumi ja Täiskasvanute Gümnaasiumi raamatukogu, Soome Instituudi raamatukogu, Tartu Kutsehariduskeskuse raamatukogu ning Tartu Makerlabi ja töötuba. Ühiselt külastati mitmeid teatrietendusi ja osaleti ERÜ aastakoosolekul ja raamatukogupäevade avamisel ERMis. Kogu liikmetele korraldati Kirjandusfestival Prima Vista eel jalutuskäik Tartu kesklinnas, võttes aluseks andmebaasis „Tartu ilukirjanduses" kajastuvad paigad. Toimusid reisid Riiga Läti Rahvusraamatukokku ning Noarootsi ja Haapsallu Läänemaal.

Võrumaa ühendus

Võrumaa Ühendus tähistas merekultuuri aastat erinevate ürituste ja näitustega.

Jaanuaris avati Contra osavõtul raamatukogus malenurk, kus saab mängida nii kabet kui malet, veebruaris tutvustas uuemat raamatukogupoliitikat Kultuuriministeeriumi nõunik Ülle Talihärm. Märtsis toimus leedu kirjanduse pärastlõuna. Kohtumiste sarjas „Sündinud Võrus" kohtuti näitleja ja lavastaja Ain Mäeotsaga. 6. aprillil viis koolituspäeva läbi Tallinna Keskraamatukogu. Mais matkati linnaarstide radadel. 11. mail toimunud raamatukoguöö

meeldejääv külaline oli Justin Petrone. 8. juunil jagas ANDRASe teabepäeva raames teadmisi Jaanus Kangur. 1. augustil toimus mereaastale pühendatud rannaraamatukogu Tamula rannas, kus osalejad trotsisid tõelist meretuult ja tormi. 20. septembril tutvuti kirjanik Marje Ernitsa loominguga. 21. septembril käidi õppereisil Märjamaa valla raamatukogudes, et teada saada ühendamiste võlu ja valu ning mereaasta puhul külastati Pärnu Linna Keskraamatukogu. 5. oktoobril kuulati loeng-kontserti „Shakespeare ja muusika" ansamblilt Rondellus. 28. oktoobril osaleti ERÜ ja Võrumaa Keskraamatukogu korraldatud maaraamatukoguhoidja päeval Navi seltsimajas. Novembris kuulati Jüri Kaldmaa ja Andrus Hämäläise luule- ja muusikakava „Järsku on kerge. Järsku on selge".

ERÜ TULUDE JA KULUDE ARUANNE

RAHA	Majandusaasta 01.01.–31.12.2016
01.01. kassas ja pangas kokku	15 656,26
2015. aasta võlg	18,00
Laekus	53 331,68
Kulutati	53 826,37
31.12. kassas ja pangas kokku	15 179,57
s.h kassas	*824,98*
pangas	*14 354,59*

TULUD

Sihtfinantseerimine, s.h	23 038,00
Kultuuriministeeriumi toetus	*8499,0*
Haridus- ja Teadusministeeriumi toetus	*2000,00*
Kultuurkapitali toetus	*5839,00*
Hasartmaksumängu Nõukogu toetus	*5000,00*
terminoloogia	*1700,00*
Sisseastumis- ja liikmemaksud, s.h	10147,92
toetajaliikmete liikmemaks	*1816,00*
Osavõtumaksud, s.h	14 879,00
kooliraamatukogude sektsioon	*5723,00*
maaraamatukogude sektsioon	*4882,00*
erialaraamatukogude sektsioon	*3644,00*
kutseomistamistasu	*630,00*
Muud tulud	142,00
Trükiste müük	5124,00
Pangaintress	0,76
Kokku tulu	**53 331,68**

KULUD

Ürituste ja kutseandmise kulud	16 772,85
21. sajandi raamatukogu koostamise nõustamine	2 284,00
Raamatukoguhoidjate tunnustamine	450,00
Trükikulud	5 548,00
Tööjõukulud, s.h	17 351,33
töötasu (palk, loengutasu, honorarid) *tööjõumaksud*	*12 968,11* *4383,22*
Rahvusvaheline koostöö	8 580,24
Organisatsioonide liikmemaksud	1020,55
Mitmesugused tegevuskulud (kantselei-, side-, lähetuskulud, pangateenus)	1819,40
Tegevuskulud kokku	53 826,37
ARUANDEAASTA TULEM (+/-)	**-494,69**

Taotlused fondidest jm

Asutus	**Milleks**	**Taotlus**	**Eraldati**
Rakenduslingvistika Ühing	Terminoloogia toimkonna tegevus	1 700,00	1 700,00
HTM	ERÜ kooliraamatukogude suveseminari korraldamine 2016. aastal	3 000,00	2 000,00
Kultuurkapital	Ajakirja Raamatukogu väljaandmiskulud 2016. aastal	4 389,00	4 389,00
Kultuurkapital	Kogude toimkonna kahepäevane väljasõiduseminar Pärnus (osaline)	280.00	280,00
Kultuuriministeerium	Raamatukogutöötajate professionaalsuse tõstmine, üleriigiliste ürituste ja koolituste korraldamine, osalemine rahvusvahelises erialases koostöös	8 407,55	6 215,00
Kultuuriministeerium	21. sajandi raamatukogu	2 500,00	2 284,00
HMN	Raamatukoguhoidja üleriigiliste ürituste ja koolituse korraldamine	8 320,00	5 000,00
Kultuurkapital	IFLA osavõtumaks	505,00	320,00
HMN	Koostööprojekt – „Raamatukogu-muuseum-noored“	50000,00	0
	Kokku	**78 821,55**	**22 188,00**

Lisaks taotleti ja saadi Kultuurkapitalilt raamatukoguhoidjate tunnustuspreemiateks 6 300,00 eurot.

KOKKUVÕTE

Aasta 2016 läheb ERÜ ajalukku kui aktiivse koostöö ja suhtlemise aasta. Pöördumised ja kohtumised Eesti Euroopa Parlamendi liikmetega teadvustasid Eesti raamatukogude head taset ning probleeme seoses e-raamatute laenutamisega raamatukogudest. Osalemine ühingute esindajate arutelul Balti- ja Põhjamaade raamatukoguhoidjate konverentsil Leedus ning IFLA konverentsil Columbuses andis aga võrdlusvõimaluse ning laiema pildi erinevate riikide ühingute tegevusest. Kogukondlikest projektidest oli oluline edasi liikuda visioonidokumendiga „21. sajandi raamatukogu", mis keskendus rahvaraamatukogu teenuse parendamisele. Ühingu ettevõtmistest mastaapseim ning traditsioonilisim oli raamatukogupäevade avamine, mis sel aastal tõi vastavatud ERMi rekordiliselt arvukalt raamatukoguhoidjaid kõikjalt Eestist. Õpetajate Lehe vahendusel tutvustasime koolide ja raamatukogude koostöövõimalusi. Vabatahtlik koos tegutsemine annab meie kõigi jaoks rohkem võimalusi, jõukohaselt ühistöösse panustades kasvab ka kogukonnatunne.

ERÜ kroonika 2016

Jaanuar-veebruar	Kooliraamatukogude sektsioon korraldas suure üle-eestilise kooliraamatukoguhoidjate küsitluse.
8. jaanuar	Rahvaraamatukogu visioonidokumendi koostamise töörühma koosolek.
	ERÜ juhatuse koosolek.
20. jaanuar	Eks-klubi Teatri- ja Muusikamuuseumi külastus.
22. jaanuar	Tartumaa Kogu käis Tartu Ülikooli loodusmuuseumis.
4. veebruar	Lasteteeninduse toimkonna koosolek Eesti Lastekirjanduse Keskuses.
4. veebruar	Vanaraamatu toimkonna koosolek TÜRis.
5. veebruar	ERÜ juhatuse laiendatud koosolek RRis.
16. veebruar	Bibliograafia päeval TLÜARis anti välja ERÜ ja TLÜARi bibliograafia auhind.
4. märts	Revisjonikomisjoni koosolek ERÜ büroos.
7. märts	Uue mõtte töörühma koosolek TÜRis.
9. märts	ERÜ üldkoosolek ja kõnekoosolek RRis.
21. märts	Maaraamatukogude sektsiooni teabepäev rahvusraamatukogus.
23. märts	Tartumaa Kogu külastas teatrikuu puhul Vanemuise raamatukogu, arhiivi ja teatri tagatubasid.
23. märts	Eks-klubi kohtus Kännukuke raamatukogus staažika filmiamatööri Tõnu Aruga.
Aprill-mai	Hübriidauto kampaania käigus kinkis Lexus kooliraamatukogudele komplekti populaarteaduslikke raamatuid kogumaksumusega 10 000 eurot.
13. aprill	Rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma koolituspäev komplekteerimisosakondade juhatajatele ja töörühma liikmetele Tallinna Keskraamatukogu Paepealse raamatukogus.
13. aprill	Eks-klubi aastakoosolek ELKis.
16. aprill	Tartumaa Kogu sõit Riiga eesmärgiga külastada Läti Rahvusraamatukogu. Käidi ka Riia kunstimuuseumis, Juugendimuuseumis ja portselanimuuseumis.
18. aprill	Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäev Tartus.
25. aprill	Maaraamatukogude sektsiooni koosolek RRis.
27. aprill	Lasteteeninduse toimkonna 2016. aasta kogemuste tuur Lääne Maakonna

Keskraamatukogusse.

28.–29. aprill Leedu raamatukogunädala raames Birštonases toimunud Balti- ja Põhjamaade ühiskonverentsil osalesid ERÜ juhatusest Katre Riisalu, Kristina Pai ja Krista Visas.

3. mai Erialaraamatukogude sektsiooni kevadüritus SA Tartu Ülikooli Kliinikumi meditsiiniinfo keskuses.

Kirjandusfestival Prima Vista eel toimus Tartumaa Kogu jalutuskäik Tartu kesklinnas andmebaasis „Tartu ilukirjandus“ kirjeldatud paikades.

5. mai Noorteklubi koosolek Kadrioru raamatukogus, kust said osa võtta kõik huvilised.

9.–10. mai 24. EBLIDA aastakoosolekul ning EBLIDA-NAPLE ühiskonverentsil Haagis osales Katre Riisalu.

13.-14. mai Vanaraamatu toimkonna väljasõit Kuressaarde.

18. mai Eks-klubi külastas Tallinna Botaanikaaeda.

19. mai Uue mõtte töörühma III mõttetalgutel Pärnu Keskraamatukogus keskenduti visioonidokumendis „21. sajandi raamatukogu“ püstitatud teemadele.

28. mai Tartumaa Kogu reis Noarootsi ja Haapsallu.

31. mai Tartumaa Kogu tutvus Tartu Kutsehariduskeskuse raamatukoguga.

7.–10. juuni Kogude toimkond korraldas tutvumisreisi Stockholmi raamatukogudesse.

8. juuni Katre Riisalu osales Haapsalu linna raamatukogu 150. juubeli tähistamisel.

Leedu Raamatukoguühingu noorte sektsioon kohtus Eesti noorte raamatukoguhoidjate ning ERÜ esindajaga.

8.–10. juuni Maaraamatukogude sektsiooni XXV suveseminar-laager „Raamatukogu kui kogukonnakeskus Läänemere maades“ Viljandis.

14. juuni Ajakirja Raamatukogu toimetuskolleegiumi koosolek RRis.

2. juulil Tartumaa Kogu ühiskülastus Rakvere teatri vabaõhulavastusele „Maailma otsas“.

3.–5. august Kooliraamatukogude sektsiooni suveseminar Võrumaal.

13.–19. august Katre Riisalu osales posterettekandega IFLA aastakoosolekul USAs.

15. august–15. september
Raamatukoguhoidja kutseomistamise avalduste vastuvõtt.

10.–12.august Noorteklubi rahvusvaheline suvelaager „BibliCamp 3 – Raamatukogu 2035" Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledžis Murastes.

24.–26.august Erialaraamatukogude sektsiooni reis Peterburgi.

25. august ERÜ juhatuse koosolek.

25. august Eks-klubi ekskursioon Tallinna Loomaaeda.

30. august Rahvaraamatukogude arenguvisiooni II etapi tegevuskava juhtgrupi töökoosolek Tallinna Keskraamatukogus.

7. september Lasteteeninduse toimkonna kogemustuur Tartu Linnaraamatukogusse.

12.–13. september
Kogude toimkond väljasõiduseminaril Pärnus.

14. september Eks-klubi bussiekskursioon Harjumaal.

20. september–25. oktoober
A. H. Tammsaare muuseum, Vikerraadio ning ERÜ kuulutasid välja hääletusvõistluse „Kes on sinu lemmiktegelane „Tões ja õiguses"?“.

20. september Tartumaa Kogu käis Tamme Gümnaasiumi ja Täiskasvanute Gümnaasiumi raamatukogus.

21. september XII üleriigiline lasteraamatukoguhoidjate päev Viljandi Linnaraamatukogus.

22. september ERÜ büroo asus uude ruumi IV korrusele RRis.

26. september ERÜ kutsekomisjoni koosolekul otsustati anda raamatukoguhoidja kutse kahekümnele raamatukoguhoidjale.

26. september Maaraamatukogude sektsiooni koosolek RRis.

5. oktoober Koolituspäev komplekteerimisosakondade juhatajatele ja rahvaraamatukogude komplekteerimise töörühma liikmetele Tallinnas Solarise keskuse Apollo raamatupoes ja kinos.

6. oktoober Terminoloogia toimkond korraldas koostöös RRga XI oskuskeelepäeva.

12. oktoober Eks-klubi Kadrioru Kunstimuuseumi ja pargi külastamine.

14. oktoober Rahvaraamatukogude arenguvisiooni II etapi tegevuskava juhtgrupi töökoosolek rahvusraamatukogus.

20.–30. oktoober
Üleriigilised raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“.

20. oktoober Raamatukogupäevade avapäev Tartus ERMi uues hoones Jakob Hurda saalis. Raamatukoguhoidjate kirjanduse tundmise võistlus.

24. oktoober IX teadus- ja erialaraamatukogupäev TTÜ Eesti Mereakadeemias.

25. oktoober Võistluse „Infootsing Internetist“ lõppvoor TLÜARis.

28. oktoober XVI maaraamatukoguhoidjate päev Navi Seltsimajas Võrumaal.

30. oktoober Solarise keskuse Apollo raamatupoes kuulutati välja hääletuse „Kes on Sinu lemmiktegelane „Tões ja õiguses"?" tulemused. Ülekaalukalt võitis esikoha Krõõt, talle järgnesid Pearu ning kolmandana Indrek.

21. november Kooliraamatukogude sektsiooni teabepäev Tallinnas.

22. november Eks-klubi kogunes Tallinna Keskraamatukogu rõdusaali, kus toimus kohtumine Ülo Tuulikuga.

23. november Rahvaraamatukogude arenguvisiooni II etapi tegevuskava juhtgrupi töökoosolek Rahvusraamatukogus.

23. november Tartumaa Kogu külastas Soome Instituudi raamatukogu.

29. november Erialaraamatukogude sektsiooni üldkoosolek ERMis.

30. november Kogude toimkonna seminar „Raamatukogu kui füüsiline ja virtuaalne ruum" TTÜRis.

2. detsember ERÜ juhatuse koosolek Tartu Linnaraamatukogu.

7. detsember Tartumaa Kogu väisas Tartu Makerlabi.

10. detsember Eks-klubi pidas RRi kuppelsaalis oma traditsioonilise jõuluürituse.

19. detsember Seminaril „21. sajandi raamatukogu“ RRis tutvustati rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedihindamise mudelit ja toimus arutelu üldpõhimõtete üle.

ERÜ trükisõnas ja meedias 2016

21. sajandi raamatukogu : Eesti raamatukogunduse tulevik ühiskondlike ja tehnoloogiliste muutuste tingimustes: raamatukogude missioon, positsioon ja arengusuunad. Märts 2016. // Raamatukogu (2016) nr. 3, lk. 4–7.
Visioonidokument kiideti heaks 9. märtsil 2016 toimunud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolekul.

Aasta lasteraamatukoguhoidja töötab Võrus : [sõnum]. // Lõunaleht (2016) nr. 10, 17. märts, lk. 4.
Aasta lasteraamatukoguhoidja 2015 Helle Laanpere töötab Võrumaa Keskraamatukogus.

Alas, Maie. Raamatukogupäevad. // Salme Valla Infoleht (2016) nr. 9 (251), lk. 4.

Alla, Hendrik. Universumi raamatukogu. // Raamatukogu (2016) nr. 3, lk. 3 : foto.
Autor pälvis Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu 2015. a meediaauhinna.

Algavad raamatukogupäevad. - 19.10.2016. http://www.sirp.ee/s3-pressiteated/algavad-raamatukogupaevad/

Bibliograafiapäeval tunnustati bibliograafiaväljaandeid. - 17. veebr. 2017. http://www.sirp.ee/online-uudised/bibliograafiapaeval-tunnustati-bibliograafiavaljaandeid/

Bärg, Sirje. Üleriigilised raamatukogupäevad Kose valla raamatukogudes. // Kose Teataja : Kose valla ajaleht (2016) 1. nov., lk. 3 : ill.
Kose valla raamatukogudes oli põnev ja üritusterohke sügis, kus huvitavaid ettevõtmisi on toimunud väga erinevatele lugejatele.

Eksin, Tuuli. Maaraamatukoguhoidja päev Navi seltsimajas. // Võru Valla Teataja (2016) nr. 8, dets., lk. 5 : foto.
28. oktoobril kogunes rohkem kui sada raamatukoguhoidjat Eesti eri paigust Navi seltsimajja maaraamatukoguhoidja päevale.

Haav, Margus. Raamatukogud on reformist ärevil. // Sakala (2016) 9. juuni, lk. 3.
Viljandis peetud maaraamatukogude suveseminaril „Raamatukogu kui kogukonnakeskus Läänemere maades“ oli üheks teemaks eelseisev haldusreform, mis ei jäta kõige muu kõrval puudutamata ka raamatukogusid.

Haavandi, Kadri. Kooliraamatukoguhoidjate Kirjanduslik Võrumaa : sektsiooni edukast suveseminarist // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 38–40 : foto.

Peab hoidma silmad lahti ja tundlad erksad : Mihkel Voldi usutlus Kadri Haavandi ja Anneli Kengsepaga. // Raamatukogu (2016) nr. 4, lk. 8–9 : foto.
Kooliraamatukogudest, ERÜ kooliraamatukogudesektsiooni ja lasteteeninduse toimkonna tegevusest.

Ilme Sepp - Eesti raamatukoguhoidjate ühingu teenetepreemia nominent. - 10. märts 2016. http://vana.laanlane.ee/article/ilme-sepp-eesti-raamatukoguhoidjate-ühingu-teenetepreemia-nominent.

Ilmjärv, Katre. Raamatukogupäevad Laiusel. // Jõgeva Valla Teataja (2016) 1. nov., lk. 3.
Raamatukogupäevadest Laiusel.

In memoriam : Meeli Veskus 04.03.1953–27.01.2016. // Raamatukogu (2016) nr. 1, lk. 41 : foto.

Järvamaa Keskraamatukogu. // Paide Linnaleht (2016) 19.okt., lk. 3.
Üle-eestiliste raamatukogupäevade ajal Järvamaa Keskraamatukogus toimuvate ürituste kava.

Jüris, Allika. Raamatukogupäevad Imavere raamatukogus. // Imavere Sõnumid (2016) nr. 219, lk. 3.
Üle-eestiliste raamatukogupäevade üritused Imavere raamatukogus

Kahm, Raido. Parim on Maie Alas. // Saarte Hääl (2016) 26. okt., lk. 2.

Kaire Kroon võitis infootsingu võistluse : [sõnum]. // Sõnumitooja (2016) 2. nov., lk. 3.
Kehra Linnaraamatukogu raamatukoguhoidja Kaire Kroon saavutas võistlused „Infootsing Internetist“ esikoha.

Keskraamatukogu otsib näitusele laevukesi. // Järva Teataja (2016) 22. sept., lk. 3.
Järvamaa Keskraamatukogu soovib üle-eestiliste raamatukogupäevade ajal avada mereteemalise näituse ja palub inimeste abi selle koostamisel.

Kohtume kirjanikuga. // Jaani Teataja (2016) nr. 8, lk. 8.
Üle-eestiliste raamatukogupäevade ajal 27.oktoobril kohtub Järva-Jaanis lugejatega lastekirjanik Eve Hele Sits.

Kohtumiseni kooliraamatukogus! // Õpetajate Leht (2016) 21. okt., lk. 12–13.
ERÜ vahelehes tutvustatakse parimaid praktikaid kooli- ja rahvaraamatukogudes.

Kont, Kate-Riin. Kogude toimkonna õppereis Stockholmi. // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 36–38 : fotod.
Külastati Stockholmi Linnaraamatukogu, Rootsi Muusika- ja Teatriraamatukogu, Rootsi Rahvusraamatukogu ning Stockholmi Ülikooli Raamatukogu.

Kont, Kate-Riin. Raamat on Eestis endistviisi keskne kultuurimeedium. // Raamatukogu (2016) nr. 1, lk. 34–35.
Ülevaade Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kogude toimkonna 25. novembril 2015 Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogus toimunud seminarist „Raamatud, lugemine ja lugeja".

Kuldkepp, Marika. Jätkake, ajakiri tõestab, et oleme olemas : ajakirja Raamatukogu lugejauuringu kokkuvõte. // Raamatukogu (2016) nr. 1, lk. 18–21.

Kumberg, Krista. Igal suunal loominguline. Helle Laanpere – aasta lasteraamatukoguhoidja

2015. // Nukits (2016), lk. 43–44.

Kõpp, Mall. Raamatukogupäevad Vastse-Kuustes: lugemine loeb! // Meie Vald : Vastse-Kuuste valla infoleht, (2016) 1. nov., lk. 8 : ill.

Laanet-Nuut, Ivika. Üleriigilised raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“. // Meie Maa (2016) 28. okt., lk. 4–5.

Laanpere, Helle. Raamatukogupäevad Võrumaa keskraamatukogu lasteosakonnas. // Wõrumaa Teataja (2016) 20. okt., lk. 3.

Lukas, Jaan. Raamatukogupäevad avatakse Mustvees Lõbusate lõõtsahullude kontserdiga. // Vooremaa (2016) 18. okt., lk. 3.

Maardu linna raamatukogupäevad : [sõnum]. // Maardu Panoraam (2016) 1. okt., lk. 5

Merehõngulised raamatukogupäevad. // Koit (2016) nr. 130, 12. nov., lk. 5.
Raamatukogupäevad Põlvamaal.

Murel, Kristel. Eesti lasteraamatukoguhoidjad said kokku Viljandis. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 38 : fotod.
13. üleriigiline lasteraamatukoguhoidjate päev toimus 21. septembril 2016 Viljandis.

Mõmmi uudised. // Imavere Sõnumid (2016) nr. 219, lk. 5.
Üle-eestiliste raamatukogupäevade ajal külastasid lasteaia mudilased Imavere raamatukogu.

Mälestame : Laine Pärloja 5. november 1925 – 5. november 2016. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 41 : foto.

Nool, Maris. *BibliCamp 3 – Raamatukogu 2035*. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 35–37 : fotod.

Nõgene, Heili. Liidia Arumägi pälvis üle-eestilisel konkursil tunnustuse. // Väike-Maarja Valla Infoleht (2016) nr. 11, 1, dets., lk. 8 : foto.
Väike-Maarja gümnaasiumi algklasside maja raamatukoguhoidja Liidia Arumägi oli ERÜ tunnustuse aasta kooliraamatukoguhoidja 2016 nominent.

Olevsoo, Reet. ERÜ aastakoosolekul kiideti heaks visioonidokument. // Raamatukogu (2016) nr. 3, lk. 36.
Ülevaade 9. märtsil 2016 toimunud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolekust.

Oper, Lembi. Kuidas koostada õpimappi? : kogemus tegija vaatenurgast. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 16–17.

Pajo, Malle. Are raamatukogu plaanid oktoobrikuus. // Are Valla Leht (2016) 1. sept., lk. 7.
Raamatukogupäevadest Are raamatukogus.

Parim maaraamatukoguhoidja Põlvamaal on Mall Kõpp. // Koit (2016), 12. nov., lk. 7.
ERÜ auhinna aasta maaraamatukoguhoidja kandidaat on Vastse-Kuuste raamatukogu juhataja Mall Kõpp.

Parimad raamatukoguhoidjad töötavad Võrus, Toilas, Viimsis ja Kõrvekülas. - 9. märts 2016 http://www.sirp.ee/online-uudised/parimad-raamatukoguhoidjad-tootavad-vorus-toilas-viimsis-ja-korvekulas/

Parijõgi, Meeli. „Igale lapsele leidub raamat, mis teda huvitab“. // Õpetajate Leht (2016), 27. mai, lk.14.
ERÜ auhinna parim noor raamatukoguhoidja 2015 sai Viimsi raamatukogu raamatukoguhoidja Elise Rand.

Parker, Kelly. Kokku said eesti keele arendajad. // Raamatukogu (2016) nr. 2, lk. 37 : fotod.
6. *oktoobril 2015 toimus Eesti Rahvusraamatukogu väikeses konverentsisaalis X oskuskeelepäev.*

Piibemann, Ille. Üleriigilised raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“ 20.–30. oktoober. // Loksa Elu, (2016) 1. okt., lk. 7.
Raamatukogupäevadest Loksa linnaraamatukogus.

Pärgma, Piret. XI oskuskeelepäev. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 34 : fotod.

Pärgma, Piret. Uut terminoloogias. // Raamatukogu (2016) nr. 4, lk. 17.

Pärnsalu, Kristel. Raamatukogupäevad 2016. // Hiiu Valla Teataja (2016) 1. okt., lk. 3.
Raamatukogupäevadest Hiiu valla raamatukogudes.

Raamatukoguhoidjad panevad pead tööle. // Pärnu Postimees (2016), nr. 95, 18. mai, lk. 5.
ERÜ korraldatud mõttetalgutele „Postdigitaalne raamatukogu – paradigma muutus“ Pärnu Keskraamatukogus kogunes poolsada raamatukoguhoidjat igast Eesti nurgast, et arutleda raamatukogunduse tuleviku üle.

Raamatunädal tuleb merehõnguline. // Põhjarannik (2016) 19.okt., lk. 10.
Raamatukogupäevad 2016. // *Algavate raamatukogupäevade „Kohtume raamatukogus" ühendav märksõna Ida-Virumaal on meri ja sellega seonduv.* (2016) nr. 9, lk. 3.
Üle-eestiliste raamatukogupäevade üritused Roosna-Alliku raamatukogus.

Rahva lemmik „Tões ja õiguses“ on Krõõt : [sõnum]. // Eesti Päevaleht (2016), 31. okt., lk. 13.

Rand, Lea. ERÜ maaraamatukogude sektsioon tähistas 25. sünnipäeva Viljandis. // Raamatukogu (2016) nr. 4, lk. 32–37 : fotod.
ERÜ maaraamatukogude sektsiooni 25. suveseminar „Raamatukogu kui kogukonnakeskus Läänemere maades“ 8.–10 juunil toimub Viljandis.

Kõige tähtsam on lastega tegelemise tahe : Mihkel Voldi intervjuu ERÜ maaraamatukogude sektsiooni juhi, Toila raamatukogu juhataja Lea Rannaga. // Raamatukogu (2016) nr. 4, lk. 4–7 : foto.

Raudsepp Linnupuu, Veronika. Postdigitaalne raamatukogu – paradigma muutus: ülevaade raamatukogunduse kolmandatest mõttetalgutest. // Raamatukogu (2016) nr. 4, lk. 18–21 : foto.
19. mail 2016 Pärnu Keskraamatukogus toimunud mõttetalgutel arutleti Eesti

Raamatukoguhoidjate Ühingu visioonidokumendis „21. sajandi raamatukogu" püstitatud teemadel.

Riisalu, Katre. IFLA kongressist Ameerika suuruselt 15. linnas. // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 29–31 : fotod.

Riisalu, Katre. Parimad raamatukoguhoidjad töötavad Võrus, Toilas, Viimsis ja Luunjas. // Raamatukogu (2016) nr. 3, lk. 38–41 : fotod.
ERÜ auhindu 2015. a töö eest: teenetepreemia pälvis Kõrveküla raamatukogu direktor Hele Ellermaa, ERÜ aastapreemia sai Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktor Triin Soone, aasta maaraamatukoguhoidja tiitliga tunnustati Toila raamatukogu juhatajat Lea Randa, aasta lasteraamatukoguhoidja tiitliga Võrumaa Keskraamatukogu lasteosakonna juhatajat Helle Laanperet, aasta kooliraamatukoguhoidja tiitliga Luunja Keskkooli raamatukoguhoidjat Tiina Tuvi ning parima noore raamatukoguhoidja tiitliga Elise Randa Viimsi raamatukogust. Auhind „Aasta tegu linnaraamatukogus" läks jagamisele Narva ja Tallinna keskraamatukogude vahel, auhind „Aasta tegu teadusraamatukogus" läks Tartu Ülikooli Raamatukogule ning „Aasta tegu erialaraamatukogus" Tartu Ülikooli Narva Kolledži raamatukogule. Raamatukogude sõbraks valis ERÜ juhatus Meelis Lilboki (tarkvara R.I.K.S. väljatöötaja ja arendaja) ning meediaauhinna sai Postimehe kultuuriportaali toimetaja Hendrik Alla.

Riisalu, Katre. Raamatukogupäevade avakõne. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 5–8 : fotod.
20.–30. okt. 2016 toimunud 26. üleriigilised raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus!" avati 20. okt. Eesti Rahva Muuseumi uues hoones Tartus.

Riistan, Ene. Anna noortetoas tähistati merekultuuriaastat. // Paide Valla Teataja (2016) nr. 9, lk. 3
Üle-eestiliste raamatukogupäevade ajal õppisid lapsed Anna raamatukogus tundma Läänemerd.

Räga, Lagle. Kohtumised raamatukogus. // Palamuse Valla Teataja (2016) 3. nov., lk. 11.
Raamatukogupäevadest Palamusel.

Ränkel, Maire. Raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“. // Võhma Linnaleht (2016) 1. nov., lk. 6 : ill.

Salundi, Piia. Kõik saagu laenata kõike igast raamatukogust. Kas tõesti? // Raamatukogu (2016) nr. 3, lk. 37.
Ülevaade 9. märtsil 2016 toimunud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu kõnekoosolekust, mis oli pühendatud visioonidokumendile „21. sajandi raamatukogu".

Saluveer, Emeri. Meremäe : [sõnumid] // Võrumaa Teataja (2016) 1. nov., lk. 4 : foto
28. oktoobril tunnustati Navi seltsimajas üleriigilisel maaraamatukoguhoidja päeval aasta maaraamatukoguhoidja nominente. Aasta lasteraamatukoguhoidja auhinna nominent on Meremäe raamatukogu juhataja Anni Lahe.

Siil, Ragnar. Raamatukogud 21. sajandil – võimalused ja väljakutsed. // Raamatukogu (2016)

nr. 1, lk. 4–5 : foto.

Sommer-Kalda, Sirle. Eesti parim maaraamatukogutöötaja töötab Toilas. // Põhjarannik (2016) 12. märts, lk. 2 : foto.
Igor Severjaninile pühendatud luulekilomeeter ja kirjandusklubi Kella Kuue Kohtumised on ühed paljudest ettevõtmistest, mis tõid Toila raamatukogu juhatajale Lea Rannale aasta maaraamatukoguhoidja tiitli.

Sööt, Ludmilla; Härmask, Aire; Tuisk, Ehtel. Kevadine teabepäev Tartus. // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 34–35 : foto.
ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni teabepäevast.

Talzi, Pamela. Maie Alas pürib parimaks maaraamatukoguhoidjaks. // Meie Maa (2016) 26. okt., lk. 4.

Talvi, Krista. Kutsega raamatukoguhoidjate read täienevad : kokkuvõte kutse taotlemisest 2016. a. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 39.

Talvi, Krista. Taotlejatel aeg mõelda dokumentide vormistamisele. // Raamatukogu (2016) nr. 2, lk. 40.
ERÜ kutsekomisjoni tööst 2015. aastal ja omistatud raamatukoguhoidja kutsetest.

Tammaru, Kalju. Õppekäik Neevalinna : muljeid kolmest Peterburi raamatukogust jagab Kalju Tammaru. // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 35–36.
ERÜ erialaraamatukogude sektsiooni liikmed külastasid Peterburis Venemaa Rahvusraamatukogu, Boriss Jeltsini nimelist Presidendiraamatukogu ja Nikolai Gogoli nimelist Raamatukogu.

Tarkpea, Tiiu. Kasutaja annab infole tähenduse! : IFLA WLIC [World Library and Information Congress] 2016 : liigitamise ja märksõnastamise sektsiooni tööst ning satelliitkonverentsist Subject Access: Unlimited Opportunities. // Raamatukogu (2016) nr. 5, lk. 32–33.

Trauss, Maarja. Järvamaa Keskraamatukogus saab valmistada rinnamärke. - kuma.fm, 26. oktoober 2016.
http://kuma.fm/uudised/uudis/article/jaervamaa-keskraamatukogus-valmistatakse-taena-maerke/
Järvamaa Keskraamatukogus on oktoobris üleval näitus „Märka märki“ ja nüüd saavad inimesed endale ise märgi valmistada.

Tunnustus raamatukoguhoidjale: parim noor raamatukoguhoidja!. // Viimsi Teataja (2016) 25. märts, lk.8.
Parim noor raamatukoguhoidja 2015 on Elise Rand Viimsi raamatukogust.

Tõiste, Tuuliki. Üheksas teadus- ja erialaraamatukogude päev : merekultuuriaastal Mereakadeemias. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 12.

Urmet, Anu. Raamatukogupäev Tornimäel. // Meie Maa (2016) 25. okt., lk. 5

Uussaar, Liia. Oktoober sõnas ja pildis. // Koduvald (2016) 1. dets, lk. 3 : ill.

Raamatukogupäevadest Leisi vallas.

Vakker, Urve. Raamatukogupäevad. // Saarte Hääl (2016) rubriik Põhjatäht, 20. okt., lk. 1.

Valmas, Anne. Bibliograafiaauhind 2016. // Raamatukogu (2016) nr. 2, lk. 41–42 : foto.
Bibliograafiaauhinna 2016 sai Kalev Sikk „Eesti perioodikas ilmunud järjejuttude bibliograafia 1918–1944" (2014) eest.

Voore, Helle. Raamatukogupäevad Nõo raamatukogus : [sõnum] . // Nõo Valla Leht (2016) 1. nov., lk. 5.

Volt, Mihkel. Raamatukogupäevade pidulik avamine ERM-i uues kodus. // Raamatukogu (2016) nr. 6, lk. 4.
20.–30. okt. 2016 toimunud 26. üleriigilised raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus!" avati 20. okt. Eesti Rahva Muuseumi uues hoones Tartus.

Võrumaal toimub 16. maaraamatukoguhoidjate päev. - 28. okt. 2016, Louna Leht.ee http://www.lounaleht.ee/index.php?page=1&id=20568&type=1

Väljaotsa, Hille. Raamatukogupäevad olid seotud merekultuuri aastaga. // Meie Keskel (2016) 1. nov., lk. 14 : ill.

Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi tegevus 2016. aastal

Mare-Nelli Ilus
ELNET Konsortsiumi tegevdirektor

Riin Olonen
ELNET Konsortsiumi arendusjuht

Seisuga 31.12.2016 oli ELNET Konsortsiumil 9 liiget ja 9 partnerit. 2016. aastal liitusid partneritena Sisekaitseakadeemia ja Eesti Rahvusarhiiv.

Raamatukogusüsteem Sierra/Millennium. E-kataloogis ESTER (http://www.ester.ee) osalevad kõik konsortsiumi liikmes- ja partnerraamatukogud, kokku 18. Neist 14 raamatukogu osalevad ka Eesti artiklite andmebaasi ISE (http://ise.elnet.ee) koostamisel. Kokku on raamatukogude töötajatele süsteemis 561 samaaegse kasutuse litsentsi.

E-kataloogi ESTER maht seisuga 31.12.2016 oli kokku 3 041 070 nimetust ja 9 527 81 eksemplari. Aasta jooksul vormistati kataloogis kokku 2 088 355 laenutust (2015. aastal 2 279 425 laenutust) ja 1 691 628 laenutähtaja pikendust (2015. aastal 1 775 384 laenutähtaja pikendust). Aasta jooksul on e-kataloogis tehtud üle 36,8 miljoni päringu. Infosüsteemi poole pöördutakse kõikidest Eesti maakondadest, samuti välisriikidest, järjest rohkem kasutatakse e-kataloogi mobiiliseadmetelt.

2016. aastal liitusid e-kataloogiga Sisekaitseakadeemia raamatukogu, Tartu Kunstimuuseum (koostöös Tartu Ülikooli raamatukoguga) ja Tallinna Loomaaia raamatukogu (koostöös Tallinna Keskraamatukoguga). Konsortsiumiga liitunud Eesti Rahvusarhiivi kirjed kantakse e-kataloogi ESTER 2017. aastal.

Olulisemad tegevused e-kataloogis ESTER olid 2016. aastal seotud e-kataloogile ESTER täiendavalt lisatava kasutajate registreerimise ja autentimise süsteemi (KRAS) arendamisega, uute liikmete integreerimisega infosüsteemi ning e-kataloogi andmete laadimisega e-varamu portaali.

Kasutajate registreerimise ja autentimise süsteemi (KRAS) eesmärgiks on võimaldada soovijail registreerida end e-kataloogis ESTER osalevate raamatukogude kasutajaks ja

kasutaja tuvastamist nõudvate teenuste puhul ennast autentida kas lugejapileti, ID-kaardi, Mobiil-ID, elamisloakaardi, e-residendi digi-ID-ga või TAATi teenuse kaudu. Arenduse lõpetamine ja liidestamine e-kataloogiga jääb 2017. aastasse.

Alustati analüüsiga, et välja selgitada, millised puudujäägid on e-kataloogis vaegnägijate jaoks (hetkel ei ole ekraanilugejatega võimalik kasutada e-kataloogi täies mahus). Tööga jätkatakse 2017. aastal.

Aasta jooksul optimeeriti ja parendati mitmeid e-kataloogi funktsioone, „Pane tähele" rubriigis reklaamiti e-kataloogi erinevaid teenuseid, e-kataloogile avati oma Facebooki leht (https://www.facebook.com/ekataloogESTER). Suurepäraselt läks aprillis ELNET Konsortsiumi 20. tegevusaasta tähistamise ürituste raames korraldatud „aarde-jaht" e-kataloogis ESTER.

Jätkusid tööd andmebaasi korrastamisel – juulis 2014 toimunud Tallinna ja Tartu kataloogide ühendamise tulemusel liitmata jäänud kirjete mestimine ja liidetud kirjete toimetamine, rahvusteavikute kirjete korrastamine. 2016. aasta lõpuks oli kataloogi käsitsi liidetud aastatel 1525–1900 ja 2000ndatel ilmunud raamatute kirjed, aastal 1940 ja hiljem, sh jooksvalt ilmuvate jadaväljaannete kirjed, kõik noodikirjed, kõik kaarditeavikute kirjed ning kõik muusikaliste auviste kirjed.

Eesti artiklite andmebaasis *Index Scriptorum Estoniae's* (http://ise.elnet.ee) oli seisuga 31.12.2016 1 817 221 biblio- ja 61 158 normikirjet. Aasta jooksul sisestati kokku 62 063 bibliokirjet ja konverteeriti 29 583 bibliokirjet. Google Analyticsi andmetel külastati andmebaasi ISE 2016. aastal 105 467 korral.

Andmebaasi lisandusid kaks uut teemabaasi: Sisekaitseakadeemia raamatukogu „Siseturvalisuse bibliograafia" ning Rahvusraamatukogu „Õigusartikleid välisajakirjadest", mis said kasutajale ise.elnet.ee lehel avalikuks alates augustist 2016.

Andmebaasi ISE tuleviku osas oli 2016. aastal palju ebamäärasust. Millennium, milles andmebaasi koostatakse, on vananenud tarkvara, mida edasi ei arendata. Novembris tõid Sierra versiooni uuendused kaasa probleeme artiklite andmebaasis, mistõttu ISE teemabaasides ei olnud enam võimalik otsida. See oli suur tagasilöök raamatukogude institutsionaalsete baaside kasutajatele. Tarkvara omanikfirma parandas vea ära alles 2017. aasta alguses.

Alates 2016. aastast on e-kataloogil ESTER ja andmebaasil ISE ühine nimenormikirjete tegemise juhend ning kirjeid koostatakse ühistel alustel. Jätkus jooksvalt ilmuvate päeva- ja nädalalehtede, maakonnalehtede, ajakirjade ja kogumike e-kataloogi ESTER linkide parandamine – ESTER Tallinna ja ESTER Tartu lingid asendatakse ühise kataloogi lingiga.

Kevadel 2016 kanti E-varamu portaali kõik ISE kirjed, mis ei ole varjatud. Laadimine toimub käsitsi, seetõttu ei uuendata ka andmeid E-varamu portaalis väga sageli.

Eesti märksõnastikku (EMS) koostasid aastal 2016 Eesti Rahvusraamatukogu, Tartu Ülikooli raamatukogu ja Balti Kaitsekolledži raamatukogu. Tavapäraselt tegeles jooksva toimetami-

sega 10-liikmeline toimetus.

2016. aastal lisandus e-kataloogi ESTER, andmebaasi ISE ja rahvaraamatukogude soovi-avalduste põhjal EMSi kokku 869 uut kirjet (426 märksõna ja 443 äraviiteterminit), kustutati 55 ning parandati 2 746 kirjet. Aasta lõpu seisuga oli EMSis 58 528 kirjet (38 964 normi-märksõna ja 20 564 äraviiteterminit).

Üks EMSi teenuseid on püsiteadistus uute, muudetud ja kustutatud märksõnade kohta. Aasta lõpuks oli vastava teenuse tellinud 197 inimest. Püsiteadistus saadeti tellijatele üheksal korral.

Elavnes kasutajate tagasiside, mille üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et 2016. aastal liitus e-kataloogiga ESTER mitu väiksemat erialaraamatukogu, kus tuleb oma seniseid märksõnu EMSi märksõnadega kooskõlastada. Valdavalt on tehtud ettepanekuid uute märksõnade loomiseks, osutamine mõne märksõna küsitavusele või näpuvigadele ja küsimused mõne teema märksõnastamiseks.

Google Analyticsi andmetel kasutati EMSi 2016. aastal 42 306 korda. Eri kasutajaid oli 14 577. Ligi 33% kasutuskordadest olid esmakordsed. Külastusi oli Eestist 98,4%; USAst 0,4% (170), järgnesid Holland, Soome, Hiina, Venemaa, Rootsi, Saksamaa jt.

2014. aastal alustatud **nimenormandmete andmebaasi NABA** arendus külmutati 2015. aasta suvel. Plaanist nimenormandmete haldamise osas ühistööd jätkata pole loobutud, kuid projektiga edasi veel mindud ei ole. Seni toimub normikirjete loomine ja haldamine Sierra (ja Millenniumi) keskkonnas.

Andmebaasi Digiteeritud Eesti Ajalehed (DEA) 2016. aastal materjali ei lisandunud. Seisuga 31.12.2016 oli avalikult kättesaadavad endiselt 474 nimetust (s.o 1 329 404 lehekülge).

Kuna andmebaasi DEA enam ei täiendata ja ka riist- ja tarkvara keskkonna arendusse konsortsium enam ei investeeri, kantakse andmebaasi sisu Eesti Rahvusraamatukogu DIGARi Eesti artiklite portaali (dea.digar.ee) ning selle raames saavad senised pildifailid juurde ka automaatse tekstituvastuse. Peale seda, kui kogu andmestu on uues keskkonnas kättesaadavaks tehtud, suletakse senine DEA andmebaas – eeldatavalt 2017. aasta teisel poolel.

E-teadusandmebaaside hankimine, teine suurim ELNET Konsortsiumi tegevusvaldkond, toimis 2016.aastal plaanipäraselt. Andmebaase hangiti nii riigieelarvelise eraldise eest kui ka raamatukogude omafinantseerimise alusel.

EBSCO/EIFL projekti raames hangitud EBSCO Publishing andmebaaside riigilitsentsi aktiivselt kasutavaid asutusi oli 43. Aasta jooksul tehti EBSCO andmebaasides kokku üle 36 miljoni päringu, loeti/salvestati 425 046 artiklit. Statistika näitab, et allalaetud artiklite arvu põhjal olid aktiivseimad kasutajad ülikoolid (66,4%) ja rakenduskõrgkoolid ning eraülikoolid (29,8%).

E-varamu portaal, ELNET Konsortsiumi uusim arendus, avati 2016. aasta aprillis ELNET20 visioonikonverentsi raames. Portaali eesmärk on koondada ühtekokku Eesti digitaalsed kultuurilise ja teadusliku informatsiooni allikad, tuues välja digitaalse ainese kirjeldused ja

lingid algandmetele. Portaalist on võimalik otsida arhivaale, raamatuid, artikleid, kaarte, pilte, skulptuure, heli- ja videosalvestisi ning muud digitaalset teaduslikku infot. E-varamu portaalis endas digitaalseid objekte ei säilitata.

Aasta jooksul jätkati andmeallikate liidestamist. E-kataloogi ESTER ja artiklite andmebaasi ISE andmeid uuendatakse portaalis regulaarselt, kuid hetkel veel käsitsi. Regulaarsete protsesside automatiseerimise võimalusi ja ulatust uuritakse.

Portaalis on indekseeritud üle 14 miljoni objekti. 2016. aastal oli külastusi kokku 68 409 (kokku 134 563 lehe vaatamist). Otsinguid kokku oli 134 659. Päevane E-varamu portaali külastuste arv on 500, otsinguid tehakse keskmiselt 700.

Suur hulk igapäevast tööd tehakse ära **töörühmades**. Konsortsiumis on seitse töörühma (haldurite kogu, kataloogimise ja nimenormandmete töörühm, liigitamise ja märksõnastamise töörühm, andmebaasi ISE töörühm, ühishangete töörühm, digiteerimise töörühm, e-varamu portaali töörühm). Töörühmad on parim koht probleemide väljatoomiseks, igakülgseks arutlemiseks ja ka ühiste otsuste vastuvõtmiseks. Siit tulevad otsused ja tööjuhendid, mida kasutavad ka ELNET Konsortsiumi välised raamatukogud.

Kahetsusväärselt soikus 2016. aastal digiteerimise töörühma tegevus, kuigi ühistegevust vajatakse ka selles vallas. 2017.aastal on vaja ühiselt üle vaadata töörühma senine reglement ja leida muutunud oludes uued koostöövõimalused.

2016. aastal möödus ELNET Konsortsiumi moodustamisest 20 aastat. Aastapäeva tähistati **21.–22. aprillil rahvusvahelise konverentsiga**. Oluline oli ära märkida Eesti teadusraamatukogude ja kahe suurima linnaraamatukogu pikaajalist edukat koostööd. Infosüsteemiga ESTER on viimastel aastatel partneritena liitunud mitmed asutused, mis ilmestab kakskümmend aastat tagasi viie asutajaliikme loodud ühise infosüsteemi haldamise ja arendamise jätkusuutlikkust. Konverentsile olid palutud esinema valdkonna tuntud visionäärid nii Eestist kui ka välismaalt. Eesti erinevate raamatukogutüüpide tulevikuvisioone vaagisid ERÜ esinaine Katre Riisalu, Eesti Rahvusraamatukogu arendusjuht Raivo Ruusalepp, Tallinna Ülikooli akadeemilise raamatukogu direktor Andres Kollist ja Tartu Ülikooli raamatukogu direktor Martin Hallik. Raamatukogude tulevikuvõimalusi laiemalt tutvustasid Ameerika Teadusraamatukogude Assotsatsiooni (ARL) tegevdirektor Elliott Shore, Islandi Raamatukogude Konsortsiumi tegevdirektor Sveinbjörg Sveinsdottir, Innovative Interfaces Inc. arendus-ja turundusjuht Leif Pedersen, Ida-Soome Ülikooli raamatukogu direktor Jarmo Saarti ja Leedu Rahvusraamatukogu strateegilise projektijuhtimise osakonna juhataja Eugenijus Stratilatovas.

22. aprillil toimunud töötubades käsitleti konsortsiumi liikmes-ja partnerraamatukogudes kasutuses olevat infosüsteemi ESTER, tutvustati E-varamu portaali ja räägiti Eesti e-raamatu hetkeseisust ning tulevikukasutusvõimalustest raamatukogudes.

„ELNET 20“ visioonikonverentsi toetasid rahaliselt konsortsiumi infosüsteemi omanikfirma Innovative Interfaces Inc., Hasartmängumaksu Nõukogu, Kultuuriministeerium, Rahvusraamatukogu ja Tallinna Keskraamatukogu.

Traditsiooniliselt tunnustatakse igal aastal silmapaistvamaid ühistöös kaasalööjaid. 2016.a. pälvis ELNET Konsortsiumi tänukirja Ave Janu südamega kaasamõtlemise eest ESTERi ühistegevuses ning tulemusliku kaasalöömise eest „ELNET 20“ üritustel. Ave pälvis ka aastaauhinna ESTER!. Tänukirjad said ka Piret Zettur abivalmiduse ja usaldusväärsuse eest infosüsteemi ESTER haldamise juhina ning Mari Kannusaar (RR) suurepärase koostöö ning kaasamõtlemise ja kaasalöömise eest „ELNET 20“ ürituste korraldamisel.

Eesti Muusikakogude Ühenduse tegevus 2016. aastal

Kaie Viigipuu-Kreintaal
Eesti Muusikakogude Ühenduse esimees

Eesti Muusikakogude Ühendus (EMKÜ) on muusikakogude omavahelist koostööd arendav ja erialahuve esindav organisatsioon. EMKÜ on IAMLi (*International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres*) Eesti rahvuslik sektsioon. EMKÜ on Eesti Muusikanõukogu ja Eesti Muusika Infokeskuse liige.

2016. aastal oli EMKÜ-l 14 liiget: 11 asutust ja 3 individuaalliiget. Sel aastal astus EMKÜ liikmeks Arvo Pärdi Keskus – omanäoline muusikakogu, kus tegeldakse Arvo Pärdi loomingulise pärandi uurimise ja säilitamisega. Keskuse südameks on arhiiv, mis koondab endas kogu helilooja loomepärandi ning sellega seotud infot ja dokumente.

Juhatusse kuulusid: Kaie Viigipuu-Kreintaal, esimees (Tallinna Keskraamatukogu, TlnKR), Ilvi Rauna, aseesimees (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia raamatukogu, EMTAR), Heidi Heinmaa, sekretär-varahoidja (Eesti Rahvusraamatukogu, RR), Avo Kartul (Tartu Ülikooli raamatukogu, TÜR), Ene Roost (Pärnu Keskraamatukogu), Meery Salu (Oskar Lutsu nim Tartu Linnaraamatukogu), Viive Valper (Eesti Filharmoonia Kammerkoor).

Üritused

Traditsiooniliselt toimusid suuremad kokkusaamised kaks korda aastas. Korraline üldkogu koosolek ja kevadseminar leidis aset rahvusraamatukogus 6. mail. Seekordse seminari teema puudutas igapäevast erialatööd – arutleti kataloogimise, ühtluspealkirjade ning erialaterminoloogiaga seotud probleemide üle.

ERÜ terminoloogiatoimkond pöördus EMKÜ poole palvega teha koostööd muusikaraamatukogunduslike terminite kaasajastamisel raamatukogusõnastikus. Arutlused ning vaidlused terminoloogia üle kestsid väiksemas ringis mitu kuud, lõplikud otsused tehti kevadseminaril.

Sügisene kokkusaamine toimus 11. novembril Tartu O. Lutsu nim Linnaraamatukogus sealse muusikaosakonna 40. aastapäevale pühendatud juubelikonverentsil. Pärast avakõnesid (linnaraamatukogu direktor Asko Tamme ja Kaie Viigipuu-Kreintaal) ning tagasivaadet muusikaosakonna 40 tegutsemisaastale (osakonnajuhataja Meery Salu), andis Katre Riisalu (RR) ülevaate Roomas toimunud IAMLi aastakongressist, Nansi Leppik (RR) jagas muljeid esimesest Eesti-Soome muusikakogude ühisseminarist Helsingis. Anti Mehine tutvustas omaalgatusliku Rõngu pillimuuseumi tegemisi ning Tõnu Sepp pidas sügavmõttelise loengu teemal „Konservatiivsus versus novaatorlus muusikas“. Päeva lõpetas vanamuusika kontsert

koos pillide tutvustusega Tõnu Sepa juhitud Vaikuse Muusika Stuudio noorte muusikute esituses.

26.–27. mail toimus Helsingis esimene Eesti-Soome muusikakogude ühisseminar. Üritus toimus Soome Muusikakogude Ühenduse eestvedamisel, EMKÜ osales kaaskorraldajana, panustades eelkõige seminari programmi koostamisse. Seminar toimus Helsingi Ülikooli raamatukogu peahoones ning Eestist oli osalejaid 17.

Esimese seminari temaatika oli pigem akadeemiline ning hõlmas nelja suuremat valdkonda: 1) kogud/isikukogud, 2) e-ressursid, 3) muusikaline infokirjaoskus ning 4) muusika arhiveerimine ja rahvusvaheline koostöö raamatukogudes jt mäluasutustes. Eesti oli esindatud seitsme ettekandega, millest kolm pidasid kolleegid Eesti Rahvusraamatukogust: Katre Riisalu rääkis muusika-aasta (2015) ideest ja üritustest raamatukogudes, Heidi Heinmaa tutvustas üldlaulupeo- ja koolilaulikute kollektsiooni digiarhiivis DIGAR ning Marika Koha rääkis helifailidest kui raamatukogu kollektsiooni osast. EMTA dotsent Anu Kõlar andis ülevaate Eesti laulupidude traditsioonist, Maris Rosenthal Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumist tutvustas muuseumi muusikakogusid, Ilvi Rauna (EMTAR) rääkis erilistest annetustest kui lisandväärtusest muusikaakadeemia raamatukogus ning Anneli Kivisiv ja Kai Kutman Arvo Pärdi keskusest andsid ülevaate, kuidas arhiveerida veel elava ja tegutseva helilooja pärandit.

Koostöö Eesti ja Soome muusikakogude ühenduste vahel ulatub juba EMKÜ loomisaegadesse 1990. aastate alguses. Loodetavasti muutub nüüdne uus algatus ühisseminaride näol traditsiooniks. Järgmine Eesti-Soome muusikakogude ühisseminar peaks toimuma 2018. aastal Tallinnas.

Muu tegevus

Kui eelnevatel aastatel on pikemalt juttu olnud autoriõiguse alasest tegevusest, siis 2016. aastal selles valdkonnas aktiivsemat tegevust ei toimunud. Meie valdkonna probleemiks on endiselt videosalvestiste laenutusõiguse liigne piiramine seaduses, mis ei sobi kaasaegse raamatukoguteenuse kontseptsiooniga. Autoriõiguse seadus on juba aastaid Justiitsministeeriumis ümbertöötamisel. Uue eelnõu viimane verisoon jääb 2015. aasta jaanuarisse, kus on laenutusega seotud sätteid muudetud meile veelgi ebasoodsamas suunas. Kuigi oleme mitmeid parandusettepanekuid esitanud (viimatised on kirjeldatud ERÜ aastaraamatus 2015), pole selles osas viimasel aastal mingit arengut olnud.

Euroopa Komisjon esitas sel aastal laiale ringile hindamiseks Euroopa digituru autoriõiguste reformipaketi, mis oma sisult on küll tänuväärne dokument, kuid raamatukogude, eriti rahvaraamatukogude probleemidele see praktilist lahendust hetkel paraku ei paku.

Rahvusvaheline suhtlus

Tehti kaastööd muusikateadusliku kirjanduse bibliograafilisse andmebaasile RILM (*Répertoire International de Littérature Musicale*) (koordinaator Heidi Heinmaa), kuhu

sisestati kirjeid koos ingliskeelsete annotatsioonidega Eestis ilmunud muusikakirjanduse kohta.

IAMLi aastakongressil „Music Research in the Digital Age" 3.–8. juulil Roomas osalesid Heidi Heinmaa ja Katre Riisalu (RR) ning Ilvi Rauna (EMTAR).

Ilvi Rauna jätkas tööd IAMLi muusikaõppeasutuste sektsiooni (*Libraries in Music Teaching Institutions branch*) asepresidendina ning liikmelisuse komitee (*Membership Committee*) liikmena, Kaie Viigipuu-Kreintaal IAMLi autoriõiguse komitee (*Copyright Committee*) liikmena.

BAACi (*Baltic Audiovisual Archival Council*) aastakonverentsil „Heritage and People: Connecting, Curating, Sharing" Vilniuses 2.–3. novembril osales Marika Koha (RR).

Üleeuroopalise projekti Europeana Sounds konverentsil „Unlocking Sound Collections" Vilniuses 4. novembril osales Marika Koha (RR).

EMKÜ ja muusikaraamatukogundusega seotud artiklid 2016. aastal

Heinmaa, Heidi; Riisalu, Katre. Muusikakogude konverents Roomas // Raamatukogu (2016) nr 6, lk 32–33.

Riisalu, Katre. Persona grata: Katre Riisalu / intervjueerinud Margus Kruut // Teater. Muusika. Kino (2016) nr 1, lk 121–128.

Riisalu, Katre. Muusika-aasta ja raamatukogu // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2015. Tallinn, 2016, lk 33–37.

Roost, Ene. Muusikaosakond rahvaraamatukogus: Miks ja kuidas? Pärnu muusikaosakonna tegevuse näitel // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2015. Tallinn, 2016, lk 38–43.

Roots, Andres. Bluusi saab mängida ka ilma veerandtunniste kitarrisoolodeta / intervjueerinud Avo Kartul // Muusika (2016), nr 11, lk 2–9.

Viigipuu-Kreintaal, Kaie. Eesti Muusikakogude Ühenduse tegevus 2015. aastal // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2015. Tallinn, 2016, lk 117–121.

21. sajandi raamatukogu

Eesti raamatukogunduse tulevik ühiskondlike ja tehnoloogiliste muutuste tingimustes: raamatukogude missioon, positsioon ja arengusuunad

SISSEJUHATUS

Raamatukogudel on ühiskonnas täita tähtis roll – aidata inimesi orienteeruda tänapäevases infoühiskonnas. Kuni inimesed loevad, kestab ka kultuur. Raamatukogude ülesanne on aidata inimestel teadlikumalt lugeda ja seeläbi elus paremini hakkama saada.

Käesoleva visioonidokumendi eesmärk on analüüsida Eesti raamatukogunduse hetkeseisu ning valdkonda mõjutavaid tulevikutrende ning leppida kokku peamistes strateegilistes arengusuundades. Dokument on aluseks erinevate raamatukogutüüpide detailsemate strateegiate väljatöötamiseks. Protsessi oli kaasatud üle kolmekümne valdkonna spetsialisti eri asutustest ja Eesti piirkondadest.

Visioonidokumendi koostamist koordineeris Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing ja toetas Kultuuriministeerium. Protsessi nõustas kultuuripoliitika ja loomemajanduse mõttekoja Creativity Lab juhtivpartner Ragnar Siil. See kiideti heaks ERÜ aastakoosolekul 9. märtsil 2016.

TULEVIKUSUUNDUMUSED

Raamatukogundust ja lugemisharjumuste kujunemist tulevikus mõjutavad mitmed kultuurilised, sotsiaal-demograafilised, poliitilised, majanduslikud ja tehnoloogilised trendid. IFLA 2013. aastal avalikustatud trendiraport toob välja viis olulisemat raamatukogundust mõjutavat tulevikusuundumust[1].

1. Uued tehnoloogiad nii laiendavad kui ka piiravad ligipääsu informatsioonile. Tehnoloogiline areng tõstab digitaalse kirjaoskuse tähelepanu keskpunkti, kusjuures raamatukogude roll on aidata inimesi, kes ei suuda piisavalt hästi digitaalses inforuumis orienteeruda. Seejuures on oluline mõista, milliseid kompetentse raamatukogud ise peavad tulevikus arendama, et olla võimelised kasutajaid infoühiskonnas juhendama.
2. E-õpe nii demokratiseerib kui ka lõhustab õppimist kogu maailmas. Kiirelt kasvav

[1] trends.ifla.org

veebipõhiste õppematerjalide ja -programmide hulk muudab elukestva õppe mitmekülgsemaks, odavamaks ja kättesaadavamaks. E-õppe materjalide küllus koos vaba juurdepääsu leviku suurenemisega avaldavad otsest mõju ka raamatukogude pakutavate teenuste arengule.

3. Privaatsuse ja andmekaitse piirid defineeritakse ümber. Uute tehnoloogiate esiletõus on tõstatanud küsimusi isikuandmete kasutamisest, sh majanduslikel eesmärkidel. Raamatukogude jaoks muutub kasutajate andmete kogumine ja nende andmete kasutamine ning kaitsmine üha olulisemaks küsimuseks.
4. Hüperseotud ühiskonnad toetavad uute gruppide esiletõusu. Mobiilsed tehnoloogiad ja sotsiaalmeedia ühendavad inimesi, mis omakorda mõjutab nii kommunikatsiooni, osalust kui sotsiaalset kaasatust. Kui raamatukogud on võidelnud häälekalt sõnavabaduse eest trükisõnas, siis milline peaks olema raamatukogude roll digitaalses ühiskonnas?
5. Uued tehnoloogiad muudavad ülemaailmset infokeskkonda. Kui e-raamatute levik muudab kõik raamatud veebis kättesaadavaks ja automaatsed tõlkeprogrammid teevad kõik raamatud sõltumata keelest inimestele arusaadavaks, siis omab see raamatukogude pakutavatele teenustele tulevikus olulist mõju.

Ameerika Raamatukogude Assotsiatsiooni Raamatukogude Tuleviku Keskus on määratlenud 23 suundumust[2], mis omavad mõju sellele, kuidas raamatukogud tulevikus tegutsevad, sh:

- vananev ühiskond (mõju pakutavatele teenustele, vajadus juhendada inimesi infoühiskonnas orienteerumisel);
- uued e-õppe vormid (mõju pakutavatele elukestvat õpet soodustavatele teenustele, raamatukogude integreerimine õppekavadega);
- digitaalsel ajastul kasvanud põlvkond (nende ootused pakutavatele teenustele erinevad eelnevatest põlvkondadest);
- droonid ja robotid (mõju sellele, kuidas raamatukogud oma teenust tulevikus pakuvad, automaatsed laenutus- ja tagastuspunktid);
- mängustumine (mõju digitaalse kirjaoskuse arengule, võimalus kõnetada noori atraktiivsete vahenditega);
- sissetulekute ebavõrdsus (raamatukogude roll tagada juurdepääs informatsioonile sõltumata sissetulekutest);
- andmekaitse ja privaatsuse muutumine (raamatukogude kogutavate andmete kasutamine ja isikuandme kaitse);
- isetegemise soov ja aktiivse kaasatuse kasv (inimeste omaalgatuse aktiivsuse kasv, vajadus uute teenuste järele, soov osaleda uute teenuste väljatöötamises ja käivitamises);
- jätkuv linnastumise protsess (mõju raamatukoguvõrgu arengule ennekõike

[2] www.ala.org/transforminglibraries/future/trends

väiksemates kohtades).

Futuroloog ja DaVinci Instituudi asutaja Thomas Frey on 2015. aasta artiklis „Raamatukogude tulevik: suure muutuse algus“[3] nimetanud 10 trendi, mis mõjutavad raamatukogundust pikemas perspektiivis.

1. Uued tehnoloogiad muudavad pidevalt infole ligipääsemise viise.
2. Igal tehnoloogial on lõpp. Kõik täna laialdaselt kasutatavad tehnoloogiad asendatakse millegi uuega.
2. Peagi saavutatakse piir, kui väikeseks saab salvestatava info hulka muuta.
4. Otsingumootorid muutuvad üha keerulisemateks.
5. Aja defitsiit mõjutab raamatukogukasutajate elustiili.
6. Aja jooksul oleme muutumas verbaalseks ühiskonnaks.
7. Nõudlus globaalse informatsiooni järele kasvab plahvatuslikult.
8. Siseneme globaalsete süsteemide ajajärku.
9. Maailm liigub tootekesksest majandusest elamustele ja kogemustele põhinevaks majanduseks.
10. Raamatukogud muutuvad informatsioonikeskustest kultuurikeskusteks.

Tänasel päeval on keeruline ennustada, milliseks kujuneb maailm 10–20 aasta või veelgi pikema aja jooksul. Seetõttu on oluline olla eri stsenaariumide puhul paindlik ja valmis vähendama ühiskonna negatiivsete trendide mõju, pannes valdkonna tugevused enda kasuks tööle.

[3] www.davinciinstitute.com/papers/the-future-of-libraries

- **Kultuuriliste protsesside** puhul tuleb silmas pidada kultuuritarbimise vormide ja viiside pidevat muutumist, üha suurenevat konkurentsi inimeste vabale ajale. Inimeste lugemisharjumus ja lugemise viisid on jätkuvas muutumises, interneti ja uute tehnoloogiate mõjul väheneb võime mõista pikemaid ja keerulisemaid tekste.
- **Sotsiaal-demograafiliste protsesside** puhul mõjutavad raamatukogude tegevust inimeste eluea pikenemine ja sellega kaasnev ühiskonna vananemine, üha olulisemaks muutub võimaluste pakkumine erivajadustega inimestele, elukestva õppe igakülgne toetamine, ühiskonna mitmekesistumine ja sellest tulenevalt vajadus lõimumisprogrammide järele.
- **Poliitilistest protsessidest** on olulised kavandatavate reformide (sh riigireform ja haldusreform) mõju valdkonna arengule. Raamatukogunduse arenguid mõjutavad mitmed eri poliitikad (sh kultuuripoliitika, hariduspoliitika, lõimumispoliitika, sotsiaalpoliitika jpt), mis omakorda tähendab, et raamatukogud saavad mõjutada positiivselt mitmete poliitikavaldkondade eesmärkide saavutamist.
- **Majanduslikest protsessidest** mõjutab raamatukogusid kui eelarvelisi asutusi otseselt riigi ja omavalitsuste majanduslik olukord. Täiendav surve kulude kokkuhoidmiseks valdkonnas ei võimalda ellu viia vajalikke arendustegevusi. Samal ajal suureneb majanduskriiside ajal ja elanikkonna vananedes jms oluliselt vajadus raamatukoguteenuse järele.
- **Tehnoloogilised uuendused** mõjutavad otseselt raamatukogu tööprotsesse informatsiooni kättesaamisel ja juurdepääsu tagamisel ning ühiskonna arengu jaoks on eluliselt tähtis, et raamatukogud suudaksid nende muudatustega kaasas käia.

Kindlasti mõjutab valdkonna arengut e-raamatutega seonduv, sealhulgas igaühe võimalus ise kirjastada. Uued e-õppe ja riiklike e-teenuste lahendused panevad ka raamatukogudele täiendava vastutuse nõustamaks inimesi nende teenuste kasutamisel. Tulevikutehnoloogiad, sh robotid ja droonid, võivad muuta raamatukogu-teenuse pakkumise viise.

MISSIOON

Eesti raamatukogude missioon on kujundada inimeste lugemisharjumusi, toetada elukestvat õpet ja tagada ligipääs informatsioonile, teadmistele ja kultuurile. Tulemuseks on kultuurne, intelligentne ja elus hästi hakkama saav kodanik.

VISIOON

21. sajandi raamatukogud on usaldusväärsed, mitmekülgsed, võrdseid võimalusi pakkuvad ja kasutajate vajadustest lähtuvad inspireerivad info- ja kultuurikeskused, mis käivad ajaga kaasas ja reageerivad paindlikult ühiskondlikele ja tehnoloogilistele muutustele.

VÄÄRTUSED

Väärtused, millest raamatukogud oma igapäevases töös ja teenuste arendamisel lähtuvad. 21. sajandi raamatukogu on:

USALDUSVÄÄRNE: professionaalsus, erapooletus ja kvaliteet;

KASUTAJAKESKNE: eri ea- ja huvigruppide vajadusi arvestav;

MITMEKÜLGNE: multifunktsionaalsus, valikuvõimalused ja kogukonnakeskus;

KÄTTESAADAV: võrdseid võimalusi pakkuv tasuta juurdepääs infole ja kultuurisisule;

INSPIREERIV: kaasahaarav, atraktiivne ja tegevuskeskne;

PAINDLIK: ajakohane ja avatud muutustele.

LAHENDAMIST OOTAVAD VÄLJAKUTSED

- Raamatukogud on sisemiselt killustunud ja siiani on puudunud ühine valdkonnaülene visioon. Raamatukogud kuuluvad eri tasandite ja haldusalade koosseisu, mistõttu on otsustusprotsessid sageli aeglased ning koostöö otsustajate ja raamatukogude endi vahel tagasihoidlik. Valdkonnas on kasutusel eri raamatukogusüsteemid ja tarkvaraplatvormid (nt kolm e-kataloogi – ESTER, URRAM ja RIKS), mis ei ole omavahel ühilduvad.
- Riigi tasandil on raamatukogude tööd puudutavad õigusaktid ajast maha jäänud.
- Raamatukogude teenuste turundus ja suhtlus avalikkusega ei ole piisavalt laiahaardeline ega regulaarne.
- Raamatukogude füüsiline keskkond ei ole piisavalt atraktiivne ega meelita uusi (ennekõike noori) lugejaid.
- Raamatukoguteenused on eri tasemel ja raamatukoguhoidjad eri võimekusega, lõhe võimekamate ja vähem võimekate raamatukogude vahel on märkimisväärne.
- Raamatukogutöötajate järelkasv ei ole piisav, palgatase ei ole motiveeriv, mistõttu ei ole süsteemi sisenemas piisavalt võimekaid noori. Raamatukogutöötajate erialasesse professionaalsesse arengusse ja täienduskoolitusse ei panustata piisavalt rahalisi vahendeid.
- Raamatukogutöötajate teadmised uutest tehnoloogiatest ja valmisolek nende kasutamiseks ei ole piisavad.
- Raamatukogude juhtimiskvaliteet on tervikuna ebaühtlane, puudu on raamatukogude juhtidele suunatud koolitusprogrammidest ning olemasolevatest ei võeta väga aktiivselt osa. Raamatukogunduse valdkonda iseloomustab vähene uuenduslikkus ja süsteemi konservatiivsus.
- Riikliku ja kohaliku tasandi rahastamise madal tase mõjutab nii palkasid kui ka võimekust soetada teavikud ning investeerida uutesse tehnoloogiatesse ja arendustesse.

ARENGUSUUNAD AASTANI 2020

Raamatukogude arendamisel lähtutakse kuuest peamisest tegevusvaldkonnast, mis on omavahel seotud ja moodustavad tervikliku ahela:

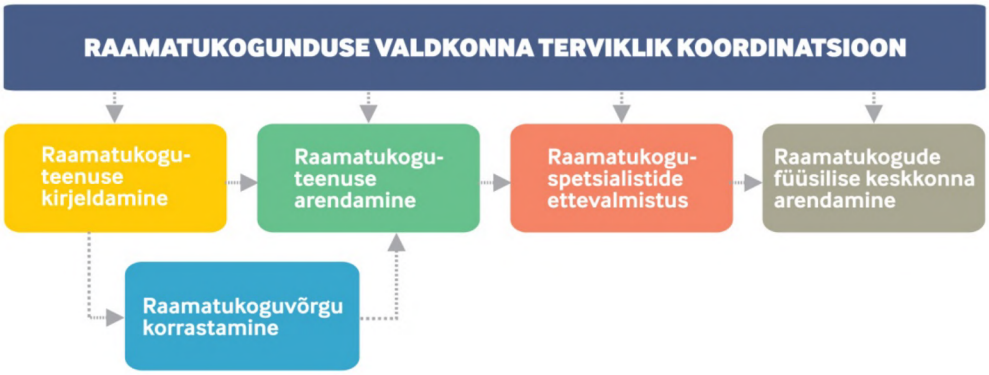

1. Raamatukoguteenuse kirjeldamine

Peamised tegevussuunad:

- raamatukogude teenuste kirjeldamine eri tasanditel, sh baasteenused ja täiendavad teenused. Teenuste kirjeldamisel lähtuda neljast kategooriast: (1) kogud, (2) teenused, (3) kompetentsid ja (4) ruumid. Vastavalt neljale põhikategooriale eri tasemete määratlemine, sh miinimumtaseme määratlemine;
- lähtuvalt kirjeldatud teenustest raamatukogude kvaliteedinõuete kirjeldamine ja juhtimise hea tava koostamine;
- õigusaktide täiendamine raamatukogude osutatavate teenuste täpsustamisega;

2. Raamatukoguvõrgu korrastamine

Peamised tegevussuunad:

- raamatukoguvõrgu korrastamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et raamatukogu-teenuse kättesaadavus ja kvaliteet peavad muudatuste tagajärjel paranema;
- raamatukoguvõrgu kogude ja teenuste analüüs raamatukogude optimaalse arvu ja paiknemise määratlemiseks;
- ettepanekute tegemine seadusandluse täiendamiseks, et riigi ja kohalike omavalitsuste tasandil osutada kvaliteetset raamatukoguteenust.

3. Raamatukoguteenuse arendamine

Peamised tegevussuunad:

- eri osapoolte ülesannete ja vastutuse määratlemine raamatukogude teenuste kekseks arendamiseks, sh raamatukogude omanikud (KOV, KUM, HTM jt), raamatukogud (maakonna- ja linna keskraamatukogud, ülikooliraamatukogud, rahvusraamatukogu), ühendused (sh Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium), õppeasutused, partnerid (sh infosüsteemide arendajad jt);
- Eesti raamatukogude teenuste ühiseks arendamiseks kaaluda raamatukoguteenuste arenduskeskuse väljaarendamist. Suurendada seeläbi võimekust algatada, koostada

ja läbi viia suuremamahulisi projekte ja täienduskoolituse programme (läbi pikaajaliste koolituskavade);

- eri kompetentside ja valdkonnapraktikute (sh kultuuritöötajad, haridus- ja noorsootööspetsialistid, IT-spetsialistid jt) kaasamine uute teenuste väljaarendamiseks ja pakkumiseks;
- rahvaraamatukogude puhul ehitada teenustekeskne süsteem üles läbi maakonna- ja linna keskraamatukogude võrgustiku ning raamatukoguteenuste arenduskeskuse;
- analüüsida kõikidele raamatukogudele ühise raamatukogutarkvara loomist. Luua võimalused raamatukogude integreerimiseks teiste mäluasutuste infosüsteemidega, et lihtsustada kasutajatele juurdepääsu sisule. Kasutajale luua juurdepääs ühe teenuskeskkonna kaudu kõigi raamatukogude kogudega tutvumiseks;
- tagada kõikidele Eesti raamatukogudele vajalik IT-tugi ning juurdepääs e-kogudele, sh kaasaegsetele eestikeelsetele e-raamatutele;
- kultuuritarbimiseks ja –harrastusteks (sh lugemiseks) optimaalsete ja mugavate tingimuste loomine;
- laste ja noorte lugemisharjumuste kujundamine spetsiaalsete raamatukoguprogrammide ning tugistruktuuride finantseerimise kaudu.

4. Raamatukoguspetsialistide ettevalmistus

Peamised tegevussuunad:

- raamatukogunduse hariduse jätkuv kaasajastamine, et tagada raamatukoguhoidjate/infospetsialistide ettevalmistuse vastavus ühiskondlikele ja tehnoloogilistele arengutele ning raamatukogude positsiooni muutumisele, sh sotsiaalsete oskuste tähtsuse kasv. Traditsiooniliselt on raamatukoguhoidjad kirjanduse tundjad ja infospetsialistid, tulevikus ka nõustajad, koolitajad ja eestvedajad;
- raamatukogunduse valdkonna täiendõppe võimaluste suurendamine ja mitmekesistamine, sidudes täiendõppe väljatöötatavate raamatukogunduse kvaliteedinõuete ja juhtimise hea tavaga;
- raamatukogutöötajate kutsestandardi ajakohastamine vastavalt muutunud raamatukogukeskkonnale;
- praktikabaaside väljakujundamine erialaseks õppeks, täiendõppeks ja erialaseks stažeerimiseks.

5. Raamatukogude füüsilise keskkonna arendamine

Peamised tegevussuunad:

- kujundada raamatukogudest multifunktsionaalsed kultuuri- ja hariduskeskused, mis kataksid peamised kogukonnakeskuse funktsioonid, sh kultuurilised, hariduslikud, sotsiaalsed funktsioonid;

- kujundada raamatukogudest atraktiivsed, inspireerivad ja ühistegevust soodustavad kohad lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks ja elukestvaks õppeks, mis eeldab teistsuguseid teenuseid ja füüsilist keskkonda;
- vajadusel kaaluda ruumide ühis- või ristkasutust teiste kohalike asutustega, nt kultuurikeskused, haridusasutused, kogukonnakeskused;
- arendada raamatukogude tehnilist võimekust, sh investeerida arvutipargi kaasajastamisse, varustada raamatukogud vajalike lisaseadmete ja tarkvaraga, tagada tehnilise varustuse pidev uuendamine.

6. Raamatukogunduse valdkonna koordineerimine

Peamised tegevussuunad:

- vähendada valdkondlikku killustatust ja suurendada raamatukogude omavahelist koostööd;
- tõhustada Kultuuriministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevuse koordineerimist raamatukogude haldusülesel arendamisel.

SUMMARIES

The library of the 21st century – future vision of Estonian librarians

Katre Riisalu, President of the Estonian Librarians Association

The future of libraries has been considered repeatedly. In Estonia, the issue of the network of public libraries emerged on the agenda already in 1919. Even then it was realised that performers of the public libraries network were the state and municipalities together with local communities. In newly independent Estonia, it was not long before the compilation of development plans started. In 1990, under the guidance of the ELA the development conception of Estonian libraries was completed; in 1998, the general principles of Estonian cultural policy were approved; and during the time in office of Signe Kivi, the Minister of Culture, the *Development Plan for Libraries for 2000-2002* was put together. In the year 2000, the Ministry of Culture ordered the development plan for Estonian research libraries from the PW Partners. At present the library landscape is influenced by the *General Principles of the Cultural Policy up to 2020* specifying the most important development priorities for libraries.

In 2015, the ELA started to draw up a vision document *The Library of the 21st Century* with the aim of analysing the current situation of Estonian librarianship and future trends affecting this area, to agree on the main strategic developments. During the process it was important to jointly raise awareness of and formulate the challenges and problematic issues that needed to be solved.

The document determined six principal fields of activities, to be followed during the coming years, which are interrelated, form an integrated circuit and are characteristic of all types of libraries. The necessity to describe the basic service of the library and to organise the library network, as well as the transformation of libraries into multifunctional centres were pointed out as the priorities of Estonian librarianship for the coming years. All this requires competent specialists and efficient cooperation between libraries.

The vision document covering all types of libraries serves as a starting point to continue discussions in a more detailed and specific way and formulate significant agreements. Thus a year later, in autumn 2016, a working group of representatives from public libraries was convened. Its aim was to describe the services provided by public libraries more precisely and diversely. The mission of Estonian libraries was articulated as follows – to contribute to the formation of cultured and educated people who could live their lives successfully. The public libraries contribute to this by developing the reading habits of people, by supporting life-long learning, and ensuring access to information, knowledge and cultural content.

20 years of the Estonian Libraries Network Consortium

Mare-Nelli Ilus, Executive Director, ELNET Consortium
Riin Olonen, Development Manager, ELNET Consortium

In the yearly 1990s, the major libraries of Estonia began to search opportunities for cataloguing books online. It was understood that to achieve common goals an organisation that would enable the libraries efficiently communicate and strengthen their cooperation was needed.

A meeting to create a non-profit organisation, Estonian Libraries Network Consortium (ELNET), was held by its founding members - the National Library of Estonia, the University of Tartu, Tallinn University of Technology, Estonian Agricultural University, the Library of the Estonian Academy of Sciences, Tallinn Pedagogical University, and the Estonian Literary Museum - at the end of 1995. The official date of the establishment of ELNET is 4 April 1996.

As of 1 January 2017, the Consortium had nine members and nine partners.

The integrated online catalogue ESTER has become the first and most voluminous joint activity project of the Consortium involving all its members and partners. In the year 2000, joint procurements of research information for research libraries were added to the activities of the Consortium. In 2009, the database of Estonian articles ISE (*Index Scriptorum Estoniae*) and the Estonian Subject Thesaurus (EMS) were put into operation. In 2010, the Consortium participated in the creation of the joint application *Estonian e-Repository and Conservation of Collections (the first stage)* that was presented to the Estonian Research Infrastructure Roadmap and was positively assessed by specialists. The task of the Consortium in this project is the creation of a joint environment, the Estonian e-repository portal, and making it available for information seekers.

The Estonian e-repository portal was opened to its users at the Vision Conference dedicated to the 20th anniversary of the Consortium in April 2016.

LibQUAL reader satisfaction survey to improve library services at the University of Tartu and Tallinn University of Technology

Kristina Pai, University of Tartu Library, Director of Collection Development
Aiki Tibar, Tallinn University of Technology Library, Research and Development Officer

In 2016, fifteen member libraries of the Association of European Research Libraries LIBER, among them the University of Tartu Library and the Tallinn University of Technology Library, conducted a reader survey using the LibQUAL+ methodology. The survey examined user satisfaction with library staff, information availability, and the library as a space (twenty two core questions), and five questions fitting in with the LIBER strategy. Respondents assessed services using a 9-point scale in the following categories: the minimum, desired, and the perceived level of service quality. On the basis of respondents' assessments gaps between

minimum expectations and the perceived level, as well as between the perceived level and the desired level of service quality were identified.

The survey results concerning twenty two core questions reveal that the perceived level of satisfaction as compared with other LIBER libraries was higher at the Tallinn University of Technology Library (TUTL) and the University of Tartu Library (UTL).

According to the overall results of LIBER libraries, the minimum expectations of respondents were somewhat higher, but the assessments of the perceived and desired levels lower than at the TUTL and the UTL. Based on the LIBER results, the respondents' satisfaction with information availability and the library as a physical space was lower as compared with the Estonian libraries; however, the assessment of the perceived level of library staff skills was closer to the desired level. The most satisfied with the physical environment of the library were the respondents of the TUTL survey.

The respondents were most critical about information availability, with the lowest gap between the perceived and desired levels at the TUTL and the highest at the UTL. The expectations of UTL users were higher in regard to the availability of both printed and e-information resources.

Some questions related to the LIBER Consortium (research evaluation support, e.g. via bibliometrics or other assessment; promoting open access publications; facilitating research data management; advising on copyright and other issues) show that the TUTL has better managed to meet the minimum expectations of respondents. The satisfaction with up-to-date teaching is the highest at the TUL. At the same time, the overall results of the LIBER libraries show that gaps between the perceived and desired levels are lower in the questions concerning advising on copyright issues, facilitating research data management, and research evaluation. The expectations of the respondents of the TUL and the TUTL in connection with the above-mentioned questions are higher.

Based on the TUL and TUTL surveys and the overall results of the LIBER Consortium, it can be positively stated that across all the questions the mean ratings given by respondents to the perceived level remained in the zone of tolerance, i.e. between the minimum acceptable and the desired levels. The overall quality of library services was rated highly - the mean points at the TUTL 7,80; at the TUL 7,64; and 7,45, according to the LIBER overall results.

Free responses revealed a very positive attitude towards library staff (competent, polite, helpful, etc.). The respondents were more critical about the opening hours at the TUTL. Criticised were also computers and network connections (computers could be more up to date and the network faster). The users wished to have more possibilities for individual and team work. According to some readers, both the TUL and the TUTL are the best libraries in Estonia.

Learning mobility opportunities for the staff of university libraries

Kate-Riin Kont, Head of the Acquisition Department, Tallinn University of Technology Library

Since 2009 the Estonian universities governed by public law have participated in different Erasmus Mundus global programmes of learning mobility and international mobility. For instance, Tallinn University of Technology participates in such programmes as Interweave, Eurica, Ember, AREAS+. Erasmus Mundus Action 1 offered learning mobility for the years 2009-2013; and Erasmus Mundus Action 2 provides learning mobility for the years 2014-2017.

A big advantage of Erasmus Mundus programmes is the fact that students of very different study levels, academic employees as well as administrative staff can participate. Most programmes allow students to choose between several exchange periods that can be either one semester, one academic year or passing the entire study level at the partner university. For employees, however, mainly one-month exchange programmes are designed; except for the Ember project that provides employees with an exchange period of three months.

This article gives an overview of the author's learning mobility with the Interweave and Eurica projects to Bhutan and Honduras. In addition, the article introduces the scholarship programme ITEC of the Indian Republic and its opportunities. The aim of the article is to encourage both the university staff and library colleagues to feel more confident about using the offered scholarship programmes.

Activities of the Estonian Librarians Association in 2016

The year 2016 will go down in the history of the ELA as the year of active cooperation and communication. The appeals and meetings with the Estonian members of the European Parliament acknowledged a good level of Estonian libraries as well as problems related to borrowing e-books from libraries. The participation of representatives from different associations in discussions at the Baltic and Nordic Library Conference in Lithuania and the IFLA Conference in Columbus gave us a comparison possibility and a wider picture of the activities of different countries' associations. It was important to move on from the communal projects to the vision document *The Library of the 21st Century* that focused on the improvement of public library services.

By far the biggest and the most traditional undertaking of the Association was the opening of the Library Days that brought to the newly opened National Museum of Estonia (ERM) a record number of librarians from all over Estonia. Via the *Õpetajate Leht* (Teachers' Newspaper) cooperation opportunities of schools and libraries were introduced. Volunteering together gives more opportunities to all of us; contributing to the best of our ability to collective work we enlarge our sense of community.

As of 31 December 2016, the Estonian Librarians Association had 775 active members, incl

six honorary members. The Harju County Library, the Lääne County Central Library, the Valga Central Library, the Viljandi City Library, the Lääne-Virumaa Central Library, and the Rapla Central Library acted as associate members; the Pärnu Central Library joined the ELA in 2016.

In 2016 the number of members was reduced by sixteen: 34 new members joined and due to different reasons 49 members left the ELA. The campaign *Join the ELA* during the annual meeting and the Library Days brought in 27 new members.

The nine-member Board had five meetings; issues that needed to be urgently resolved were four times decided by written voting. The Office of ELA had one paid employee.

198 ELA members participated in the general meeting held on 9 March; the quorum together with mandates was 440. The meeting approved the annual report of the activities of the Estonian Librarians Association in 2015, its financial report, and the development trends for 2016. The heads of structural units of ELA made a brief review of their activities. Also, the document *The Library of the 21st Century* was approved (see http://eru.lib.ee/www/images/stories/dokumendid/21-sajandi-raamatukogu.pdf).

The sections of Special Libraries, School Libraries, and Rural Libraries; the committees of Collection Management, Education, Children's Library Services, Terminology, and the Antiquarian Book; the working groups of New Approach and Acquisition of Public Libraries; the Club of Retired Librarians, the Young Professionals Club; and the Professional Qualifications Committee - all these structural units were actively involved in the doings of the ELA in 2016. Tartu County, Võru County, and Pärnu County organised their joint activities in their own region.

The ELA considers it important to appreciate the library profession, to recognise and promote librarians working in different libraries. The acknowledgement of librarians was supported by the Cultural Endowment of Estonia and the Ministry of Culture. Librarians were granted the ELA Prize for Merits and the ELA Annual Prize; also the title of the Rural, School, and Children's Librarian of the Year; the Research Library, Special Library, and Town Library Deed of the Year; the Journalist Award, and the Friend of the Library Award. The Bibliography Award was given out together with the Tallinn University Academic Library supported by the Cultural Endowment.

The ELA is a provider of professional qualifications up to the year 2018. 21 applications were submitted in 2016. The Professional Qualifications Committee was convened on 26 September. It was decided to give professional qualification, level 6, to 16 librarians; three applicants achieved level 7. Professional qualification, librarian, level 8 was granted for the first time. Professional qualification certificates are registered in the National Vocational Register and are valid seven years.

Six issues of the professional journal of librarianship, *Raamatukogu*, were published by the National Library of Estonia and the ELA. The publishing of the journal was supported by the Cultural Endowment. Two yearbooks 2014/26 and 2015/27 came out of print and are also

included in the digital archive Digar.

Activities of the Estonian Libraries Network (ELNET) Consortium 2016

Mare-Nelli Ilus, Executive Director, ELNET Consortium
Riin Olonen, Development Manager, ELNET Consortium

As of 31 December 2016, the ELNET Consortium had nine members and nine partners. In 2016, the Estonian Academy of Security Sciences and the National Archives of Estonia joined the Consortium as partners.

The major activities in the online catalogue ESTER in 2016 were connected with the development of the user registration and authentification system (KRAS), a further supplement to the online catalogue ESTER; the integration of new members into the information system; and the loading of the online catalogue data into the E-Repository portal.

The capacity of the online catalogue (as of 31 December 2016) was all in all 3 041 070 titles and 9 527 681 copies (annual growth respectively 47 304 titles and 238 229 copies)

The procurement of electronic research databases for university libraries was carried out as planned.

After many years of preparation works the E-Repository portal was opened within the Vision Conference in April 2016. The portal integrates digital information of different databases providing the description of digital material and links to original data. The software of the portal was developed by the Fraunhofer Institute for Intelligent Analysis and Information Systems IAIS (Fraunhofer IAIS). During the year the interfacing of data sources was continued.

The year 2016 was the ELNET Consortium jubilee year, 20 years passed since the foundation of the Consortium. The event was marked by the International Vision Conference ELNET 20.

About the activities of the Estonian Music Library Association in 2016

Kaie Viigipuu-Kreintaal, President of the Estonian Music Library Association

The Estonian Music Library Association (EMLA) is an organisation whose aim is to promote collaboration between music libraries and to represent their common public interests. The EMLA is an Estonian Branch of the IAML (*International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres*).

The EMLA as an institution is a member of the Estonian Music Council and the Estonian Music Information Centre.

At the end of 2016, the EMLA had 14 members: 11 institutional and 3 individual members. In September the Arvo Pärt Centre joined the EMLA. The Arvo Pärt Centre

(www.arvopart.ee) was founded in 2010 by Arvo Pärt and his family with the aim of creating opportunities for preserving and researching the creative heritage of the composer in his native land.

The Board of the EMLA consisted of the following members: Kaie Viigipuu-Kreintaal (President, Tallinn Central Library), Ilvi Rauna (Vice-President, Estonian Academy of Music and Theatre Library), Heidi Heinmaa (Secretary, National Library of Estonia), Avo Kartul (University of Tartu Library), Ene Roost (Pärnu Central Library), Meery Salu (Tartu City Library), Viive Valper (Estonian Philharmonic Chamber Choir).

The annual meeting and spring seminar were held on 6 May 2016 at the National Library.

This year the theme of the seminar concerned only everyday professional work. Discussed were issues related to cataloguing, uniform titles, and professional terminology.

The autumn meeting was held on 11 November at the 40th Anniversary Conference of the Music Department of the Tartu City Library.

The First Estonian-Finnish Music Library Seminar in Helsinki took place on 26-27 May. This event was launched under the leadership of the Finnish Music Library Association, with the EMLA helping complete a programme of Estonian presentations.

Estonia was represented with seven presentations.

This year 71 entries with English annotations of music literature published in Estonia were added to the RILM database.

The IAML Annual Congress in Rome was attended by Katre Riisalu, Heidi Heinmaa (National Library) and Ilvi Rauna (EAMTL). Ilvi Rauna continued as the Vice-President of the IAML Libraries in the Music Teaching Institutions Branch and as a member of the Membership Committee. Kaie Viigipuu-Kreintaal was a member of the Copyright Committee.

The BAAC (*Baltic Audiovisual Archival Council*) Annual Conference *Heritage and People: Connecting, Curating, Sharing* in Vilnius was attended by Marika Koha (National Library).